

Golden State Realty **JASSI GILL**
Broker/Owner

Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento

Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969

CA DRE#00966763

Law Office of M Vivek Malik

Toll free no 866-424-4000
www.usa.immigrationlaw.com

ACCOMPLISHED
IMMIGRATION Attorneys
Help FAMILIES REUNITE in the US
Our Global & Nationwide Services in the field of U.S. Immigration & Nationality law

Business immigration & worksite compliance
Family & general immigration
Naturalization & citizenship
Removal defense & waivers

ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

M Vivek Malik

Certified Insurance Agent **Global Green**
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ:510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Gurcharan Singh Mann

Twenty-Second Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 23, Issue 05, January 29, 2022 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਕੈਪਟਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਿਰਿਆ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਬਿਕਰਮ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਕਾਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਮਾਇਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸੱਚਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ' ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਖੁਦ ਹੀ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਮੁੜ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਧੂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 'ਚੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਮਿਲੇ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਭਾਜਪਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਥੇ ਕੌਮੀ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਧਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ 'ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ' ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਵੀ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੇ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਭਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਦਾਅਵਾ

ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸੱਚੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਉਸ ਨਾਲ (ਭਾਜਪਾ) ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਆਉਣ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕੁਝ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲੱਗ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਤਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ (ਕੈਪਟਨ) ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਦੀ ਰੋੜ ਮਾਫੀਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਨਾਲਾਇਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਸਿਰ ਮੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਵੀ ਮੌਰਚਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਦੁਲਖਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ 'ਚੋਣ ਵਾਅਦਾ' ਪੁਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਤੁਰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਛਾਪੇ ਵੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਉਧਰ, ਮਜੀਠੀਆ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰਤ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਤ ਦਿਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮ ਰੁਖ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਟੇਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵਿੰਗ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਡਰੱਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੌਣੇ 5 ਸਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੈਪਟਨ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀ ਖੋਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਮੁੜ ਭਖਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ 'ਅਤੀ' ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨਪਸੰਦ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸਿਧਾਰਥ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਲਾਉਣ ਦੇ ਤੁਰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਛਾਪੇ ਵੱਜਦੇ ਰਹੇ। ਲੁਕਾਊਟ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਪਰ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Harmit Toor
Your Realtor® For Life!

Help you Buy or Sell:
◆ Residential Property
◆ Commercial property
◆ Business Opportunity

Financing:
◆ Residential Loans
◆ Commercial Loans
◆ SBA Loans

Commercial Leasing

2015-19 Awarded Grand Master Achievement Club Certificate

BEB BAY EAST BROKERS EQUAL HOUSING OPPORTUNITY

Ph: 925-202-7027
HDtoor@gmail.com
WWW.BayEastBrokers.Com

Raja SWEETS & CATERING
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with Portable Tandoor for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Items Serving: All kinds of Sweets, Snacks & Food, Chaat & Tikki Stall, Pani Pooi Stall, Bhel Pooi / Pav Bhaji, Falooda Kullfi

Catering Services: Wedding Ceremonies, Receptions, Birthday Parties, Religious Gatherings, Corporate Events, Picnics / Bar-b-que

Additional Services: Warmers, Chaffing Dishes, China & Silverware, Linen Rental, Waiters & Bartenders

Call Makhan Bains or Ravinder Singh For Your Next Party
1-866-FOR-RAJA (367-7252)
www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

> ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
> ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
> ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense (DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Manpreet S. Gahra Attorney At Law

Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph:510-841-4582
Fax:510-217-6847
Email: manpreet@gahralaw.com

XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext. 2001 & 2403

100% ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੰਪਨੀ

Pay Every Week

Pay Single 60 Cent + Team 70 Cent

100% OWNER OPERATOR COMPANY

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੋਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA
IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋਡ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ

ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਿਰਾਓ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਵਿਪਸਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੱਚਦੇਵ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅੰਦਰ ਵਿਆਪਕ ਰੋਸ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਰੋਅ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਰੋਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਫਾਈਲ ਕਲੀਅਰ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ 26 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਘੇਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਰਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਭਾਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਨ ਭਰਾਤਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਨ, ਭਾਈ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਚੌਤਾ ਅਕਾਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ ਕੈਨੇਡਾ, ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਭਾਈ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਘਾ, ਭਾਈ ਬਾਬਾ ਰਾਜੂ ਸਿੰਘ ਇਸ਼ਾਨ ਸੇਵਕ ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 'ਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੜਿੱਕਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਲਿਤ ਮਾਲਨ ਕਤਲ

ਦਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਕਰੀਬ 9 ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ 25-30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ

ਕੇਸ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੀ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੀ, ਫਿਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕੋਈ ਵੋਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਕਲੀਅਰ ਹੋਈ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਪ੍ਰੋ.

ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ 9 ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ, ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਰਾ, ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ, ਭਾਈ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਜੌਹਲ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਿਰਾਓ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੇਵਰਡ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਪਸਾ ਬੇਅ ਏਰੀਆ ਵਲੋਂ ਜ਼ੁਮ ਲਿੰਕ ਰਾਹੀਂ ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ 102 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੱਚਦੇਵ ਦੀ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਨੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੱਚਦੇਵ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਸੁਪਨੇ ਤੇ ਸੰਤਾਪ' ਅਤੇ 'ਪੰਥ ਪਿੰਜਰਾ ਤੇ ਪਰਵਾਜ਼' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਇਹ ਚਿਰਾਗ ਤੇਰੇ ਬਲਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ' ਸੰਪਾਦਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ ਕੌਮਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਕੱਦ-ਕਾਠ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੱਚਦੇਵ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਕਸ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਪਸਾ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਸੁਰਜੀਤ ਟੋਰਾਂਟੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਗਰ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਸਾਗਰ ਵਾਂਗ ਸਾਂਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਂਤ ਰਹੇ। ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ

ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਜਗਜੀਤ ਨੌਸ਼ਿਹਰਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ। ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਆਪਸੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਵਕਤ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਕੁੱਦੋਵਾਲ ਨੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਕਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋ. ਸੱਚਦੇਵ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰਮੀਤ ਸੱਚਦੇਵ, ਮਧੂ ਅਤੇ ਕਮਲ ਨੇ ਵਿਪਸਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਵਿਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋਤਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਖੀ, ਜਗਜੀਤ ਨੌਸ਼ਿਹਰਵੀ, ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ, ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

-ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ
ਫੋਨ: 510-502-0551

THE BAINS FIRM

Manpreet S. Bains

Personal Injury and Wrongful Death Attorneys

Case Results*

- \$10 MILLION**
Motorcycle vs. Truck Collision
- \$8 MILLION**
Wrongful Death
- \$5.25 MILLION**
Traumatic Brain Injury

- \$1.1 MILLION**
Burn Injury
- \$1.1 MILLION**
Pedestrian vs. Motor Vehicle Collision

*Past Performance
Not a Guarantee of Future Results

WILLIAM E. WEISS
Of Counsel

Offices in San Francisco and Union City

No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made

CONTACT US AT:
Phone: (510) 474-0028 • E-mail: info@thebainsfirm.com
www.thebainsfirm.com

LAW OFFICES OF VIVEK MALIK

Follow us on:

ACCOMPLISHED IMMIGRATION Attorneys
help FAMILIES REUNITE in the

UNITED STATES

Our Global & Nationwide Services
in the field of
U.S. Immigration & Nationality Law

Come talk to an experienced immigration attorney

Toll Free No. **866-424-4000**

OUR OFFICES

- 432 S Emerson Ave, Suite 220, Greenwood, IN 46143
Phone: 317.560.4777
- 1067 N Mason Rd., Suite 4, St Louis, Missouri 63141
Phone: 314.416.8000
- 2440 W Shaw Ave., Suite 205, Fresno, California 93711
Phone: 559.578.4344

www.usa-immigrationlaw.com

Business Immigration & Worksite Compliance ■
ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਵਰਕਸਾਈਟ ਕਮਪਲਾਇਸ

Family & General Immigration ■
ਫੈਮਿਲੀ ਐਂਡ ਜਨਰਲ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ

Naturalization & Citizenship ■
ਨੈਚੁਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ

Removal Defense & Waivers ■
ਰੀਮੂਵਲ ਡਿਫੇਂਸੀ ਐਂਡ ਵੈਵਰਸ

Languages SPOKEN Punjabi | Hindi | Urdu | Spanish & English

ਖਤਰਨਾਕ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ 'ਓਮੀਕਰੋਨ'

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ: ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਵਿਡ-19 ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਓਮੀਕਰੋਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਵਿਡ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅੱਧ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਮੌਨੀ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 3,00,000 ਅਮਰੀਕੀ ਹੋਰ ਮਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੱਧ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ 7 ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਵਿਡ-19 ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਔਸਤ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 1700 ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜਨਵਰੀ 2021 ਵਿਚ ਔਸਤ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਖਰਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 3300 ਸੀ। ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਮੀਕਰੋਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਵਿਡ ਨਾਲ ਪੀੜਤ 1,50,000 ਮਰੀਜ਼ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਵਿਡ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਕ 10 ਲੱਖ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸਾਊਥ ਫਲੋਰੀਡਾ ਦੇ ਮਹਾਮਾਰੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜੈਸਨ ਸਾਲੇਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਮੀਕਰੋਨ ਕਿੰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਕੈਟਰੀਨਾ ਸ਼ੀਮੋ ਉਸ ਟੀਮ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ

ਬਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜੋ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਜਾਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਿਖਰ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਜੌਹਨ ਹੋਪਕਿਨਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਹਫਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਖਤੌਤ ਆ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਜਾਂ ਘਟ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਕੋਵਿਡ ਟੈਸਟ ਲਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਫਤ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਿੱਟਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਮੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉਪਰ 'ਆਰਡਰ ਫਰੀ ਐਂਡ ਹੋਮ ਟੈਸਟਸ' ਬਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਬਾਅ ਕੇ ਮੁਫਤ ਕਿੱਟਾਂ ਲਈ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਜੇਨ ਪਸਾਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਅਜੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਤੇ ਡਾਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਯੋਗ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਤਿਆਂ ਉਪਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ 4 ਮੁਫਤ ਕਿੱਟਾਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਹਰ ਵਾਰ ਇਕ ਕਿੱਟ ਹੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗਾ। ਕਿੱਟਾਂ ਲਈ ਆਰਡਰ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ 7 ਤੋਂ 12 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੱਟਾਂ ਦਿੱਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਤੇ ਉਪਰ ਪੁੱਜ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟੈਸਟ ਕਿੱਟਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਖੁਦ ਹੀ ਟੈਸਟ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਜਾਂ ਨੈਗੇਟਿਵ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਕਮੀ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ ਮਾਮਲੇ ਸਥਿਰ ਹਨ ਜਾਂ ਘਟੇ ਹਨ। ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ

ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਓਮੀਕਰੋਨ ਰੂਪ ਕਾਰਨ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਯੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸਟਾਫ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਮਿਸੌਰੀ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਲੌਰਾ ਹੀਸਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਜੇ ਕੁਝ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ-ਕਾਫੀ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਕੋਵਿਡ-19 ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਹਫਤਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।" ਅਲਾਬਾਮਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੁੱਗਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਆਈ ਸੀ ਯੂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਵਿਡ-19 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ ਦੀ ਵਧੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਟਗੋਮਰੀ ਵਿਚ ਪਲਮੋਨਾਲੋਜਿਸਟ ਡਾ. ਡੇਵਿਡ ਥਰੈਸ਼ਰ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਉਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਈ ਸੀ ਯੂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹਾਂ।

Punjab Times

Punjabtimes1@gmail.com

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Ravidasia, Sikh Punjabi family looking for USA citizen, Green card holder, H1 or Work permit match for their USA citizen (vegetarian) Daughter, 36 years, 5'2" working, Lives in Streamwood, IL, Grew up in India. Please Contact us at: 8583665909 and e-mail us at zor92126@yahoo.com

Looking for a suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match for our beautiful daughter (green card holder), 28 years, 5' 7", MSC - Physics (India), and licensed paraprofessional educator, residing in Chicago area. Please contact: manpreets1211@gmail.com

Jatt Sikh family looking for a suitable match for their 30 yrs, 5'-8" born and raised in US, never married daughter. Degree in BBA & working in Oil & Gas. Vegetarian/non drinker preferred. Please send bio-data/pictures to kaurd1991@yahoo.com

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

31 ਸਾਲਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, 6" ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਚਾਹਵਾਨ 77986-13770 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। feb-apr

Suitable match for Tonk-Kshatriya turbanator, trimmed Beard sikh boy 29, 5'10". Qualification B Tech IT, H1B Visa holder. Residing in San Jose (California). US Resident/Work Permit girl preferred. Caste No Bar. Please Contact us at: 90852-81759 jan-mar

36 ਸਾਲਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, 5'11", ਆਪਣਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਰਦੇ Green Card Holder ਅਣਵਿਆਹੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5'5" ਸੋਹਣੀ, ਸੁਨੱਖੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਈ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ। ਚਾਹਵਾਨ singhjeet6084@yahoo.com 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਰਿਜ ਬਿਊਰੋ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ। 1-4

31 ਸਾਲਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ, USA citizen ਲੜਕੇ 6'1" ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ USA ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ Portland (Oregon)/ Vancouver (WA) ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਸਿਫਟ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ USA ਵਿੱਚ Well settle ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ singh2998@outlook.com 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Suitable match for Ramgarhia sikh boy. 5'8" 1993 born. Qualification BBA Finance & Accounting. MS in Information System Management from US university. Please contact us at 713-594-3233 and email us at Ranbir60@yahoo.com. Dec-Mar

Looking for educated Punjabi Sikh girl for Jatt boy 28, 6', US born and raised. Never married. RN-Nurse. Vegetarian/non-drinker preferred. Send bio and picture to dina.kaur@yahoo.com.

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੇਂਟ ਪੌਲ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ

ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ,

ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ

ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 651-353-9584

ਫਲੈਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇੜੇ ਜ਼ੀਰਾਕਪੁਰ-ਸ਼ਿਮਲਾ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸੈਕਟਰ-20 ਵਿਚ ਫਲੈਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ, ਐਲੀਵੇਟਰ, ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਦਲ-ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿੱਤ ਮਾਰਕਿਟ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 513-884-0456 ਜਾਂ 513-759 0010

(ਮੈਸੇਜ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹੋ)

Flat For Sale

Flat for sale in a developed Sector 20 Panchkula near Chandigarh, Close to Zirakpur-Shimla National Highway, Vacant to move in, Elevator, Car parking, Security. Market nearby within walking distance.

For more details please contact: Singh

Ph: 513-884-0456 or 513-759 0010

(Leave Message)

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਓਰੇਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਬਰੈਂਡਿਡ ਫਰੈਂਚਾਇਜ਼ੀ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ 20-25 ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਓਰੇਗਨ ਵਿਚ ਮੂਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਕਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਨਖਾਹ ਡਾਲਰ 90,000+ ਹੋਵੇਗੀ

ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: virkoil@hotmail.com

TRUCK STOP MANAGER REQUIRED

Branded Franchise Truck Stop in Oregon looking well experienced person for Manager Position, who can manage 20-25 employees with all responsibilities. If willing to move with family, then we'll offer job based on experience to family members.

Starting salary be \$90,000/- plus.

Please contact with resume: virkoil@hotmail.com

ਗੋਲੀਬਾਰੀ 'ਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹਲਾਕ, ਇਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ: ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਹਰਲੇਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜਾ ਸੁਲਝਾਉਣ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਚਲਾਈਆਂ ਅੱਧਾਧੁੰਦ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 22 ਸਾਲਾ ਜੈਸਨ ਰਿਵੇਰਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿਊਯਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਟਵਿੱਟਰ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਖਮੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 27 ਸਾਲਾ ਵਿਲਬਰਟ ਮੋਰਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੈਸਨ ਰਿਵੇਰਾ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਵਿਲਬਰਟ ਮੋਰਾ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਲੇਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.15 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਮੌਕੇ ਉੱਪਰ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਬਣੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਉਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੁਕੇ ਬੈਠੇ ਔਰਤ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਉੱਪਰ ਤਾਬੜਤੋੜ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਕੇ ਉੱਪਰ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸੱਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ 47 ਸਾਲਾ ਮੈਕਨੀਲ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੇਅਰ ਏਰਿਕ ਐਡਮਜ਼ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡੀਟੈਕਟਿਵ ਮੁਖੀ ਜੇਮਜ਼ ਐਸਿਗ ਨੇ

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਬੱਚੀ 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਈਟਿਡ ਮਿਸ ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਪ੍ਰੀਟੀਨ' ਚੁਣੀ ਗਈ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ: ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ 12 ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਸੋਨੀਆ ਦਪਤਰਦਾਰ 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਈਟਿਡ ਮਿਸ ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਪ੍ਰੀਟੀਨ' ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਚਰਲੋਟ, ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਬੱਚੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੋਨੀਆ ਨੂੰ ਤਾਜ ਪਹਿਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਟਰਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਿਰਟਲ ਬੀਚ, ਦੱਖਣੀ ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਵੇਗੀ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਈਟਿਡ ਮਿਸ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਹੋਸਟਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਨੀਆ ਨੇ ਤਾਜ ਪਹਿਨਣ ਉਪਰੰਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿੱਤਰ ਬਣੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ।' ਮਿਲਜ਼

ਪਾਰਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਕੈਰੀਲੋਨਾ ਦੀ 7ਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਸੋਨੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਸੁਪਨਾ

ਸੀ ਜੋ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨਾ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ

ਲਖਨਊ: ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਰਾ ਦੇ ਫਤਹਿਬਾਦ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜਿਤੋਂਦਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਜਾਰੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਛੋਟੇਲਾਲ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਪੀ ਭਾਜਪਾ ਮੁਖੀ ਸਵਤੰਤਰ ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ, 'ਮੈਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਜਪਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ।

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

Homeopathic Consultant and Practitioner
D.H.M.S.; B.C.I.H
(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:
940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087
39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538

Ph: (408) 737-7100

Fax: (408)737-7102 www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu
Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:
Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Live on Jas TV
Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)
7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Gurdip Singh Sandhu

Email:
Homeomedicine@yahoo.com

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking

ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ALIGNMENT SHOP

- 3 Axle Alignment \$199
- Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com info@globalmultiservices.com

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ STOCKTON ਵਿਚ

HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ

1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

Punjab Times

Established in 2000
22nd Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Amrit Pal Kaur

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

California:

Shiara Dhindsa

Photographer

661-703-6664

Sacramento

Gurbarinder Singh Raja

916-533-2678

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਰੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਰੀ ਦੇ 2 ਵੱਡੇ ਆਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਤਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2010 ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਨਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੰਪਰਦਾ ਭੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਾਚੀ ਬੋਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਖੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਖੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਰੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹੁਣ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ, ਜਿਥੋਂ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਖੇ ਹੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਫਰੇਮ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ।

ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਲੋਕ ਰਾਇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗੇ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 2022 ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਜਟ ਲੋਕ ਰਾਇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ-ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ-ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2022-23 ਦੇ ਬਜਟ ਲਈ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ-ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਰਗਰਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਰਚਰਨ ਬੈਂਸ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਆਪ' ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਹੇ, ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜੁਆਬ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਤੁਰਤ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਹੋਵੇਗਾ: ਨਵਜੋਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉੱਵਰਸੀਯ ਇੰਡੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਸ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਹਨ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਇਹ ਟੀਚਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਆਰ.ਪੀ.ਐਨ. ਸਿੰਘ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਆਰ.ਪੀ.ਐਨ. ਸਿੰਘ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਅੱਜ, ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਮੁਲਕ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੈ ਹਿੰਦ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਮੁਲਕ, ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ (ਸੋਨੀਆ) ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਸਾਂਜ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਬਾਰੇ ਯੂ.ਕੇ. ਅਦਾਲਤ ਸੁਣਾਏਗੀ ਫੈਸਲਾ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੁਣ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਜੂਲੀਅਨ ਅਸਾਂਜ ਦੀ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਵਾਲਗੀ ਖਿਲਾਫ ਅਸਾਂਜ (50) ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਸ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸਾਂਜ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਉੱਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਫੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅਸਾਂਜ ਨੇ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਰੀਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਖਤ ਹਨ ਤੇ ਅਸਾਂਜ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਂਜ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਲੀਗਲ ਏਡ ਸੈਂਟਰ, ਹੈਲਪ ਲਾਈਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੇਅਦਬੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਸਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਿੱਤ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਿਨੌਣੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਤੰਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੇਤਾ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੱਕੜੀ' ਫਰੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਖੇਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਟਰਾਇਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਗਲਤ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰ ਦੇਵ ਬਰੀਕੇ ਵਾਲਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਮਾਨਸਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤਕਾਰ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ (ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ) ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 82 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਧੂਮ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਬਾਨ ਉੱਤੇ ਸਨ।

ਲੁਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਘਪਲਿਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ।

ਸੁਪਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਬਿਕਰਮ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਮਜੀਠੀਆ ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਹਰ ਅਗਾਉਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੱਕੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮਜੀਠੀਆ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਵੇਂ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੈਅ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਇਸ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ | ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ | ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ | ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ |
|--|--|--|---|

ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ

ਸਰੀ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਆਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਨਕਵਰ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਰਨੈਲ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਆਰਟਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਏ ਇਸ

ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੌਰਸਪੌਂਡੈਂਟ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਕਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲਮ ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡਾ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਤਵਾਰੀਖੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵੰਡ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ

ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਰਾਹੀਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਯੂਐਨਾਈਟਿਡ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਰਿਪੋਰਟਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ

ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਵਰਤਾਏ ਕਹਿਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ "ਸਿੱਖ-ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ" ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੰਡੀਆ ਸਟੇਟ ਨੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਮਾਰ ਮਰਾਈ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਬੋਧੇ ਸਤਹੀ ਧੱਪਰ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਹਰ ਗੈਰ ਇਖਲਾਕੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਇਨਸਾਨੀ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਜੇ ਤਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਸੱਤਾ

ਸਿੱਖ, ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਕੜ ਹਿੰਦੂਤਵ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਕੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ. ਸਿੱਧੂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਬਦਲ ਰਹੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਵਾਰੀਖ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਡਾ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਬਖਸ਼ਿਦਰ, ਜਸਵੰਤ ਬਰਾੜ, ਹਰਦਮ ਮਾਨ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸਰੀ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੌਰੰਟੋ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮੋਢੀ ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 51 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ, ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਲੋਈ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਰਸਮ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ, ਡਾ. ਰੇਣੂਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ, ਸੰਗੀਤ ਸਮਰਾਟ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ, ਗੁਜ਼ਲ ਸਮਰਾਟ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਚਿਤਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੂਰਾਂ ਸਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਬਾ ਨਜ਼ਮੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਵੈਨਕਵਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਆਗੂ ਨਾਮਵਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ,

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ, ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ, ਨਾਮਵਰ ਸਾਇਰ ਜਸਵਿੰਦਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਰਾੜ, ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ।

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ, ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ, ਨਾਮਵਰ ਸਾਇਰ ਜਸਵਿੰਦਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਰਾੜ, ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਬਦੇਸ਼ਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਕਰਮਨ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਬਦੇਸ਼ਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਲਗਭਗ 78 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੌਕੀਮਾਨ ਤੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਿਛਲੇ 27 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਮਨ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਹੱਸਦੀ-ਖੇਡਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੁੱਲਵਾੜੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਬਦੇਸ਼ਾ ਦਾ ਸਸਕਾਰ

ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੀ ਰਸਮ 29 ਜਨਵਰੀ, 2022, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ 'ਸ਼ਾਂਤ ਭਵਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ' ਵਿਖੇ 11 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ" ਸਨਵਾਕੀਨ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਮਾਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਨੂੰ (559) 248-6694 ਜਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਨੂੰ (559) 313-3557 ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ (ਪੱਪੂ) ਨੂੰ (559) 709-8427 ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੰਯੁ (79) ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ. ਸੰਯੁ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਕਤੂਬਰ, 1942 ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੀਤੇ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤਨੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੰਯੁ, ਧੀਆਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਆਦਿਲ ਅਲਾਵੀ) ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਅਤਲੁਰੀ), ਪੁੱਤਰ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ (ਜੈਸਮੀਨ ਸਿੰਘ), ਭੈਣ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪੋਤੇ-ਪੋਤਰੀਆਂ ਤੇ ਦੋਹਤੇ-ਦੋਹਤਰੀਆਂ ਆਨਿਕਾ, ਆਸ਼ਾ, ਮੀਨਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ, ਰੋਮੀਆ, ਸਾਸ਼ਾ ਤੇ

ਨਵੀਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ (950 ਐਸ. ਬਾਰਟਲੋਟ ਰੋਡ ਬਾਰਟਲੋਟ, ਇਲੀਨਾਇਸ 60103) ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਤੋਂ 12:00 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੂਮ ਰਾਹੀਂ ਆਨਲਾਈਨ ਵੀ ਸਸਕਾਰ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ 1:00 ਤੋਂ 2:00 ਵਜੇ ਤਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵਰਤੇਗਾ ਤੇ 2:00 ਤੋਂ 4:00 ਵਜੇ ਤਕ ਭੋਗ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਯੂਟਿਊਬ 'ਤੇ ਭੋਗ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਲਾਈਵ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮਾਸਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਜੂਮ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੰਯੁ ਤੇ ਸਮਾਂ 28 ਜਨਵਰੀ, 2022 ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਆਈਡੀ: 815 5083 4844 ਤੇ ਪਾਸਕੋਡ 61984 ਹੈ।

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ! ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ!! ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ!!!

Rosie Sandhu, MSN, NP-C
Co-Founder & Owner
Website: harmonyprimarycare.com

ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਥੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ

SERVICES:

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਅਰ /ਸਾਲਾਨਾ ਮੈਡੀਕਲ	BOTOX
ਚੈਕਅੱਪ	Dermal filler
ਡੀ.ਓ.ਟੀ.	Micro-Needling
ਪਰੀ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ ਫਿਜ਼ੀਕਲ	Kybella
ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸਪੋਰਟ ਫਿਜ਼ੀਕਲ	Lip Blushing
ਮੈਡੀਕਲ ਸਪਾ ਸੇਵਾਵਾਂ	Immune Boost Injections

640 Patrick place, Suite B, Brownsburg, IN 46112
Contact: (317)456-0411

We also offer a variety of Yoga classes including Bikram Style Yoga.

Serving Indian American community in Hendricks County and all surrounding counties in Indiana. Our aim is to bring a unique concept of primary care, aesthetics, yoga, and wellness under one roof.

We will soon be launching laser treatments, acupuncture, and Ayurvedic supplements!

Kamna Agarwal, OTC & Certified Yoga Instructor
Co-Founder & Owner

Hours: Open Tuesday-Friday 8 am to 4pm
Saturday 11:30 am to 3:30 pm

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਖਿਲਾਫ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਦਿਹਾੜਾ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੋਕਾ

ਬਰਨਾਲਾ: ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਮੇਟਣ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਦਿਹਾੜਾ' ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ 'ਚ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ ਸਿੰਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਟੈਨੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਮੇਟਣ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਂਟੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਾਂਗੇ: ਚੜ੍ਹਨੀ

ਸਮਾਣਾ: ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਸਾਥ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਦਿਵਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਬਰਨਾਲਾ: ਇਥੇ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਡਕੋਂਦਾ) ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸਾਨੀ ਮੰਗਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਭਰਵੀਂ ਜੁਝਾਰ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਸਾਨ ਐਂਟੇਲਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਕਾ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਗਿਆ।

ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀ.ਕੇ.ਯੂ. ਏਕਤਾ (ਡਕੋਂਦਾ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸਬੰਧੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਲੜਾਈ ਦਾ ਇਕ ਪੜਾਅ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਕਿੱਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੰਬੀ ਜੰਗ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗ ਜਿੱਤੇ ਬਗੈਰ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਸੁਧਰਨੇ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਗਮੋਹਨ ਉੱਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਟੀਚਾ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋਹ-ਭਰਪੂਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਧਨੋਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ, ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ 2020 ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਐਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨ ਮਦ ਖਤਮ ਕਰਵਾਉਣ, ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਉਠਾਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਲਈ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤੁਰਤ ਗਠਨ ਦੀ ਮੰਗ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਟੈਨੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਤੁਰਤ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਬੰਦ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤੇ ਅਫਸਪਾ ਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਸਮੁੱਚੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ 28 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਸਿਵਲ ਐਵੀਏਸ਼ਨ (ਡੀ.ਜੀ.ਸੀ.ਏ.) ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ 28 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਸੀ.ਏ. ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਵਧਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਪਾਰਕ ਯਾਤਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ 28 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੀ.ਜੀ.ਸੀ.ਏ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਅਰ ਬਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤਹਿਤ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਸੀਰਾ ਬਨਭੌਰਾ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ

ਅਮਰਗੜ੍ਹ: ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 2022 ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ 35 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾ ਬਨਭੌਰਾ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬਨਭੌਰਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਸਮੇਤ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲਿਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾ ਬਨਭੌਰਾ ਨੂੰ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਧਰ, ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾ ਬਨਭੌਰਾ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ

ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤਨ, ਮਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ: ਹਾਲਤ ਆਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਬਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਸੂਬੇ ਦਾ ਦਰਜਾ: ਸ਼ਾਹ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਯੂਟੀ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸੂਬੇ ਦਰਜਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਰਚੁਅਲ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ 'ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੰਗਾ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਸੂਚਕ

ਅੰਕ' ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੈ ਤੇ ਯੂਟੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਹੁਪੱਖੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੱਥੇ ਤੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧੀ ਹੈ, ਹੱਦਬੰਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗੇ।

ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ 'ਤੇ ਬੁਝੀ ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਜਯੋਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਜਯੋਤੀ ਦੀ ਲਾਟ ਕੌਮੀ ਜੰਗੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲਾਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ ਸਥਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੰਗੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਖੇ

ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਜਯੋਤੀ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਲਾਟ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਕਰੀਬ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੌਜੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਬੀ.ਆਰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਲਾਟ ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ ਸਥਿਤ ਅਮਰ

ਜਵਾਨ ਜਯੋਤੀ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਜਯੋਤੀ 1972 'ਚ ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ 1971 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ।

Fresno County Superior Court Case Number: 18CEFL01030
Summons
 NOTICE TO RESPONDENT (Name): SUKHWINDER SINGH
 PETITIONER: MANPREET KAUR
 You have been sued. Read the information below:
 You have 30 calendar days after this Summons and Petition are served on you to file a Response (form FL-120) at the court and have a copy served on the petitioner. A letter, phone call, or court appearance will not protect you. If you do not file your Response on time, the court may make orders affecting your marriage or domestic partnership, your property, and custody of your children. You may be ordered to pay support and attorney fees and costs. For legal advice, contact a lawyer immediately. Get help finding a lawyer at the California Courts Online Self-Help Center (www.courts.ca.gov/selfhelp), at the California Legal Services website (www.lawhelpca.org), or by contacting your local county bar association.
 NOTICE—RESTRAINING ORDERS: These restraining orders are effective against both spouses or domestic partners until the petition is dismissed, a judgment is entered, or the court makes further orders. They are enforceable anywhere in California by any law enforcement officer who has received or seen a copy of them.
 FEE WAIVER: If you cannot pay the filing fee, ask the clerk for a fee waiver form. The court may order you to pay back all or part of the fees and costs that the court waived for you or the other party.
 The name and address of the court are: FRESNO COUNTY SUPERIOR COURT 1130 'O' STREET FRESNO, CA 93721
 Name of Petitioner or Petitioner's attorney: Tanvir Joshi (Joshi Law Firm) 516 W. Shaw Ave Ste 200 Fresno, CA 93704
STANDARD FAMILY LAW RESTRAINING ORDERS
 Starting immediately, you and your spouse or domestic partner are restrained from:
 1. removing the minor children of the parties from the state or applying for a new or replacement passport for those minor children without the prior written consent of the other party or an order of the court;
 2. cashing, borrowing against, canceling, transferring, disposing of, or changing the beneficiaries of any insurance or other coverage, including life, health, automobile, and disability, held for the benefit of the parties and their minor children;
 3. transferring, encumbering, hypothecating, concealing, or in any way disposing of any property, real or personal, whether community, quasi-community, or separate, without the written consent of the other party or an order of the court, except in the usual course of business or for the necessities of life; and
 4. creating a nonprobate transfer or modifying a nonprobate transfer in a manner that affects the disposition of property subject to the transfer, without the written consent of the other party or an order of the court. Before revocation of a nonprobate transfer can take effect or a right of survivorship to property can be eliminated, notice of the change must be filed and served on the other party.
 You must notify each other of any proposed extraordinary expenditures at least five business days prior to incurring these extraordinary expenditures and account to the court for all extraordinary expenditures made after these restraining orders are effective. However, you may use community property, quasi-community property, or your own separate property to pay an attorney to help you or to pay court costs.
 NOTICE—ACCESS TO AFFORDABLE HEALTH INSURANCE: Do you or someone in your household need affordable health insurance? If so, you should apply for Covered California. Covered California can help reduce the cost you pay towards high quality affordable health care. For more information, visit www.coveredca.com. Or call Covered California at 1-800-300-1506.
 WARNING—IMPORTANT INFORMATION California law provides that, for purposes of division of property upon dissolution of a marriage or domestic partnership or upon legal separation, property acquired by the parties during marriage or domestic partnership in joint form is presumed to be community property. If either party to this action should die before the jointly held community property is divided, the language in the deed that characterizes how title is held (i.e., joint tenancy, tenants in common, or community property) will be controlling, and not the community property presumption. You should consult your attorney if you want the community property presumption to be written into the recorded title to the property.

ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਿਹਰਾ ਐਲਾਨਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਵਧਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਐਲਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਦਬਾਅ ਬਣਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਿਹਰੇ ਐਲਾਨ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਮੰਗ ਉੱਠਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉੱਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਇੰਚਾਰਜ ਹਰੀਸ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕੁੱਲ ਹਿੱਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤਰਫੋਂ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਾਂਝੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਹਰੀਸ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚਿਹਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 2012 ਅਤੇ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੰਨੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ

ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੁਬਿੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਆਗੂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਆਪ' ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਦਾਅ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰਾ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਾਥੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਚੰਨੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਆ

ਕਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਈ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਜ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਆਪ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸਾਂਝੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ' ਹੇਠ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਿਖਿਲ ਅਲਵਾ ਨੇ ਟਵਿੱਟਰ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕੌਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੁੱਲ 1,283 ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 68.7 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਚੰਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਸ ਸਰਵੇ 'ਚ 11.5 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ 9.3 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਵੋਟ ਪਾਈ, ਜਦਕਿ 10.4 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਸਦੀ ਬੋਰਡ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ: ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ

ਪਠਾਨਕੋਟ: ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ, ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਬੋਰਡ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਈਡੀ ਕੋਲੋਂ ਛਾਪੇ ਮਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਬ ਮਾਈਨਿੰਗ ਦਾ ਧੰਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਘਰੋਂ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, 12 ਲੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਅਤੇ 21 ਲੱਖ ਦਾ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ 20 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ 117 ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੜੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਸਬਿਤੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਿਹਰਾ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ

ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਗੂ ਦਾ ਨਾਮ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹਨ।

ਕਰੋਨਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਤਰਸੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਰੋਨਾ ਕਰਕੇ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਤਰਸੇ ਪਏ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਰੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅਜ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨਾ ਤਾਂ ਚੋਣ ਜਲਸੇ ਅਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਸਪੀਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਚਹੁੱਟੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਡੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੋਲਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ

ਬੰਨ੍ਹੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਇਕ-ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਦੀ ਛੋਟ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਮਾਹੌਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੰਢਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਫਤੇ ਭਰ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ, ਮਾਰਚਾਂ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਇਰਸ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਲਹਿਰ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਤੀਜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿਖਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਜਾਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਮੋੜਾ

ਪੈਣ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਇਕੋ ਗੇੜ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ 20 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ

ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਸਮੇਤ 'ਆਪ' ਆਗੂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ ਭਖਾ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ, ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਛਤਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਅਚਾਨਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਫੇਸਬੁੱਕ, ਯੂਟਿਊਬ, ਟਵਿੱਟਰ, ਇੰਸਟਾਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜਰੀਏ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਲੋਕ ਲੁਭਾਊ ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਪੁੱਜਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਫੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 'ਤਰਕਹੀਣ ਮੁਫਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ' ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ 'ਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਲੁਭਾਊ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ

ਵੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਸਖਤ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਵਕੀਲ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਉਪਾਧਿਆਏ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਅਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਫਤ ਖੋਰੀ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚੋਣ ਅਮਲ ਵੀ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ, "ਇਹ ਅਮਲ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਤਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ

ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।" ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ

ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਫੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਵੰਡਣ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਸਮੇਤ ਕਈ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਫਤ 'ਚ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਐਲਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਠਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ-ਭੁਲਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਚਲਾਕੀ ਖਿਲਾਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਮੁੜ ਭਖਿਆ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਫਿਰ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ 'ਆਪ' ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਸਾੜਿਆ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਤੁਰਤ ਅਮਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਗੇ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ 8 ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕਰੀਬਨ ਸਵਾ ਦੋ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਟਵਿੱਟਰ ਦੀ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਆਗੂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਖਤਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਵਿੱਟਰ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਟਵਿੱਟਰ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਟਵਿੱਟਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਟਵਿੱਟਰ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਰੋਕ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਕ ਦਸ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੋਰੇ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਟਵਿੱਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਟਵਿੱਟਰ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਰੋਕ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ।

27 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ (61 ਸਾਲ) ਕਰਨਾਟਕਾ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰੀਬ 31 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿਛੇ ਬੰਦ ਹੈ। ਭਾਈ ਖੇੜਾ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਆਚਰਨ ਕਾਰਨ 2015 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰੀਬ ਢਾਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ 6 ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕੱਟੇ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਜੇ

ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ 1995 ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹਨ ਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ ਪੈਰੋਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦੂਰਾ 24 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੁਝੈਲ 'ਚ ਬੰਦ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਯੁਕਤ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਤੇ 1995 ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹਨ।

ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਪੁੱਜੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ

ਮੋਗਾ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਮੋਗਾ ਫੋਰੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਭਿਣਕ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਮੋਗਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਥਾਨਕ ਸਤਿਸੰਗ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ

ਮਾਫੀਵਾੜਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਥੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੁਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਨਿੰਦਾ ਮਤਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਕੇਸ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਖਲ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤੁਲ ਫਤਵਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਲਈ 26 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਵੀ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਂਗਪੱਖੀ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਵੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਬਾਕੀ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਹਾਅ

ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ 'ਵੀਰ ਬਾਲ ਦਿਵਸ' ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਦੇਵ ਡੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਨੇ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਪਦਮਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਤਾਰ

ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ: ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੋਕ ਰੋਹ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ-ਬਾਜਾਠਾ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਜੇ ਉਹ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿਵਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਿਆਸਤ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਉਹ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਰਗਾੜੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੋਕ

ਭਲਾਈ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਝੀ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਉਧਰ, 'ਆਪ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨਸਾਫ ਮੰਗ ਰਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਪਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਵਾਈ: ਮਾਨ

ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ: ਸ਼ਹੀਦ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਪਿੰਡ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲ 2015 'ਚ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ ਲੈਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ 200 ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿੱਚ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਵਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਦੀਪ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਸ੍ਰੀ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗਿਣੀ-ਮਿੱਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਭਖਾਇਆ

ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕੇ ਸਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਆਨ ਨੇੜੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਰੇਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਵਪਾਰ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਭਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੇ ਚੰਨੀ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹੀ: ਢੀਂਡਸਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈਡੀ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਤੇ ਸੋਨੇ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੱਥੋਂ ਪਾ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਪੈਸਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਈਡੀ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਬਰਾਮਦ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਵਿਚ ਚੋਣ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਛਾਪੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਧਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਇਕ ਮੌਕੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਈਡੀ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਹਨੀ ਸਮੇਤ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿੰਦਰ ਜੈਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸਤਿੰਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਤਿੰਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੈਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜੇ ਈ.ਡੀ. ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਚੰਨੀ ਦੀ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਨਾਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਾਂਝ: ਅਮਰਿੰਦਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਦੀ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਕਬੂਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਖਿਲਾਫ ਉਪਰ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਸੀ।

ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਵੀ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ।

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹਲਕੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੇਤ ਦੀ ਮਾਈਨਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਤੇ ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਹਨੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਤੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਲੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ

ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੀਜ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਾਫੀ ਹਨ।

ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਸਾਲਾਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਜ਼, ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਵਿਚ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਇਕ ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਕ ਜੰਗਲਾਤ ਗਾਰਡ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਈਨਿੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੀ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚੰਨੀ ਹੁਣ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ: ਸੁਖਬੀਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਈਡੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਕਦੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ ਨਕਦੀ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨਕਦੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਰੇਤ

ਮਾਫੀਆ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਲਈ ਸੂਬੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ

ਚੰਨੀ ਨੇ ਖਣਨ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ: ਹਰਸਿਮਰਤ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 111 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈਡੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਨਕਦੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਾਰ ਰਹੇ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਆਪਣੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸੀਟ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰਨਗੇ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ 'ਆਪ' ਆਗੂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਟਵੀਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡਾ ਸਰਵੇਖਣ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਨੀ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੀਵੀ ਉੱਤੇ ਈਡੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਗਿਣਦੇ ਦੇਖ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹਨ।' ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੰਨੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸੀਟ ਤੋਂ ਲੜਨਗੇ। ਕੇਂਦਰੀ

ਏਜੰਸੀ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਚੰਨੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ

'ਆਪ' ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਟਵੀਟ ਕਰਦਿਆਂ ਈਡੀ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਨੀ

ਕੇਜਰੀਵਾਲ 'ਤੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ ਕਰਾਂਗੇ: ਚੰਨੀ

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨ ਆਦਮੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਗਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਖੌਲ ਵੀ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈਡੀ ਵੱਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ 'ਤੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧਿਆ ਸੀ। 'ਆਪ' ਆਗੂ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ

ਕਿ ਈਡੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਛਾਪੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 29 ਜਨਵਰੀ 2022

ਚੋਣ ਮੁੱਦੇ ਬਨਾਮ ਹਕੀਕੀ ਮੁੱਦੇ

ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਣ ਢੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ 4 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਵਿਡ-19 ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਰੈਲੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਝ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੰਚ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਵਾਹਵਾ ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀ ਇਸ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂ ਵੋਟਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉੱਝ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛੇੜੀ ਹੈ। ਹਰ ਧਿਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੁਝ ਸਖਤ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਐਲਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਫਾਈ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਜਟ, ਆਮ ਬਜਟ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿਛਾਂਹ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਰਥ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਪੱਕ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੁਰਅਤ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ 'ਵੱਢੀ' ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਠੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਪੈ ਹੀ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮੁਫਤ ਐਲਾਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਚੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਜ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪੱਖ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਮਾਡਲ ਬਾਰੇ ਚੋਲਾ ਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਮਾਡਲ ਵਾਲਾ ਏਜੰਡਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵਕਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਖੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਅਹਿਮ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੇ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਿਆਜ ਮੁਕਤ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਵਿਤੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੌਧਿਕ ਕੰਗਾਲੀ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਗੂ ਹੁਣ ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਚੋਣ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਮੱਤਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਆਇੱਤਿਆਨਾਥ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਐਤਕੀਂ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ; ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਜਿਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਧਰੇ-ਧਰਾਏ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਦੀ ਚੋਣ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂਘ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਉਭਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਖਦਸ਼ਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੱਧਮ ਹੀ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਗਰੁੱਪ ਵਜੋਂ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏਗਾ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਅਸਰ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪਰ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਖੁਦ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਨਾਕਾਮ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੁਣ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਬਦਲ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ 'ਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚਲੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਫਤਾ ਹੋਣ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਭਰਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਂਝਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਆਰਥਕ ਮਾਡਲ ਦੇ ਖੁੰਘਾਰ ਸੁਰਤ-ਬੋਂਦਲਾਉ

ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੇਹੱਦ ਪੇਚੀਦਾ ਮਸਲੇ ਦਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਚੋਧਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੱਕ ਸਰਲੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਨੇਕ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਇਸੇ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਥਾਸਥਿਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੋਝਮੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਬਦਲ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਲਈ ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਥਿਤ ਬਦਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਕਹਾਉਣ

ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕੋਲ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਐਸੇ ਸਥਾਪਤ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅੱਕੀ-ਪਲਾਹੀਂ ਹੱਥ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਖਾਸ-ਮ-ਖਾਸ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਣ ਨਾਲ ਇਹ ਮੋਰਚੇ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲਾਓ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮੂਹ ਮੁੱਢਲੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਜਿਸ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ' ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫਲ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦਰਅਸਲ, ਨਾ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੋਕ ਰਾਇ ਸਵੀਕਾਰਦਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੀ/ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਦਲਾਓ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ ਜਮਹੂਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਤ ਹੋਵੇ। ਆਧੁਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ 'ਚ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਕੇ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉ ਬਦਲਾਓ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਅਤੇ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ, ਪਰਿਵਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ, ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਦਲਾਓ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਚੋਣਨਾ ਆਈ ਅਤੇ ਵੋਟ ਦਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੱਕ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਲੋਕ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਲਟਾਉਣ ਤੱਕ ਵਸੀਰ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਹਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਐਸੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਪਰ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਚਰਚਾ ਰਾਹੀਂ ਗੰਭੀਰ ਰਾਇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਤਹੱਮਲ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ 'ਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤੱਤ-ਭੱਝਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜਮਹੂਰੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕਜੁੱਟ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਮੇਲ ਹੈ।

ਵਾਲੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਮਾਇਤੀ ਘੇਰਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਬਰੈਂਡ ਨੂੰ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਯੂਸੀ ਅਤੇ ਬੇਉਮੀਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਵਨਾ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਬਦਲਾਓ ਲਈ ਟਿਕਾਉ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਮੁੱਖਧਾਰਾਈ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਛੱਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਸਰਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਰਵਾਇਤੀ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮੁੜਵਾਜ਼ੀ ਸਿਆਸਤ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਬਦਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ-ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ 'ਇਨਕਲਾਬ' ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ, ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਮਨਮਾਨੀ ਅ-ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵੰਡ (ਜਿਸ 'ਚ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ), ਮਿਹਨਤੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਆਏ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਕੇ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉ ਭਰਮਾਉ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਐਲਾਨਦੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਲੱਭੇ ਅਤੇ ਐਲਾਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਮਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਹੈ)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਤਾਂ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਠੋਸ ਬਦਲ, ਦਰਵੇਸ਼ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਠੋਸ ਹੱਲ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਕੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਦਿਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਦਲ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕ ਰਾਇ ਦੀ ਕਦਰ ਮਨਫੀ ਹੈ। ਬੇਦਾਗ ਆਗੂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਉਭਰਦੇ

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਆਂ

ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਬਨਾਮ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ!

ਅਨਾਰ ਸੌ ਬਿਮਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਛੋਟੀ ਪਈ, ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕਈ 'ਹਜ਼ਾਰ' ਜੀ। ਜਾਣੀਏ ਕੀ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕੈਂਡੀਡੇਟ, 'ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ' ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਹੋ ਜਾਏ ਫਰਾਰ ਜੀ। ਸਹਿਜ ਤੇ ਠਰੁੰਮਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਐਥੋਂ ਭੱਜ ਗਏ, ਸਿਆਸੀ ਪਿੜਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਜੀ। ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ 'ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ', ਇਕ ਵੇਲੇ 'ਮਿਲਣੀ' ਤੇ ਦੂਜੇ 'ਤਕਰਾਰ' ਜੀ। ਕਿਹਨੂੰ 'ਕਿਹਦਾ' ਦੱਸ ਕੇ ਖਬਰ ਅੱਗੇ ਦੱਸੀਏ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋਣਾ ਐਂ ਲਾਚਾਰ ਜੀ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਾਪਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ, ਸੁਝਾ ਤਕ ਡਿੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹੀ ਮੂੰਹ ਦੇ ਭਾਰ ਜੀ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸਿਸਟਮ ਸਿਰਫ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸਿਰਮੌਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 1926 ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਇ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਵਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

2020-21 ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1940-51 ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਘੋਲ ਲਏ ਤੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ- ਤਿਭਾਗਾ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ

ਚਮਨ ਲਾਲ
ਫੋਨ: +91-98687-74820

ਬਾਅਦ 1952 ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 489 ਵਿੱਚੋਂ 16 ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹੀਰੋ ਰਵੀ ਰੈਂਡੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਖੱਬੇ ਪੱਖ ਨੇ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਟਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਜਨਸੰਘ ਜਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਦੀਵਾ) ਕਾਰਨ ਦੀਵੇ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਕੁੱਲ 3 ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਮੇਤ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਪਰ 1952 ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਬਾਅਦ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀਆਂ, 2004 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ 60 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਲੜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਾਕਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਸੀ।

1964 ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਬੰਗਾਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਯੂਪੀ, ਬਿਹਾਰ, ਮਨੀਪੁਰ, ਕੇਰਲ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਸੀ। ਕੇਰਲ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਖਾੜਕੂ ਤੱਤ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦਾ 2011 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਆਧਾਰ ਤਾਸ਼ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਹਸਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਖਾੜਕੂ ਤੱਤ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਧਾਰ ਗੁਆਉਣ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। 1948 ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਘੋਲ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਪਸੂ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਫੱਕਰ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ਵਰਗੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਇਕ ਅੱਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਇਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀਰੋ ਬਣੇ ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 1952 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖ ਵਲ ਝੁਕਦੀ ਗਈ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ 1975 ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ, ਤੇ 2014 ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਰੂਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਸਤੂਗਤ ਤੇ ਹਕੀਕੀ ਸਮਝ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। 2021 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਲੰਮੇ ਅਤੇ 750 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪਿਆ।

ਪੈਦਲ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਖੱਬੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਦੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਏਕੇ ਰਾਇ ਵਰਗੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸੇ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਇਸੇ ਸਾਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਬਦਲ ਗਏ

ਹਨ ਕਿ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਤੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸ ਹੁਣ ਦੀ ਬਣਾਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਕਸ ਵਰਗਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਕਸ ਵੀ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਟਿਕਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਪੈਸਾ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੁਣ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਸਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਘੋਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਕੇਂਦਰ

ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖੁਦ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਖੋਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਵ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ 1952 ਤੋਂ 1967 ਤੱਕ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਸਾਇਕਲ ਤੇ ਜਾਂ

ਪੈਦਲ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੋਟ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਖੱਬੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਦੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਏਕੇ ਰਾਇ ਵਰਗੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸੇ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਇਸੇ ਸਾਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਬਦਲ ਗਏ

ਹਨ ਕਿ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਤੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸ ਹੁਣ ਦੀ ਬਣਾਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਕਸ ਵਰਗਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਕਸ ਵੀ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਟਿਕਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਪੈਸਾ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੁਣ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਸਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਘੋਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਕੇਂਦਰ

ਕੋਲ ਹਨ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇਣਗੇ। ਤੀਜੇ, ਹੁਣ ਦੇ ਚੋਣ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਰੋਲ ਜਿੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਧੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਅਕਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਸਾਨ ਘੋਲ ਦੌਰਾਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਬ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ, ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਮੱਧ ਵਰਗ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕਾਫੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ।

ਜੇ ਕੁਲ 34 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਘੋਲ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ 5 ਜਾਂ 7 ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਇਦ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਨਾ ਉਤਾਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਦੀ ਜਾਨ ਲਾ ਕੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਭਣੇ।

2020-21 ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਘੋਲ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਬਲਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਤਮਾਮ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਲ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਰਨ ਜਗਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੌਮ ਚੌਮਸਕੀ ਵਰਗੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ। ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀ ਹਿਮਾਇਤ ਨੇ ਵੀ ਜਿੱਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਰੇ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਘਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮਾਡਲ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਬਣੀ ਸੀ। ਕੀ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਉਸ ਆਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਤੋੜ ਦੇਣਗੇ?

ਚੋਣਾਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਬਦਲ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜ ਬਦਲੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਦਾ ਇਹ ਢੋਂਗ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਭਰਮਾਉ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਕੰਗਾਲੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਸ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ' ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੋਟ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੱਕ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਤਹਿਤ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਕੋਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਸਮੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਾਂ ਹਕੀਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਮਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਮਾਫੀਆ ਤਰਜ਼ ਦਾ ਸੱਤਾ ਭੋਗੀ ਵਰਗ ਹੋਂਦ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਚੋਣਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮਿਟਾਉਣ, ਭਰਮਾਉ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਭਟਕਾਉ ਮੁੱਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਰਾਇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਤੀ, ਧਰਮ, ਫਿਰਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਕੀਰਨ ਵੰਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਵੋਟ ਬੈਂਕ 'ਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ

ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਥਿਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਸਮਾਜੀ ਹਿਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੱਤਾ ਭੋਗਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਫੀਆ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਨਵੇਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਲਈ ਚੁੰਬਕੀ ਖਿੱਚ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮੀਕਰਨ ਖਾਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਰੈਕਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜੋੜ-ਘਟਾਓ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਅੱਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੋਟ-ਸਮੂਹ ਸੁਤੰਤਰ ਲੋਕ ਰਾਇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਲਮ ਬਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਭੁਗਤਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਸਲ ਲੋਕ ਰਾਇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਘੇ ਗਦਰੀ ਸੰਗਰਾਮੀਏ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਰੋਮ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਵਰਗੇ ਸੱਚੇ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅੱਗੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜਿੱਤ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਦਸਤੂਰ 'ਚ ਚਿੱਬ ਪਾਉਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਵਾਇਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ 'ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ' ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਐਨੀ

ਇਖਲਾਕੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਕੂਮਤੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਮਾਨੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੋਧੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕਣ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਰੂਸ ਦੇ 'ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ' ਵਾਂਗ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ/ਸਿੰਦ ਵਿਚੋਂ ਸਮੂਹਿਕ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਰਾਇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਟੱਕਰ ਦੇਣ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੱਟਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ, ਦਰਅਸਲ ਵਿਧਾਇਕੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ 'ਚ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਦਸਤੂਰ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇੰਦਰਾ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁਧ 1974 ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੋਕ ਉਭਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਲੋਕ ਰਾਇ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬੋਧੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਰਸਮੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਬੁੜਬੁੜ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਲੋਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦਬਾਓ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸਾਨ ਵਿੱਧ ਲਾਗੂ ਕਰਨ

ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.-ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਵੀ ਤਿੱਖੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਮਾਜੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕੀ ਬੈਠੇ ਸੜਿਆਂਦ ਮਾਰਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਸਤੂਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੱਚੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰੂਬਲਾਂ ਐਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚੇਦਾ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਹੀ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਐਸੇ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ 'ਚ ਵਟ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕਾਬਿਲ ਸਮਰਪਿਤ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਭਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢਾਂਚੇ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਕਾਇਆਪਲਟੀ ਦਾ ਅਮਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਐਸੀ ਸੜਿਆਂਦ ਮਾਰਦੀ ਰਾਜਸੀ ਮਰਜ਼ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਸ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ 'ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ' ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜਣਾ ਜਾਂ ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਆਰਜ਼ੀ ਰਾਹਤ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਦੱਬੀ-ਕੁਚਲੀ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਸ ਰਹੀ ਬੇਵੱਸ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖਧਾਰਾਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਫੀਆ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਤੋਰ ਸਕਦਾ। ਕੇਰਲ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਖੱਬੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਇਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਲੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਉਠਾਣ ਲਈ ਮੁੱਢਲੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸੱਚਾ ਬਦਲਾਓ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਮਹਾ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡੇ ਘੁਸੋੜਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜੁੱਟੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਐਸੇ ਸੁਚੇਤ ਬੱਝਵੇਂ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਰਹੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮਿਲੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਨੂੰ ਸੱਤਾ 'ਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਪਾਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਓ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਰੋਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੂਮਿਕਾ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਵਿਆਪਕ ਰਸੂਖ ਅਤੇ ਦਬਾਓ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਦਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਉਠਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੰਧਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤਸ਼ਤਰੀ ਵਿਚ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਬੁੜਾ

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਣ ਦਾ ਇਹ ਅਮਲ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦਰਤੀ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾੜਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਭੋਲੇ ਅਤੇ ਛਲ-ਵਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੋਥੀਆਂ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵਾਚੀਆਂ ਹੋਣ, ਪਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: +807-636-3058

ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਮਿੱਠਤ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਉਹ ਸੁਤੇ-ਸਿਧ ਹੀ ਵੰਡਦੇ-ਸਿੱਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੀ ਕੰਧ ਮੇਰੇ ਸਕੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਬੁੜੇ ਦਾ ਘਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡ-ਵਡੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੇਖਣ ਵੇਲੇ ਹਾਲਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਿਸੇ ਗੋਰੂਏ-ਭਗਵੇਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਡੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਮ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ, ਪੱਗਾਂ

ਦਿੱਲੀ ਵੱਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਨਾਵਲ 'ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਹਾਰੇ ਲੇਖੇ' ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਿਖਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਹਲਚਲ ਮਚਾਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਵਾਰਤਕ ਵੱਲ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਇਕ ਵੰਨਗੀ 'ਮਾਨਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਨਿਆਰੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਉਲੀਕੇ ਹਨ।

ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਕੇਸ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਹਾਣੀ ਪੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਇਕ ਵੀ ਗੱਲ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਘਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ, ਸਾਧਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਮ ਜੱਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਟਿਆ ਸਗੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾਲ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਮਿਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੀ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ। ਘਰ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਪੱਗ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਰਾਮ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਿਆਣੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਬਾ ਆਖਦੇ। ਸਾਡੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਬੁੜਾ ਆਖਦੇ। ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ, ਸਾਡੀ ਅੰਬੇ ਨੂੰ ਸਭ ਪੁਰਸੀ ਬੁੜੀ ਆਖਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਲੋਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਾਚਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਦਾ ਨਾਂ ਚੇਤ ਰਾਮ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵੀ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਕੇਸ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ, ਸਾਡੀ ਚਾਚੀ ਸੀ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ, ਪਰ ਨਾਂ ਉਹਦਾ ਭਗਵਾਨ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਪੈਕੇ ਗੁਰੂ-ਵੰਸ਼ੀ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ

ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਸਮਾਜਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਕੌਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਦੇ ਸਦਕਾ ਹੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੌਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਸਾਡੇ ਹਾਣੀਆਂ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ, ਤੇਜ ਕੌਰ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਸਨ। ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਪੂਰਾ ਜੱਟ ਸੀ।

ਕਿੱਤਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਉਹ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਉਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਜਿੰਨੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਭਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਕਈ ਸਾਲ ਸਾਡੀ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੋਣ ਰਹੀ।

ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਹੈ। 1953 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਦਾ ਐਫ਼. ਐਸ-ਸੀ. ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਜਦੋਂ ਖਾਸਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਓ ਭਾਈ, ਕੋਈ ਹੈ?' ਬਿਜਲੀ ਅਜੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਲਾਲਟੈਣ ਸੀ ਜੋ ਅੰਦਰ ਜਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਕੁੱਝੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਚੰਦ ਦੇ ਘੁਸਮੁਸੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਂਡਾ ਜਿਹਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਆਓ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਓ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਵੇਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ?' ਉਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਨਹੀਂ ਕਾਕਾ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹੁਣੇ ਖੇਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਨੂ ਕੇ ਰੋਟੀ ਵੀ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਿਨੇ ਮੈਂ ਵਿਹਲਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਪਿਤ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਥੋੜੇ ਵਾਲੀ ਕਣਕ ਕੱਢੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕੋਈ ਦਾਣਾ ਪਿਆ ਦਿੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਚੁਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕੋਈ ਚਾਰ ਲੱਪਾਂ ਦਾਣੇ ਹੋ ਗਏ।' ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਟੋਰਾ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ, 'ਐਹ ਲੈ, ਬਚਤਿਆ, ਆਬਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅੱਧੇ, ਦੋ ਲੱਪਾਂ ਦਾਣੇ!' ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੁੜੀ ਹੋਈ

ਮਾਨਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ

ਵਸਤੂ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਕਸਰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਲੱਪ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਏਨਾ ਮਹੱਤਵ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਨਾ ਓਦੋਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਕੁਵੇਲੇ ਜਿਹੇ। ਨਾਲੇ ਖੇਤ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬੋਹਲ ਦੀ ਵੰਡ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜੇ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨੇ ਕਣਕ ਕੱਢੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਚੁਗ-ਚੁਗ ਕੇ ਚਾਰ ਲੱਪ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਵੀ ਲਏ ਸਨ, ਉਹਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਤਾਂ ਵਾਹਿਵਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਧ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜੇ ਚਾਰ ਲੱਪਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਲੱਪ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਉਸ ਇਕ ਲੱਪ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀ ਲੱਪ ਸਾਨੂੰ ਦੇਣ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਸੋਚ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਏ ਸਨ, ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਟੋਰੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਕ ਨਿਰਮਲ-ਚਿੱਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤਸ਼ਤਰੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦੀ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰਾਏ ਹੱਕ ਲਈ ਈਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਰਥ ਉਮਰ-ਭਰ ਵਾਸਤੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੇ!

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੇ ਖਲਜਗਨ ਨੇ ਕਈ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ-ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਹਕੂ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ' ਜ਼ਰੂਰ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਭਾਵੇਂ ਕਣਕ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੋ ਲੱਪਾਂ ਦਾਣੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ।

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੱਬੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਕੇ ਲੋਕ-ਸੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿਹੜੀ ਲੀਹ ਵਿਚ ਵਕਤ ਆਪਣੀ ਰਵਾਨੀ ਸੁਖਾਲੀ ਵੇਖੋਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਹੀ ਵਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਹਿਮ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਕਤ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦੇਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਤਾਣ ਵੀ ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਲੀਹ ਤੋਂ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਦੀਆਂ ਝਲਕਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵੇਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਜਗੀਰਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੋੜਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁਹਾਣ ਮੋੜਨ ਲਈ ਵਕਤ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਡੀਕੀਆਂ, ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਦਾ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦਾ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮਿਸਲਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਮਰਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੱਜ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਖਾ ਕੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ, ਜਿੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰਾਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਤੋੜ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪੂਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹੋ ਕੁਝ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਰਤਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਇੱਕ ਚੁੱਪ, ਸੌ ਸੁਖ' ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ

ਇਸ ਵਾਰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲੜਾਈ ਹਾਰਨ ਗਿੱਝਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ!

ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਠੋਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਾਕਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਿਆ। ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਲੋਕ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਕਾਰ-ਮੁਖਤਾਰ ਬਣ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਧੱਕੜਸਾਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਅੱਖ ਵਿਚ ਅੱਖ ਪਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਸ ਮਹਾਨ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸੀ, ਉਹ ਓਸੇ ਦਿਨ ਓਸੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਗਲ ਹਾਰ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਏਦਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਕਤ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਹਿੰਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਣਾ।

ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਤਾਨ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸੀ

ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲ-ਉਮਰ ਵਿਚ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖੀਵੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਾਂ ਅਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੋਗੀ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਪਰ ਗੂੰਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ; 'ਏਕੇ ਦੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਨੇ, ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਬੱਕਰੀ ਖਾਵੇ ਨਾ'। ਮਸਾਂ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਲੰਬੇ ਕਿ ਓਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਵਕਤ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਫਿਰ ਓਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਹਾਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਅਕਾਲੀ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਕਿੱਸਾ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਆਜ਼ਾਦ ਲੜੀ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਚੋਣਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਓਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਏਦਾਂ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ 1937 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਕੁੱਕਰਾ ਜਾ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਨੀ ਵੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਨੇ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਤੋਹਮਤ ਲਾ ਕੇ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਡ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਸਕੀ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲਾਂਬੰਧੀ ਸਖਤੀਆਂ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ

ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਤਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਝਬਾਲ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਬਾਬੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੰਡੇ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਇਕ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ, ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਹਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੱਦ ਬੌਣਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਦੋਂ ਇਸ ਖੇਡ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਸਕੀ ਤੇ ਉਹ ਭੁਚਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਵਕਤ ਨੇ ਏਦਾਂ ਦੇ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਦਾ ਦੌਰ ਫਿਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੇਚਣ ਲਈ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਛਾਈ ਬੈਠੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ 'ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਸਲੀ ਹੀਰ' ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਵੇਚਦਾ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਰ ਲੀਡਰ ਇਹੋ ਕਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਤਿੱਬੀ-ਯੂਨਾਨੀ ਅਤੇ ਹਕੀਮ ਲੁਕਮਾਨੀ ਨੁਸਖਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਏਨੀ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਕੀਮ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਅੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸੂਰ ਵੀ ਹੋਰ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਨੌਟੰਕੀ ਵੀ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਵਧਣੀ ਹੈ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਵੀ ਵਧਣਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਭੇਡ ਦਾ ਮੇਮਣਾ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਚਾਰ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਮਣਾ ਨਹੀਂ, ਕਤੂਰਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾ ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਤੂਰਾ ਮੰਨ ਕੇ ਮੇਮਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਘਰ ਜਾ ਵੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਤੁਰੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਠੱਗਣ ਲਈ ਹਰ ਹੱਥਕੰਡਾ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਮੋਠਗਣੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੂਝ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪਈ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਰਬਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਜੋਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਏਥੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਜੀਵਿਕਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਬੁੱਧੀਵਾਨੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲੜਾਈਆਂ ਹਾਰਨ ਗਿੱਝਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵਾਰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ!

ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਮੀਰੀ

ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਖੇਡ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡੋਗੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੇਡ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲ ਦੇਵੇ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ- 'ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਹੈ।' ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮਨਘੜਤ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ 30 ਦਸੰਬਰ, 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ (ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 10 ਜਨਵਰੀ, 2022 ਤੱਕ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਮੌਕੇ

ਅਮਿਤ ਭਾਦੁੜੀ ਜਗਦੀਪ ਐੱਸ ਫੋਕਰ

ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ, 2017 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਚੋਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਉਣ' ਲਈ ਨਵੀਂ ਕਾਢ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਬਾਂਡ ਬੀਅਰਰ (ਧਾਰਕ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।" ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 2 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ 'ਗੁੰਮਨਾਮ' ਫੰਡਿੰਗ ਅਤੇ 'ਪਾਰਦਰਸ਼' ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਪੁਰਾਮਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੂਰੇ ਜਨਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੈਬਰੀਅਲ ਗਾਰਸੀਆ ਮਾਰਕੇਜ਼ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਵਲ 'ਕਰੋਨਿਕਲ ਆਫ ਏ ਡੈੱਥ ਫੋਰਟੇਲਡ' ਵਾਂਗ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਜਾਦੂਈ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਇਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਨੂੰ ਇਕ 'ਧਨ ਬਿਲ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਾਂਡ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ 'ਧਨ ਬਿਲ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਘੇਰੇ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ (ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ.) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਤਹਿਤ ਕਰੰਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ' ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਨਾਲ ਵੀ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਬਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ' ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪੁੱਛੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਵਿੱਤ/ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਦੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿਆਸੀ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਤਾ ਕਦਮ ਹੈ।" ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ "ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋਵੇਗਾ" ਕਿਉਂਕਿ "ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮਹਿਜ਼ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫਾਈਲ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦਾਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਜ਼ਬ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢਾਂਚਾ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ", ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਸ

ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਰਚ 2019 ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਦਾ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨਦੀਮੁਲ ਹੱਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ: "ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ

ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ?" ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿੱਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬੀਅਰਰ ਬਾਂਡ ਉੱਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ' ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦਾਨ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਖਿਤਕੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਵਾਰ ਦਸ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਣੀ ਸੀ ਪਰ "ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ 30 ਦਿਨਾਂ ਲਈ" ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ' ਦੇ ਇਸ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਯਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਬਣਾਇਆ ਨਿਯਮ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ

ਐੱਸਬੀਆਈ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦਸ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਂਡ ਨੂੰ ਇਨਕੈਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਦਾਨ ਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਵੇਚਣ ਲਈ ਇਕੋ-ਇਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬੈਂਕ ਐੱਸਬੀਆਈ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਂਡ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਵੇਰਵੇ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗਾ। ਬੈਂਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਾਨ ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਬਾਂਡ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਲੜੀ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਬੁਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ 'ਦਿ ਕੁਇੰਟ' ਨੇ ਖੋਜੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ਨੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬਾਂਡ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਅੰਕਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨੰਬਰ ਛਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰਫ ਅਲਟਰਾ-ਵਾਇਲਟ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਪਛਾਣ ਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਖਦਸ਼ੇ ਉਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਾਲ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਵੇਰਵੇ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਏ। 2017-18 ਵਿਚ ਕੁੱਲ 215 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਵੇਚੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 210 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਾਂਡ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਚੁਣਾਵੀ

ਬਾਂਡ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 82 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਇਕੱਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਮੀਦ ਜਾਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈ ਸਕਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਦਲ ਸਕੀਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ।

ਅਜੇ ਤੱਕ ਮਹਿਜ਼ 15 ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਾਵੀ ਬਾਂਡਾਂ ਤਹਿਤ ਫੰਡ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੰਡ 264 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਡਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਇਹ ਡਰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਗਸਤ 2017 ਤੋਂ ਦੋ ਪੀਠੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਪਹਿਲੀ ਨਿਗਰ ਸੁਣਵਾਈ 12 ਅਪਰੈਲ, 2019 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇ ਕਈ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲੇਗਾ ਤੇ ਸਮਾਂ ਲਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਨਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੱਥ ਪਿਛਾਂਹ ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣਗੀਆਂ?

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ-ਲੜਾਈ

ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਚੋਣ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਿੱਧੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਤਦਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰ ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਉਹੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ' ਵਰਗਾ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੱਟ ਚੋਧਰੀਆਂ ਨੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਬਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਓ, ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।' ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਪਹਿਨ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਫਿਰ 2019 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਡਟ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਪੈਣ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਉਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੀ-ਵੋਟਰ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਇੰਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਫੀਸਦੀ ਅੰਗੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ?

ਗੁੱਜਰ ਨੇਤਾ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਤਨਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਬ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੈਣੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਾਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਉਲਟ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੋਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਧੁਰੀ ਹੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਸਿੱਧੀ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ; ਭਾਵ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਾਮੂਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਸੀ-ਵੋਟਰ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਪਾ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਲਗਭਗ 25 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਵੋਟਰ ਹਨ। ਜੇ ਬਸਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਓਨੀ ਸਿੱਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਬਹੁਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

'ਡਬਲ ਐਂਟੀ-ਇਨਕੁਬੈਂਸੀ' (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਖੁਸ਼ੀ) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਵੇਖਣ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਬਹੁਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਇਹ ਮੁਲੰਕਣ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਦਾਅ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੇਡੇਗੀ। 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲੰਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰਕੂ? 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਏਕਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਯਾਦਵ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਸਮੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਵਿਰਾਟ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਚਲਾਈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੈਰ-ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਾਟਵ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਭਾਜਪਾ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣਾ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੇਂਦਰਤ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਇਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਤਰ

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਲੀ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚੁਣੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤੀਹ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਪਰ 'ਕਬਰਸਤਾਨ' ਵਾਲਾ ਇਕ ਭਾਸ਼ਨ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁੱਕੇ। ਦਰਅਸਲ, ਗੈਰ-ਜਾਟਵ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਯਾਦਵ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਯਾਦਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੇ ਜੇਕਰ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ ਜਾਟਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਪਣੀ ਇਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਇਕ ਪਛੜੀ ਜਾਤ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਪਨਾ ਦਲ ਅਤੇ ਸੁਹੇਲ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਛੜੇ ਵਰਗ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੀ ਕਿ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਚਾਲੀ ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਸਮਰਥਨ ਉਸ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜੁਟਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕੋਈ ਨੇਤਾ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਜਿਸ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ ਅਤੇ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਪੱਖ ਲਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੀਕਰਨ ਵਿਗੜਨ ਲੱਗਾ।

ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਯੋਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਸਕਣਗੇ? ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜਾਟ ਵੋਟਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹੀ ਉਹ ਮੁਕਾਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਕਤਾ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਜੇ ਚੋਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਇਹ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਰਾਜ-2

ਦਿਗਵਿਜੇ ਨਾਥ 1935 ਤੋਂ 1969 ਤੱਕ ਗੋਰਖਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਹ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਤੁਰ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਮੱਠ ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਦਿਗਵਿਜੇ 1937 ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ.ਡੀ. ਸਾਵਰਕਰ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਦਿਗਵਿਜੇ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਕੇ. ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੂਨ 1950 ਵਿੱਚ 'ਦਿ ਸਟੇਟਸਮੈਨ' ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪੀ, "ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੋਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ

ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੇ. ਝਾਮ
ਅਨੁਵਾਦ : ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖੇਗੀ, ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਚਾਉਣ 'ਚ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਪੱਖੀ ਹਨ।"

ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ ਦਾ ਨੇਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿਗਵਿਜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਾਤਹਿਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਕੇ। 1949 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵੈਦਿਆਨਾਥ ਨੇ 1969 ਵਿੱਚ ਦਿਗਵਿਜੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹੰਤ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ 1989 ਤੱਕ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਗਵਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

1989 ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਜੋ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਕੁੰਭ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਲਗਭਗ ਸੰਭਵ ਦਿੱਤਾ। 'ਦਿ ਸਟੇਟਸਮੈਨ' ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ 1989 ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਕਿ ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਰਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਇੰਝ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ।"

1992 'ਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਬਾਬਰੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਲਿਬਰਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਯੋਗੀ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬਣਿਆ, ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੇ. ਝਾਮ ਦੀ ਇਹ ਖਾਸ ਰਿਪੋਰਟ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਗੋਰਖਨਾਥ ਮੱਠ ਦਾ ਮਹੰਤ ਬਣਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੇ ਸੂਬੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚਿਹਰਾ ਬਣ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਫਰ ਉੱਪਰ ਝਾਤ ਪੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਝਾਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ 'ਸ਼ੈਡੋ ਆਰਮੀਜ਼: ਫਰਿੰਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਫੁੱਟ ਸੋਲਜਰਜ਼ ਆਫ ਹਿੰਦੂਤਵ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ 'ਅਯੁੱਧਿਆ: ਦਿ ਡਾਰਕ ਨਾਈਟ' ਦਾ ਸਹਿ-ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਕਿਤਾਬ 'ਅਸੈਟਿਕ ਗੋਮਜ਼: ਸਾਧੂ, ਅਖਾੜਾਜ਼ ਐਂਡ ਦਿ ਮੇਕਿੰਗ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ' ਹੈ। 'ਕਾਰਵਾਂ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ - ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ 1991 ਅਤੇ ਫਿਰ 1996 'ਚ ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਲੜੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ - ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸੰਕਲਪ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।" ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੈਂਪਸ ਦਾ ਗੇੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਲੜਾਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡੇ ਟਕਰਾਅ 'ਚ ਬਦਲ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ

ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਅਸੀਂ ਗੁੱਸੇਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਪੱਧਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।" ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੀ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੀ- "ਉਸ ਨੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿੱਚ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ।"

ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਮੇਰਠ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ।

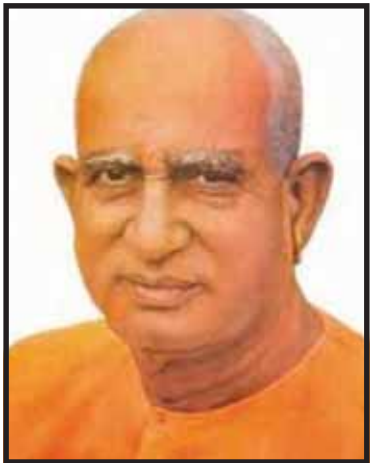
ਚੇਲੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ। 1998 'ਚ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ।

ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਦੀ 2014 'ਚ 95 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੌਦੀ ਜੋ ਉਸ ਸਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ "ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਯਤਨਾਂ ਲਈ" ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਖਰਕਾਰ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਮਹੰਤ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੀ ਤਕੜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। 2002 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਲੜਾਕੂ ਸ਼ਕਤੀ ਆਧਾਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋਈ। ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਫਾਇਰਬਰੈਂਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਅਕਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ, ਉੱਥੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਤਖਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੋਸਟਲ ਤੱਕ ਗਈ।...ਜਦੋਂ ਤਣਾਅ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ, ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਕਾਲਜ ਦੇ ਹੋਸਟਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਇਆ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ।" ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਦਰਸ਼ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਅਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਾਤੇ, ਅਮਿਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਮਾਰ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਮਯੰਕ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਨਾਲ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਦਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਗੁੱਸੇਲਾ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਜਾਤ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸੰਤ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।" ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਠਾਕੁਰ ਹੈ।

ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਲ

ਗੋਰਖਪੁਰ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਮੁਖੀ ਦਿਗਵਿਜੇ ਨਾਥ ਹੈ।

ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਤਣਾਉਪੂਰਨ ਜਾਤਪਾਤੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਇਹ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਤ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੈ।" ਇਹ ਉਹ ਵਕਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੋ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ - ਹਰੀਸ਼ੰਕਰ ਤਿਵਾੜੀ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਵਰਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਾਹੀ - ਦੀ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਤ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਗੋਰਖਪੁਰ ਉੱਪਰ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਗੋਰਕਸ਼ਾਪੀਠ ਮੱਠ ਵੀ ਠਾਕੁਰ ਮੱਠ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ।

ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਿਰਮੌਰ ਆਗੂ ਬਣਨ ਲਈ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਮੌਰ ਠਾਕੁਰ ਨੇਤਾ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। 1996 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਵੀਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜੋ ਗੋਰਖਪੁਰ ਸੀਟ ਲਈ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1997 'ਚ ਉੱਤਰ ਰਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੈਂਗਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਕਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਕਤਲ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿੱਚ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

1998 'ਚ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਨੇ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਮਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਿਸ਼ਾਦ ਜੋ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸੀ, ਵਿਰੁੱਧ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਪਰ ਜਿੱਤ ਦਾ ਅੰਤਰ 1996 ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਹਮਾਇਤੀ ਆਧਾਰ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜੋ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਆਸੀ ਹੋਣੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਫਿਰਕੂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਖਾਸ ਰਿਪੋਰਟ

ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਰਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।... ਮੈਂ ਲੱਗਭੱਗ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਦਨਾਮ 1999 ਦਾ ਪੰਚਰੁਖੀਆ ਕਾਂਡ ਸੀ। ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜਗੰਜ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਪੌਦਾ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਇਹ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਪੌਦਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਪੰਚਰੁਖੀਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚੁਕੰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ- "ਅਸੀਂ ਝੱਟਪੱਟ ਉਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਦਬੱਲ ਦਿੱਤਾ।"

ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਭੱਜ ਤੁਰਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਤ ਅਜੀਜ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਰੁਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਵਾਦ ਇਕਦਮ ਗੁੱਸੇਖੋਰ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ 'ਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਅਜੀਜ਼ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਸੱਤਿਆਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਾਦਵ ਨਾਂ ਦੇ ਹੌਲਦਾਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਹ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਖੂਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਜੀਜ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵਰਕਰ ਭੈਅਭੀਤ ਹੋਏ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਗੰਜ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਅਤੇ 24 ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ, ਦੰਗੇ, ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ, ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਮੁਸਲਿਮ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਘੁਸਣ ਅਤੇ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਸਮੇਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

ਪੰਚਰੁਖੀਆ ਕਾਂਡ ਨੇ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਨਸਨੀਖੇਜ ਹਸਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹਮਾਇਤ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 1999 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਦ ਨਾਲੋਂ ਜਿੱਤ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਰ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ, 2002 ਦੀਆਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਦੁਰਗਤ ਨੇ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਹਿੰਦੂ ਮਿਲੀਸੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। 27 ਫਰਵਰੀ 2002 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਗੋਧਰਾ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਾਬਰਮਤੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਡੱਬੇ 'ਚ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ 59 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਹਾਲੀਆ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਵਿਸਫੋਟ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰਤ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ - ਕਿਉਂਕਿ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ 'ਚ ਉਛਾਲ ਆਇਆ ਸੀ - ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਖੜੀ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਇਕ ਲਾ-ਮਿਸਾਲ ਪੁਸਤਕ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਆਂਚਲ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ ਮੋਂਟਰੀਅਲ (ਕੈਨੇਡਾ) ਤੋਂ ਫਾਈਨ ਆਰਟਸ ਦੀ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਜੋਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਹਾਉਦੀਨ ਵਿਚ ਪੈਦੇ ਕਸਬਾ ਮਲਕਵਾਲ ਤੋਂ ਸਨ ਤੇ ਦਾਦੀ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਨ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਪਿੰਡ ਮੁਰਿਆਲੀ ਤੋਂ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਏਧਰ ਤੇ ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੰਡ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਵਰਣਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 'ਬਟਵਾਰੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ/ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ' (ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਨੇ 416, ਮੁੱਲ 400 ਰੁ.)। ਹਾਰਪਰ ਕੋਲਿਨਜ਼ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ।

ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਪੜੇ ਮਾਪਣ ਵਾਲੇ ਗਜ਼, ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਘੜੇ, ਰਸੋਈ ਦੇ ਬਰਤਨ, ਓੜਨ ਵਾਲੇ ਬਾਗ, ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪਸ਼ਮੀਨੋ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਲਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫਟੀਆਂ-ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ, ਚਿੱਠੀਆਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੋਥੀਆਂ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਮਾਧੋ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

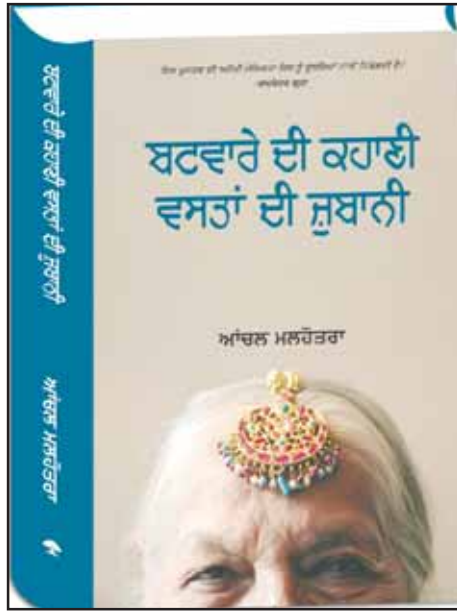
ਲੇਖਿਕਾ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ, ਦਾਦਕਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜੋਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ

ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਪਖਰ ਗੀਦੇ, ਭਾਂਡੇ ਟੀਂਡੇ

ਨੂੰ ਇਕੋ ਵੰਗ ਨਾਲ ਗੰਨੇ ਤੋੜਦਿਆਂ ਜਾਂ ਆਲੂ-ਪੂਰੀ ਖਾਂਦਿਆਂ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਜਿਨਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਨਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਉੱਝ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜਾਣੂ, ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਹਮਸਫ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਸਤਾਂ ਹੀ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਏਥੇ ਮਿੱਟੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੋਤੀ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਖੱਲਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਟਰੰਕਾਂ, ਕਨਸਤਰਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ਗੁਥਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇਆ ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥਿਆ ਜਾਣੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ।

ਬਟਵਾਰੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਟਵਾਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਸੀ ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਮੀਂਹ, ਖੇਤ, ਖਤਾਨਾਂ, ਰਸਮ, ਰਿਵਾਜ, ਰਵਾਇਤਾਂ, ਸਾਕ ਸਕੀਰੀਆਂ, ਝਗੜੇ ਝੋੜੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਭਾਸ਼ਾ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ, ਕਲਾ, ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੀ ਤੇ ਨਾ

ਹੀ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਦਹਾਕੇ ਤੁਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤਵੇਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੀ ਕਥਾ ਬਣੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉੱਖੜੇ ਸਿਆਸੀ ਚਿਹਰੇ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲ ਬਦਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫਰੋਲਣ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਨਪਸੰਦ ਸੋਚ ਵਾਲੀਆਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਬਸਪਾ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤਕ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮਵਾਲੀਆ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸਿਵਾਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੁੜ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲਿਆ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ ਹੈ। ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਵੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉੱਖੜੇ ਸਿਆਸੀ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੀਆਂ ਦੁੱਕੀਆਂ ਤਿੱਕੀਆਂ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਤਾਂ ਧੁੰਦਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਿਰਪਾਲ ਯੋਗੀ ਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯੋਗੀ ਇਕ ਉੱਦਮੀ ਤੇ ਸਿਰਤੀ ਜੀਉਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨਿਆਂ

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਉਹ ਇਕੋ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਸੂਰਾ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਭੰਗੂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਨਾਂ 'ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਅਰਸ਼' ਤਕ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਮਾਣੋ।

ਅੰਤਿਕਾ

ਸਰਦਾਰ ਪੰਡੀ ਦਿਲ ਰਹੇ ਕਾਲੇ ਦੇ ਕਾਲੇ ਭਗਵੇਂ ਬਾਣੇ ਹੋ ਗਏ, ਕੁਝ ਕੁ ਡੇਰੇ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਥਹੁ ਟਿਕਾਣੇ ਹੋ ਗਏ।

ਤੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਕੁਝ ਅਕਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੰਮ ਭੋਲੇ 'ਪੰਛੀਆਂ',

ਜੇ ਸੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਗਲ, ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਗਏ।

ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਵਾਹਿਨੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਛੇ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਹੋਏ। ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਕੁਸ਼ੀਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੋਹਨ ਮੰਡੇਰਾ, ਗੋਰਖਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਥੂਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਤੁਰਕਮਾਨਪੁਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ; ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਗੰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਰਕਤਾਹਾ; ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਗੰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਭੇਦਾਹੀ ਤੇ ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਧਨਘਾਟਾ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਵਾਪਰੇ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰੁੱਪ ਪੂਰਾ ਹਮਲਾਵਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਤਰਜੀਹੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਤਕਰਾਰ ਅਤੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 'ਚ ਫਿਰਕੂ ਗੜਬੜ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬੇਅਸਰ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "2007 ਵਿਚ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੱਕ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 22 ਵੱਡੇ ਦੰਗੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।" ਅਸਲ ਵਿਚ, ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੀਆਂ ਭੜਕਾਊ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੇ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਚੋਣ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ। 2004 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਫਰਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ 2007 ਦੇ ਝਟਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰੋਇਆ- ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝਦਾਰ ਅਤੇ ਸੰਜਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ 'ਚ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਸਿਰਫ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ 'ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਮਿਲੀਸ਼ੀਆ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਉਹ 2009 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ 2014 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ

ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਲੀਸ਼ੀਆ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਡੂੰਘੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ 2017 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ

ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਤੀਤ ਵੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਰਵੇਜ਼ ਪਰਵਾਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 10 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ (ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ) ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2007 ਵੱਲੋਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੇਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਮਹੰਤ ਅਵੈਦਿਆਨਾਥ ਤੇ ਯੋਗੀ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ।

ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੁੱਦ ਪਈ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਰਤਾ ਕੁ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ। ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੇ ਮਿਲੀਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਸੁਨੀਲ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਗੀਆਂ ਨੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਹਾਰ ਗਏ।

ਹੁਣ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਿਠਾਉਣਾ ਹੈ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਫਤਾ ਬੇਚੈਨੀ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਈ, ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਅਫਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਨੋਜ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਾਜ ਸਜਿਆ ਤਾਂ

ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮਿਲੀ।

ਪਰਵਾਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 2017 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਵੇਚਣੀ ਪਈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅਦਾਲਤੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਸਕਾਂ ਜੋ ਅਨੰਤ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਸਨ, ਤੇ ਇਹ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ 'ਚ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਢਾਲ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।"

ਪਰਵਾਜ਼ ਨੇ ਜੋ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਸਤੰਬਰ 2008 'ਚ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਛਾਉਣੀ ਥਾਣੇ 'ਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ-ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ

ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਚੋਖਾ ਦਮ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ-ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਸੁਝਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 153 ਤਹਿਤ ਸੀ; ਭਾਵ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਉਕਸਾਉਣਾ, ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ 10 ਜੁਲਾਈ 2015 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਸਾਲ ਪਈ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਦੀ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਪ੍ਰਤੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਵੈ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ - ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

11 ਮਈ 2017 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੁਲ ਭਟਨਾਗਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ

ਕੋਰਟ ਨੇ 22 ਫਰਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਸਦ ਹਯਾਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ।

4 ਜੂਨ 2018 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਘਾਟ ਬਾਣੇ ਨੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਜੁੰਮਨ ਬਾਬਾ 'ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਕੇਸ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜਘਾਟ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ, ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖੋਖਲਾ ਜਾਪਿਆ ਸੀ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਜੁਰਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।" ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਸਮੇਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਲੋਕਸ਼ਨ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।"

ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਵਾਜ਼ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ 'ਪੂਰਵਾਂਚਲ ਦੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ' ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਕੌਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਮਹੀਨੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸ਼ਲਭ ਮਾਥੁਰ ਨੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਨੂੰ 25 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 2020 ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ।"

ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹਨ - ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤ ਭਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ।

ਮੈਂ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਨੂੰ ਕਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਬੇਨਤੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਪਰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। (ਚੱਲਦਾ)

ਖੂਹ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ...

ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਸਿੱਧੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ, ਰੁੱਤਾਂ, ਰੁੱਖਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮੇਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖੂਹ, ਟੋਭੇ, ਛੱਪੜ, ਸੱਬ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪੱਖ ਤੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਹ ਦੂਸਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ

ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਆਦਮਕੇ
ਫੋਨ: +91-94178-32908

ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਤਹਿਤ ਪਾਣੀ ਸਰੋਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੂਹ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਖੂਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਗੀਤਾਂ, ਕਹਾਵਤਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਫ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਖੂਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਖੂਹ ਖੁਦਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਨਿੱਜੀ ਖੂਹ ਵੀ ਲਗਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਂਝੇ ਘ੍ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਸਦਕੇ ਸਰਦੇ ਪੁੱਜਦੇ ਘਰ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਖੂਹ ਖੁਦਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਖੂਹ ਹੋਣਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਘਰ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਖੂਹ ਹੋਵੇ:

ਦੇਈ ਵੇ ਬਾਬਲਾ ਓਸ ਘਰੇ
ਜਿੱਥੇ ਵਗਣ ਦੇਵਾਣੇ ਖੂਹ।
ਠੰਢਾ ਮਿੱਠਾ ਜਲ ਮਿਲੇ
ਮੇਰੀ ਖਿੜੀ ਰਹੇ ਸਦਾ ਰੂਹ।
ਵੇ ਬਾਬਲਾ ਤੇਰਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇ।
ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਵੀ ਖੂਹ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਜ ਅਤੇ ਖੂਹ ਟੋਭਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਆਮ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ:
ਸੁਣ ਨੀ ਕੁੜੀਏ ਮਛਲੀ ਵਾਲੀਏ
ਮਛਲੀ ਨਾ ਚਮਕਾਈਏ।
ਨੀ ਖੂਹ ਟੋਭੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ

ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਵਾਈਏ।
ਧਰਮੀ ਬਾਬਲ ਦੀ
ਪੱਗ ਨੂੰ ਦਾਗ ਨਾ ਲਾਈਏ।
ਖੂਹ ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਰੋਤ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਰਣਨ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:
ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਮੈਂ ਭਰਾਂ
ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਵੇ।
ਆ ਗਾਗਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਵਾ
ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਚਾਅ।
ਖੂਹ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਪੂਰਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਜ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਜਾਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਗਈ ਸੀ
ਡੋਲ ਭਰ ਲਿਆਈ ਸਾਰਾ
ਤੁਰਦੀ ਦਾ ਲੋਕ ਝੁਟੇ ਖਾਂਦਾ
ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਗਰਾਰਾ
ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਸਾਧ ਹੋ ਗਏ
ਛੱਡ ਗਏ ਤਖਤ ਹਜ਼ਾਰਾ
ਤੇਰੀਆਂ ਡੰਡੀਆਂ ਦਾ
ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਚਮਕਾਰਾ।

ਪਾਣੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਨਾਰਾ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ :

ਪਾਵੇ ਪਾਵੇ ਪਾਵੇ
ਬਈ ਛੁੜਿਆਂ ਦਾ ਖੂਹ ਚੱਲਦਾ
ਕੋਈ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਨਾ ਆਵੇ।

ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਖੂਹ 'ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਤੇ ਕੁੰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕੁੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ:

ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇਖ ਲਓ
ਅੱਲ੍ਹੜ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ।
ਚੁੱਕ ਕੇ ਘੜੇ ਚੱਲੀਆਂ ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ
ਜਿਉਂ ਕੁੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਆਦਿ ਵਿਚ ਖੂਹ ਰਚਿਆ ਮਿਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੂਹ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਆਰ ਢਾਂਗਾਂ ਪਾਰ ਢਾਂਗਾਂ
ਵਿਚ ਟੱਲਮ ਟੱਲੀਆਂ।
ਆਉਣ ਕੁੰਜਾਂ ਦੇਣ ਬੱਚੇ
ਨਦੀ ਨਹਾਉਣ ਚੱਲੀਆਂ।
ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:
ਤਾਰਾਂ ਤਾਰਾਂ ਤਾਰਾਂ
ਬੋਲੀਆਂ ਖੂਹ ਭਰ ਦਿਆਂ

ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਮੁਟਿਆਰਾਂ।
ਖੂਹ ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਖੂਹ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਦਾਤਣ ਕਰਦੀ
ਚਿੱਟਿਆਂ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਮਹੱਤਵ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਖਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: ਖੂਹ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਲੱਗਣੀ, ਖੂਹ ਦਾ ਡੱਡੂ, ਕੀਤੀ ਕਰਾਈ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ, ਖੂਹ ਪੁੱਟਦੇ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ, ਅਕਲਾਂ ਬਾਝੋਂ ਖੂਹ ਖਾਲੀ, ਖੂਹ ਖਾਤਾ ਗੰਦਾ ਕਰਨਾ, ਖੂਹ ਗਿੜਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਕ ਮਿਲਦਿਆਂ ਦੇ ਆਦਿ।

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਮਿਥਿਹਾਸ ਪੱਖੋਂ ਮਹੱਤਵ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੂਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੀਮਾ ਮਲਕੀ ਦਾ ਮੇਲ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਨੂੰ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਖੂਹ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਖੂਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੰਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਖੂਹ ਦਾ ਚੱਕ, ਕੁੱਤਾ, ਗਾਧੀ, ਟਿੰਡਾਂ, ਖੇਲ, ਮਣ, ਬੋਕਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਾਕਾ ਟੈਂ-ਟੈਂ ਬੋਲੇ
ਭਾਰ ਚੁਕਾਇਆ, ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਨਾ ਕੋਲੇ।
ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿੰਡ ਸੁਣੀਦਾ
ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਾਰ ਸੁਣੀਦੀ
ਖੂਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਦੀ।

ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੂਹ ਸੀਮਤ ਜਿਹੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੂਹ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸੰਘਣੇ ਰੁੱਖਾਂ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਰੋਣਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੂਹ 'ਤੇ ਰੱਬ ਵਸਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸਮਾਂ ਬਦਲਿਆ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ। ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਲਕੇ, ਹੁਣ ਸਬਮਰਸੀਬਲ ਮੋਟਰਾਂ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੂਹ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹੱਤਵ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਖੂਹ ਬੇਅਬਾਦ ਹਨ। ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸੇ ਢਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੁਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 5 ਫਰਵਰੀ 2022 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-519

ਘਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਾ ਲਏ ਪੱਕੇ, ਪਰ ਸ਼ੌਕ ਲਈ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖੀਦਾ, ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਮੂੰਹ, ਵਿਚੋਂ ਰੰਗ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਤੱਕੀਦਾ। ਕਲਾਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਨਮੂਨਾ, ਉੱਤੇ ਸਾਗ ਬਣਾ ਕੇ ਚੁੱਖੀਦਾ, ਮੱਕੀ ਦੇ ਮੰਨ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੜਾ, ਗਿਲਾਸ ਲੱਸੀ ਦਾ ਡੱਕੀਦਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-517

ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਰੈਣ ਵਸੇਰਾ
ਹਰ ਪਲ ਭੁੱਖਾ ਢਿੱਡ ਸਤਾਵੇ,
ਸਾਡੀ ਖਾਤਰ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਹੁੰਦਾ,
ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੱਜਵਾਂ ਜਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 98783-37222

ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ,
ਜੋ ਖੁਦ ਭੁੱਖੇ ਜੰਮੇ, ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਬੱਚੇ
ਪੱਧਰੇ ਮੈਦਾਨ ਜਿੱਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲੀ,
ਸੌਣ ਲਈ ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ
ਬੋਰੀ ਵਿਛਾ
ਨੀਂਦ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ।
ਮਾਂ ਮਮਤਾ ਫਿਰ ਵੀ ਉੱਥੇ
ਰਹਿ ਭੁੱਖੀ ਖੁਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ
ਬੁਰਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਉ।
ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਵਾ ਪੁੱਜੀ
ਆਪਣੇ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ

ਤਾਂ ਇੱਝ ਹੀ ਰਿਤਕਦੀ
ਰਹੇਗੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਸਲੂਣੇ ਚਾਵਲਾਂ ਦਾ ਬਾਟਾ ਰੱਖ ਮੂਹਰੇ
ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਜਾਵੇ।
ਜਦੋਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਖਾਣਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਮਮਤਾ ਪਿਘਲਦੀ ਜਾਵੇ।
ਕਿਰਤੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ
ਡੰਡੇ ਗੱਡ, ਕੱਪੜਾ ਤਾਣ, ਝੌਂਪੜੀ ਸਜਾਵੇ।
ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਲੰਬੀ ਔੜ ਵਿਚ
ਸੁਕਰ ਮਨਾਵੇ ਜੋ ਰੱਜਵਾਂ ਖਾਣਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਕੁਲਬੁਰਫਾ (ਪਟਿਆਲਾ)
ਫੋਨ: 98784-69639

ਮਾਂ ਤਾਂ ਜੰਨਤ ਦਾ ਫੁੱਲ ਹੈ,
ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ,
ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਫਜੂਲ ਹੈ,
ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ,
ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।
-ਬੱਲਾ ਲਬਾਣਾ
ਫੋਨ: 848-235-8344

ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਜਾਵੇ,
ਵੇਖ ਕੇ ਰੋਣੀ ਨੂੰ,
ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਆਵੇ
ਬੱਚੀ ਫੋਟੀ ਨੂੰ,
ਬੱਚੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ
ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ,
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ
ਅਸੀਂ ਸਿਖਿਆ ਮੁਸਕੁਰਾਉਣਾ ਨਾ।
-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੰਧਾਵਾ

ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਅਰਥ

ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ 1970 ਵਿਚ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 28ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਅਮਰੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਨਰਲ ਅਗਸਤੋ ਪਿਨੋਸੇ ਨੇ ਫੌਜੀ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਦੌਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 1973 ਤੋਂ 1990 ਤੱਕ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ 17 ਸਾਲ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਰਿਹਾ। 1990 ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਹੋਈ ਪਰ ਕੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ-ਜੋੜ ਵਿਚ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੌਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਚਿੱਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 35 ਸਾਲਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਨੌਜਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਗਾਬਰੀਅਲ ਬੋਰਿਸ ਨੇ 56% ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਜੋਸ ਅੰਤੋਨਿਓ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਨਾ-

ਮਨਦੀਪ
ਫੋਨ: +54-9381-338-9246

ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਅਗੂਸਤੋ ਪਿਨੋਸੇ ਦੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪੱਖੀ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।

2018 ਵਿਚ ਚਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨਾਲ 'ਸਮਾਜਕ ਤਬਦੀਲੀ' ਨਾਮ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਸੱਤਾ ਖਿਲਾਫ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਖਣਨ ਨੀਤੀ, ਸਬਵੇਅ ਕਿਰਾਇਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ, ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੋਰਿਸ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪੂਲਰ ਨੌਜਵਾਨ ਚਿਹਰਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ 2006 ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ 'ਪੈਗੁਇਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਜਾਰੀ ਰੂਪ ਵਜੋਂ 2011-13 ਦੇ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਆਗੂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਸਭ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਮੁੱਖ ਸੀ, ਤੇ ਇਹ ਮੰਗ ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਚਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਹੱਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਖਤਮ ਕਰਨ, 'ਸੁਪਰ ਅਮੀਰਾਂ' ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਬੋਰਿਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਸਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਲੀਡਰ ਕਾਸਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸਖਤ ਰੁਖ਼ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ 'ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੁਕਾਵਟ' ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਅਗੂਸਤੋ ਪਿਨੋਸੇ ਦੀ 'ਆਰਥਕ ਵਿਰਾਸਤ' ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਨਿਯਮ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ। ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਰਿਸ ਨੇ ਸਮਾਜਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ, ਕੰਮ ਦਾ ਹਫਤਾ 45 ਤੋਂ 40 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣ, ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਖਣਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰੋਕਣ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੱਤਰਸੱਤਾ ਨਕਾਰਨ, ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੁਲਕ ਪੀਰੂ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਾਬਰੀਅਲ ਬੋਰਿਸ ਨੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ, ਕੰਮ ਦਾ ਹਫਤਾ 45 ਤੋਂ 40 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣ, ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਖਣਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰੋਕਣ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੱਤਰਸੱਤਾ ਨਕਾਰਨ ਵਰਗੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੋਰਿਸ ਨੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਜੇ ਚਿੱਲੀ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੁਕਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਛਤੀ ਆਰਥਕਤਾ ਵਾਲੇ ਇਹ ਮੁਲਕ ਜਿੱਥੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਫੰਡ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ ਵਰਗੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਅੰਦਰ ਵਪਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਪੰਗੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚ

ਚਿੱਲੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ 35 ਸਾਲਾ ਗਾਬਰੀਅਲ ਬੋਰਿਸ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਮਰਹੂਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ 1973 ਤਖਤਾ-ਪਲਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਆਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਰਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਮੂਡ ਅਤੇ 'ਗੁਲਾਬੀ ਲਹਿਰ' ਦੀ ਅੰਗਤਾਈ ਬਾਰੇ ਹੁਲਾਸ ਹੈ। ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਪੇਰੂ, ਬੋਲੀਵੀਆ ਤੇ ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਖੱਬਾ ਪੱਖ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਚੋਣਾਂ ਅੰਦਰ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੁਲਾ ਦਿ ਸਿਲਵਾ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਲੀਡਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਲੋਕ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਜਾਇਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਦੀਆਂ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਊਬਾ, ਪੇਰੂ, ਕੋਲੰਬੀਆ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਲਾਤੀਨੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਬੋਰਿਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਰਥਕਤਾ ਵੱਡੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਬਹੁਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਵੱਡੇ ਆਰਥਕ-ਸਿਆਸੀ ਦਾਬੇ ਹੇਠ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੋਰਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਪੇਸੋ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਈ, ਸਟਾਕ ਮਾਰਕੀਟ 10% ਡਿੱਗ ਗਈ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਸਟਾਕਾਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਚ ਟੈਕਸਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧਣ, ਆਮਦਨ ਘਟਣ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਵਧਣ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਆਰਥਕ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਰੋਕਾਂ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਮੌਤ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਹਜ਼ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ

ਘਿਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਇਆ ਇਹੀ ਖੇਡ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਵੀ ਖੇਡੇਗਾ। ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਤਾਂਬਾ ਬਰਾਮਦ ਹੈ ਜੋ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ 20% ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਸੰਸਾਰ ਮੰਡੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਤਾਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਚੌਧਰ ਅੱਗੇ ਉੱਠੀ ਨਵੀਂ ਵੰਗਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਚੌਧਰ ਦੇ ਖੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਲੀ ਦਾ 1970 ਵਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ 1973 ਵਾਲਾ ਤਖਤਾ-ਪਲਟ

ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ 1970 ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਪਾਬਲੋ ਨੇਰੂਦਾ, ਵਿਕਟਰ ਜਾਰਾ ਅਤੇ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਤਿੰਨ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਚਿਹਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਪਾਬਲੋ ਨੇਰੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਇਹ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਲੈਂਦੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੌਜੀ ਜਨਰਲ ਪਿਨੋਸੇ ਨੇ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਰਚਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ। 11 ਸਤੰਬਰ 1973 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਤਭਰੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (23 ਸਤੰਬਰ 1973) ਪਿਨੋਸੇ ਦੇ ਗੁਰਗਿਆਂ ਨੇ ਪਾਬਲੋ ਨੇਰੂਦਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਕਟਰ ਜਾਰਾ ਨੂੰ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ... ਅਲੈਂਦੇ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਪਾਬਲੋ ਨੇਰੂਦਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ (ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ (ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਫੌਜਾਂ) ਦਾ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਤੇ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ (ਅਲੈਂਦੇ) ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨਗੰਨ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਛਿਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗੁਮਨਾਮ ਥਾਂ ਤੇ ਦਫਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਔਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਗਮ ਸੀ। ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੀਥੜੇ ਚੀਥੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।"

ਵਜੋਂ ਕਰਜ਼ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਰਥਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿੱਠੂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਉਸਰੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ 'ਘਾਟੇਵੰਦਾ' ਤੇ 'ਚਿੱਟਾ ਹਾਥੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਢੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦੇਸੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਚਿੱਲੀ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਸਨ। ਜਿੰਨੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਉਪਰ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ।

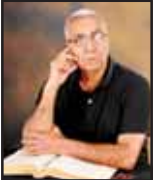
ਇਸ ਵਕਤ ਬੋਰਿਸ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ: ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ, ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਪਿਨੋਸੇ ਦੇ ਦੌਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਲਦ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਖਣਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਆਰਥਕ ਸਥਿਰਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਦੋ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਲੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਮਦਨੀ ਪਾਤਾ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ 1% ਆਬਾਦੀ ਮੁਲਕ ਦੀ 25% ਦੌਲਤ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਚਿੱਲੀ ਵੱਡੇ ਕਰਜ਼ ਬੋਝ ਹੇਠ ਹੈ। ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਆਬਾਦੀ ਭਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਬੋਰਿਸ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਠੰਮਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜੇ ਬੋਰਿਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਨੁਕੂਲ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਰਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਆਰਥਕਤਾ ਦੇ ਅੱਖੇ ਪੇਂਡੇ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਯੋਗਾਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਵੀਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਬੋਰਿਸ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖਰੀ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਸਕਦੀ। ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ, ਚਿੱਲੀ ਅਤੇ ਗਾਅਵੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੱਖਣਪੱਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਲਾਤੀਨੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਊਬਾ ਦਾ ਫੀਦਲ ਕਾਸਤਰੋ, ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਦਾ ਹਿਊਗੋ ਸ਼ਾਵੇਜ਼, ਪੇਰੂ ਦਾ ਆਗੂ ਗੰਜਾਲੋ, ਚਿੱਲੀ ਦਾ ਸਲਵਾਦੋਰ ਅਲੈਂਦੇ ਆਦਿ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਸਨ। ਗਾਬਰੀਅਲ ਬੋਰਿਸ ਇਸੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ। ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਚਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਸਾਮਰਾਜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲਮੋੜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਕਾਂਗ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ: ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦੀ ਭਾਲ ਵਲ

ਅਸੀਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿੱਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਅੱਗੇ ਸਟੇਟ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਅਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਫੈਲੀ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਰਥਕ ਤਾਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਡਬਲਿਊ.ਟੀ.ਓ. ਦਾ ਨਵ-ਉਦਾਰ ਮਾਡਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਮਾਡਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੀ ਹੋ ਸਕੇ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਮਾਡਲ ਅਧੀਨ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ

ਬਲਦੇਵ ਦੂਹੜੇ
ਈਮੇਲ: davebduhre@live.ca
ਫੋਨ: 519-731-1985

ਲਈ ਸਭ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ.) ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਗ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਡਲ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਡਲ ਪਰਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਮਾਡਲ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮੰਡੀ (ਮਾਰਕਟਿੰਗ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਡਲ ਪਰਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮਾਡਲ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵਧੀਆ ਹੈ।

ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਡਲ, ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਟਿਕਾਊ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਰਥਕਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਸਗੋਂ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵਧੀਆ ਵਸੀਲੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਚਾਰ ਮੌਸਮ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਹਮਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਹੁਣ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਬਦਲ ਕੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਟਨ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸਰਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ, ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਾਲਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ, ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਣ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਆਵੇ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਡਲ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

1) ਅਮਰੀਕਨ ਮਾਡਲ
ਅਮਰੀਕਨ ਮਾਡਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੰਡੀ ਬਹੁਤ ਕਾਰਗਰ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ, ਮੰਗ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ (over produc-

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਚੱਲਿਆ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀ-ਰੂਪ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਭਾਵੇਂ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਹਨ। ਬਲਦੇਵ ਦੂਹੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੁਝ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਮਾਡਲ ਸੁਝਾਏ ਹਨ।

tion) ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਤਪਾਦਨ, ਮੰਗ ਤੋਂ ਵਧੂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਤਪਾਦਕ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਡਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤਮ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਫਾਰਮ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2) ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤੀ ਮਾਡਲ
ਇਸ ਮਾਡਲ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਨਾਜ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਰੇਟ ਨਾਲ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਮਾਡਲ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਨੇਤਰਹੀਣ। ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ।

ਪਹਿਲੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਉਹੀ ਫਸਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੋਨੋਕਲਚਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ; ਭਾਵ, ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੇ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਸੰਕਟ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਖਪਤਕਾਰੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ, ਅਮਰੀਕਨ ਮਾਡਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

3) ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਮਾਡਲ
ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚੌਥੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਣ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਆਵੇ।

ਇਨਸਾਨੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਪੱਖੀ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਤਪਾਦ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਧੂ ਕੀਮਤ ਤਾਂ ਦੇਣੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਾਡਲ ਬਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤੋਰਾਂਗੇ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫ੍ਰੀ ਟਰੇਡ ਕੋਰਡੀਨੇਟਿਵ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਟੀਵਨ ਹਾਰਪਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਣਕ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧੂ ਅਨਾਜ (ਕਣਕ, ਮੱਕੀ ਆਦਿ) ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਝ ਵੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਭੈੜੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧੂ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਲੱਭੇ ਜਾਣ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮਿਲੀਅਨ ਮਿਲੀਅਨ ਲਿਟਰ ਦੁੱਧ ਡੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਅੱਧਾਯੁੱਦ ਵਿਕਾਸ ਰੁਚੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਮਈ ਮਾਡਲ ਉਸਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਨਅਤ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਜਾਂ ਉਤਰ-ਸਨਅਤੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਨ। ਮੋਨੋਕਲਚਰ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਜਾਊਪੁਣਾ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਧੂ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਵਸੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧੂ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਗੋਦਾਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਬਿਨਾ ਵਰਤੋਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵਧੀਆ ਵਸੀਲੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਚਾਰ ਮੌਸਮ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਹਮਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਹੁਣ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਬਦਲ ਕੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸਰਕਾਰ ਅਨਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ 'ਟੋਰਾਂਟੋ ਸਟਾਰ' ਵਿਚ ਛਪੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਸੜਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਕ ਕੁਤਾਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ'।

ਤੀਜੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚੌਥੀ ਸਮੱਸਿਆ: ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਸਪਲਾਈ ਵਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਡਿਗਣ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਅਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੁਨਾਫਾ ਬਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੂ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੰਡੀ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੱਜ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਡਲ ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬਸਿਡੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਆਪ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਟੈਕਸ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਵਧੂ ਕੀਮਤ ਦਿੱਤੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵਧੂ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਤਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 554 ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਵਧੂ ਖਰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ 339 ਡਾਲਰ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਲੋਕ ਦੋ ਕੀਮਤਾਂ ਤਾਰਦੇ ਹਨ; ਇਕ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਵਗੈਰਾ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵੇਲੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੀ।

ਸਪਲਾਈ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਟਰੇਡ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਗਰਿਦਮ ਵਰਤ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦੇਣ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੰਡੀ ਦੇ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਲਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਸਟਮ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਜੇ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਨਹੀਂ। ਉੱਝ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਸਿਸਟਮ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਧੂ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਹਟੇਗੀ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਮੁੜ ਉਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਸ਼ੋਕ ਗੁਲਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ 8275 ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੈ। ਖਾਦਾਂ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਕੋਈ 5000 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ 15000 ਕਰੋੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਹਿਮ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 100 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਈਲੋ 5 ਲੱਖ ਦਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 15000 ਕਰੋੜ ਨਾਲ ਬੇਗਿਣਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਈਲੋ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਣਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ

ਰਾਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਿਓਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਵੱਜ ਰਿਹਾ, 'ਸਰੂਰ ਬਣਿਆ', ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪੁਰਾ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਈਵੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸਰਵਿਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਾਰ ਕੱਟ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਗਾੜੀ

ਦੇਖਾਂਗਾ ... ਫਿਰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁੱਤੇ-ਸਿੱਧ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਡਿਵਾਈਡਰ 'ਤੇ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਬਰਗਾੜੀ ਜ਼ੀਰੋ'। ... ਤੇ ਵੇਖਣ ਸਾਰ ਮੈਂ 'ਉੱਖਤ ਜਾਨਾਂ' ਅਕਸਰ ... ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹੋ ਹੋਇਆ। ਹੱਥ ਸਿੱਧਾ 'ਮਿਊਟ' ਦੇ ਬਟਨ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਤਾਜ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਕਾਰ ਪਾਰਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ... ਕਦੋਂ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ 'ਤੇ ਪੈ

ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ... ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਮੈਨੂੰ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ... ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਯੋਧੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਕਰਦੇ 'ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਛਕਦੇ' ਜੈਤੋ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਬੇ ਰੁਲੀਆ ਸਿੰਹ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਾਦੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗਰਾਈਂ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਕਦੇ ਰੂਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ... ਕਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਖੂਹ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਕਹਿੰਦੇ 'ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ' ਪਰ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪੈਣਾ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ- 'ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ'। ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆ- 'ਸਮਾਨ ਬੰਨ੍ਹੋ ਬੋਠੇ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂਗੇ ... ਜੋ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਮਾਨਤ ਰਹੂ'। ਹਲਚਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਜਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਲੁੱਟਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ। ਬਾਬੇ ਮੁਤ ਆਏ। ਅਠੱਤਰ 'ਚ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਈ। ਚੁਰਾਸੀ 'ਚ

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਭੰਨੇ ਲੋਕ ਉੱਜੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ। 'ਪਨਾਹ ਮਿਲੀ'। ਪੀੜਤ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮਰਿਆਂ ਦਾ ਗਮ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਧੰਦੀ ਲੱਗੇ ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਆ। ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ

ਦੀ ਹਨੂਰੀ ਵਗੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਝੱਲੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ 'ਕਿਸੇ ਬਸਿੰਦੇ' ਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ ਤੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਜੁਆਨ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ। ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਗੇ ਤਵੀਤਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਠੁੱਕ ਬਣਾਈ। ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਦਭਾਗਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾ-ਸੁਕਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੂਪ' ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ। ਏਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ 'ਪੱਤਰੇ' ਖਿਲਾਰੇ। ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਿਤੇ। ਮੇਰੇ ਗਰਾਈਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਵਗਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਸੁੱਚੇ ਰੁਮਾਲਾਂ ਨਾਲ 'ਪੱਤਰਿਆਂ' ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਗਲੀ ਕੋਈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਗਲੀ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਰੋਣਹਾਕਾ ਹੋਇਆ ਖੜ੍ਹਾ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਹਰ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰੇ ਤੇ ਇੱਕ ਅਣਕਹੀ ਗੱਲ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਕਿ 'ਇਹ ਘਿਨਾਉਣਾ

ਕਾਰਾ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ'। ਪੁਲਿਸ ਪਹੁੰਚੀ। ਜਾਂਚਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਧਰਨੇ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ- 'ਬੰਦੇ ਫੜੇ ਗਏ'। 'ਅੰਦਰ ਦੇ ਤੇ'। ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਾਲੇ। ਸੌਦਾ ਲਿਜਾਂਦੇ ਚਾਰ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- 'ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਓ, ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ...?' ਕਹਿੰਦੇ- 'ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ'। ਮੈਂ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ- 'ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਸੱਕੀ ਨਹੀਂ'। ਕਹਿੰਦਾ 'ਮਾਅ ਸਾਹਬ, ਆਪਕੇ ਗਾਂਵ ਕੇ ਤੋ ਭਲੇ ਲੋਗ ਹੈਂ ... ਯੇਹ ਬੋਤ੍ਰਾ ਐਸਾ ਕਾਮ ਕਰ ਸਕੇਗੇ, ਬੰਦੇ ਤੋ ਔਰ ਹੀ ਹੈ, ਆਪ ਕੇ ਗਾਂਵ ਕਾ ਤੋ ਏਕ ਆਦਮੀ ਭੀ ਸਸਪੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ'। ਮੈਂ ਦਿਲ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਦਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਅਸੀਮ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ, 'ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰੋ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਆ ... ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਆ ...'। ਏਨੇ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਮੈਨੂੰ ਝੰਜੋੜਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ 'ਕੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ... ਕੀ ਹੋਇਆ ਬੋਨੂੰ' ... ਤੇ ਮੈਂ 'ਅੱਭਵਾਹਿਆ' ਉੱਠ ਬਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਉਰੀ 'ਮੀਲ ਪੱਥਰ' ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਬਰਗਾੜੀ ਜ਼ੀਰੋ' ... ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ- 'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਆ'। ... ਸੱਚੀ, ਲੋਕੇ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰੋ ਨਹੀਂ ਆ।

ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਟਾਈਲ ਦਾ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥ ਵੇਚਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਮੰਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਨਾਜ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸ ਫਸਲ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਤਪਾਦ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਨਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕੀਮਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਫਾਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਫਾਰਮ ਹੀ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਦੀ ਬੱਚਤ (Economy of scale) ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗਤ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਲਾਉਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਫਾਰਮ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਧਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਆਮ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 500 ਤੋਂ 1000 ਏਕੜ ਤੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਫਾਰਮ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਜਿਹਾ ਆਕਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਜਿਵੇਂ ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਂਗੜੀ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਂਗੜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨ 3500 ਏਕੜ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਫਾਰਮ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾਡਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮਾਡਲ ਬਿਹਤਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੋਸਤ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਣ।

1) ਮੱਝਰਾਗੋਨ ਮਾਡਲ
ਮੱਝਰਾਗੋਨ ਮੈਂਬਰ ਕੋਆਪ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਣਤਰ ਵੀ ਕੋਆਪ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਕੋਆਪ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਕੋਆਪ ਹੈ ਪਰ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਮਾਡਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੁੰਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਮਾਡਲ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਡਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਨਅਤ ਲਾਉਣ ਜਾਂ

ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਵਧੀਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2) ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਂਗੜੀ ਮਾਡਲ
ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਂਗੜੀ ਮਾਡਲ ਕਾਮਯਾਬ ਮਾਡਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਂਝੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ ਜੋ ਸਰਵਿਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਡਲ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੈਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ਮਸਲਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੀਥੇਨ ਗੈਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਉਦਮ ਹੈ।

ਇਹ ਮਾਡਲ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਂਝੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮੁਨਾਫਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਾਣੇਦਾਰ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਫਾਰਮ ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਫਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦੇ ਆਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 700 ਏਕੜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਰਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਾਧੂ ਮੁੱਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਸਰਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਧੂ ਸਰਮਾਇਆ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸਨਅਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3) ਸੰਯੁਕਤ ਉਦਮਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਡਲ
ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਇੰਟ ਵੈਂਚਰ ਵਾਲਾ ਮਾਡਲ ਵਰਤ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਮਾਡਲ ਅਧੀਨ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਰਲ ਕੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ (ਬਿਜ਼ਨਸ) ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਜਿਵੇਂ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਸੋਲਰ ਪੈਨੇਲ, ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ, ਡਰੇਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨਾ। ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਹਨ ਜੋ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ

ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡ ਇਸ ਮਾਡਲ ਅਧੀਨ ਸਾਂਝੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮਾਡਲ ਲੋਕ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਲੋਕ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਰਕਟਿੰਗ, ਰਿਸਰਚ, ਬੀਜਾਦਕਾਰੀ, ਉਤਪਾਦਨ, ਬਰਾਮਦ ਆਦਿ ਵਿਭਾਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਦਾਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਵੱਡੀ ਸਕੇਲ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਿੰਡ ਮੁਨਾਫਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੂਬਾਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੰਡ ਕਮਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ
ਉਪਰਲੇ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਮਾਡਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਤੇ ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਂਗੜੀ ਮਾਡਲ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਉਦਮਕਾਰੀ (ਜਾਇੰਟ ਵੈਂਚਰ) ਜਾਂ ਕੋਆਪ ਮਾਡਲ ਵਰਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਮੱਝਰਾਗੋਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸਨਅਤ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੇ ਮਾਰਕਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਵਿਭਾਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰਕਟਿੰਗ, ਰਿਸਰਚ, ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼, ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਮ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣਾ ਆਦਿ।

ਇਹ ਮਾਡਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ 'ਤੇ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਵੀ ਮਾਹੌਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਦੇ ਰਹੋ। ਉਦਮਕਾਰੀ, ਬੀਜਾਦਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਆਕਾਰੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਢਾਹੁਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਫਤਿਹ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਓਪਰੀ ਲਗੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਜੋ ਜੇਬ ਵਿਚ ਵੀਹ ਕੁ ਡਾਲਰ ਲੈ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸੌ ਸੌ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਅਸਾਸੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਟੈਕਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਫਾਰਮ, ਜੈਨੇਟੋਰੀਅਲ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਪੀਜ਼ੇ, ਆਪਟੀਕਲ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਹੁਤ ਨਿਕੰਮੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਜੋ ਸੂਝ, ਸਾਂਝੀ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਆਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਮ ਲੋਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਡਲਾਂ ਵਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ।

ਪੰਜਾਬ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਆਮਦਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਭ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਡਿਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਪੈਣ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ, ਚੀਨੀ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਤੇ ਕਾਲੇ,

ਸਭ ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਮੰਗਣ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਾਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕੰਮ ਲੱਭਣ ਲਈ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਕਤ ਸੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਯੈਲੋ ਕੈਬ ਟੈਕਸੀ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੋਏ ਕਿ ਗਰੇਟਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਟੈਕਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੇਠ ਆ ਗਈਆਂ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵਿਕਤਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਨ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੰਪਿੰਗ ਬੋਰਡ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਰਥਕ ਇਨਕਲਾਬ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੋ। ਲੋਕ-ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਡਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

ਸਾਂਝੇ ਉਦਮ ਜਾਂ ਲੋਕ-ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ

1917 ਵਿਚ ਕੋਈ 35 ਕੁ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਲੋਕਤ ਦੀ ਮਿੱਲ ਮੁੱਲ ਲਈ ਜੋ ਅਜੇ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਦਮ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਾਲਦੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਉਦਮਕਾਰੀ ਇੰਨੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਜਪਾਨੀਆਂ, ਚੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀ ਲੰਬਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

1500 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਡੱਚ ਵਪਾਰੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਇੰਟ ਸਟਾਕ ਕੰਪਨੀ (ਡੱਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ) ਬਣਾ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਗੋਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਸਿਰਫ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਪੰਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੱਝਰਾਗੋਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਨ।

ਜੋਕਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚੁਣਿਓ ਜੇ!

ਅਜੇ ਸੰਸਾਰ ਇਹ ਜੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਏ ਸੰਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ।

ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚ ਜੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਹੋਕਾ ਦੇਂਦੇ 'ਸਿਗੀਆਂ ਲਵਾ ਲਓ' 'ਸਿਗੀਆਂ ਲਵਾ ਲਓ' ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਜਿਹੇ ਦਿਸਦੇ ਨੀਮ-ਹਕੀਮ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਭਰ ਖਲੋਤੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਰ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖੇ-ਸੁਣੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੋਡੇ-ਮੋਢਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਦਾ ਸਿਗੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਦੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਪੀੜ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਦੇਂਦੇ ਸਿਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਦ ਬਠਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੁੱਜੀ

ਦੂਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕੀਂ ਵੀ ਚੁੰਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਰਨ ਵੀ ਕਿਵੇਂ! ਆਪੇ ਫਾਬਤੀਏ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਛੁਡਾਵੇ! ਆਖਰ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ।

ਵੇਖੋ ਜੀ, ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਸੀ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਜਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਚੋਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿੱਗਲ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਯਥਾਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ੋਰਾਂ-ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਸਮੇਂ (1862 ਵਿਚ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸੰਬੋਧਨ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, 'Government of the people, by the people, for the people' ਭਾਵ 'ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ'। (ਅਫਸੋਸ! ਕਿ ਉਸੇ ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਮ-ਨਿਹਾਦ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ) ਲਗਪਗ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਸੀ ਦੀ ਇਹੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝੀ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਸੀ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਇਸ ਸੋ-ਕਾਲਡ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਓਨੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ।

ਖੈਰ! ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀਆਂ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਖਵਰੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵਿਖਾਵਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਸ ਨਾਮ-ਨਿਹਾਦ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੱਕ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਇੰਜ ਬਿਆਨ-ਬਾਜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸੰਗਰਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਹੋਣ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਡੱਬਾਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਤੂੰ ਕੌਣ ਮੈਂ ਕੌਣ? ਸਮਝੋ ਜਨਤਾ ਨੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਹੱਥ ਵੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਮੰਗਣ ਲਈ ਰਹਿ ਗਏ ਧਰਨਿਆਂ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਜੋਗੇ।

ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਹੱਥ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸੋਰਸਜ਼ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੋਂ ਕਰਮ ਤੋਂ ਪਲਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਇਦੇ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ

ਸਹੁੰ ਜੁ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਚੁਕਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਖਰਚਦਾ ਹੈ ਇਹ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਦਰਿਆਇਲੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ 'ਜੋਕਾਂ'। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿੱਜ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਲਾਲਚੀ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਹੁਕ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਵੀ ਧੂਹ ਪਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣ, ਨਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੀਲੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋ। ਕਿੰਨਾ ਸਫਲ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬਾਖੂਬੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ।

ਮੌਕਾ ਹੁਣ ਫਿਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦਾ

ਨਾ ਨਾਅਰੇ ਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੜਗੜਾਹਟ। ਕਾਹਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ! ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮੰਨੀ-ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਤਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਜਿਨਾ ਚਿਰ 'ਕੌਠ ਨਾ ਹੋਣ, ਰੈਲੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਲੋਕ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।' ਸੋ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਸ਼ਾਇਰ ਐਤਕੀਂ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਪਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਐਤਕੀਂ ਚੰਗਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਉਂਦਾ। ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਂਦਰ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੂਹੇ-ਦੋੜ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈਂਦਾ, ਬੱਸ ਫੜ ਲਓ। ਜਿਹੜੀ ਖੁੱਡ ਦੀਹਦੀ ਬੱਸ ਭੱਜ ਕੇ ਵੜ ਜਾਓ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਖਾਲੀ ਬੱਸਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਛੱਡ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਵੜ ਜਾਓ। ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੱਸਣ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਜੁ ਇਸ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਨੰਗੇ ਨੇ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇੰਜ ਦੀ ਕੁੱਕੜ-ਖੇਹ ਉਡਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੇਖਣ ਸੁਣਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਵਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਟੀ.ਵੀ. ਰੇਡੀਓ ਨਾਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਚੰਗੇ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੇਤਾ ਲੋਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਲਗੇ ਰਤਾ ਜਿਨੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵਿੰਗੋ-ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਰ ਗੱਲ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗੱਲ ਕਿਥੋਂ ਤੁਰਦੀ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਹਿਜੀਬ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤਰਾਸ਼ੀਆਂ, ਮਿਹਣੇ-ਕੁਮੋਹਣੇ ਤੇ ਬਾਤ ਦੇ ਬੜਗੜ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ। ਖੈਰ! ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣ-ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਸਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੋਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਵਰਤਣੀ ਹੈ, 'ਕੌਣ ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਲਾਰੇ ਹੀ ਲਾ ਰਿਹਾ, ਕੌਣ ਸ਼ਬਦ-ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਭਰਮਾ ਰਿਹਾ, ਕੌਣ ਮੁਫਤ ਦਾ ਚੋਗਾ ਪਾ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਵੱਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ?' ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਭਾਂਡੇ ਵੇਖੇ ਆ, ਪਰਖੇ ਆ, ਠਕੋਰੇ ਆ ਜਾਂ ਟੁਣਕਾਏ ਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ ਪਰਖਣਾ ਜਾਂ ਠਕੋਰਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਘੁਮਿਆਰ ਦੀ ਆਵੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੋਣੋਂ ਕੱਢਣੇ।

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਨੀਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਨੀਤ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।' ਹੋ ਸਕਦਾ ਨੀਤੀ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਨੀਤ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਚੋਣ-ਦੰਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਹੋਣਗੇ ਹੀ। ਇਹ ਪਰਖ ਵੋਟਰ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਅੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਜੋਕਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਮੈਦਾਨ ਮੱਲ ਲਏ ਹਨ। ਫੈਸਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਹੈ ਕਿ ਖੂਨ ਪੀ ਪੀ ਫੁੱਲੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਸਿਰ ਤਾਜ ਪਾਉਣੇ ਕਿ ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕਾਂ ਹੱਥ ਆਪਣੀ ਵਾਗਡੋਰ ਫੜਾਉਣੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਕਮਾਈ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਹੱਤਪਨ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਕੇ ਲੋਕ ਤੇ ਢਿੱਡ ਛੇਤੀ ਹੀ ਝੱਗਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੀਹਦੇ ਹਨ। ਹਮਕ ਮਾਰਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲਦਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਦੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਦੂਸਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿੱਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਭਰ ਖਲੋਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਭਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਰਸੀ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਰਸੀ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਹਰ ਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਹੀਲਾ ਵਰਤਣਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਲੋਕ-ਸੇਵਕ ਜੁ ਬਣ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਹਰਨ ਦੇ ਇਹ ਦਾਅਵੇਦਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁ ਚੁਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪੀੜੀ ਦਰ ਪੀੜੀ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋਕਾਂ ਲਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ-ਰੂਪੀ ਜਾਦੂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਉਠਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੱਥ ਵਿਚ ਫਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਜਦਾ ਬਣ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਕਰਿਓ ਨਾ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਐਸੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚਲੀ

ਬਿੱਗਲ ਵੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖੁੱਭਾ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲ ਤੁਰੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋਣਗੇ, ਹੁਣ ਵੇਖਿਓ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸੀ ਬਣ ਬਣ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ। 'ਬਾਈ ਜੀ' 'ਵੀਰ ਜੀ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੂੰਹ ਸੁੱਕਣਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਗਣਗੇ। ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਸਕੀਰੀਆਂ ਕੱਢਣਗੇ। ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਐਤਕੀਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਊਗਾ ਤੇ ਹੋ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਜਿਹਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਲ ਪਾਈ ਹੋਈ ਆ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚਲੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿੱਧੜ ਜਿਹਾ ਵੋਟਰ ਸਮਾਜਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ, ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ, ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾਵਾਂ ਤੇ ਹਸੋਣੀਆਂ ਟਿਕ-ਟਾਕ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤੱਥ ਸੱਚ ਦੇ ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮਾਂ ਵੀ ਐਤਕੀਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ। ਐਮੀਕਰੋਨ ਨਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਚੋਣ-ਰੈਲੀਆਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਤੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਖੁਰਕ ਛਿੜੀ ਲਗਦੀ ਏ। ਨਾ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਨਾ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ

ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਬਿੰਦ
ਫੋਨ: 403-402-9635

ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਤਲੇ ਜਿਹੇ ਜੀਵ (ਜੋਕਾਂ) ਕੱਢਦਾ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿੰਗ ਮਾਸ ਵਿਚ ਖੁਭੇ ਕੇ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਂਦੇ। ਵਿੰਹਦਿਆਂ-ਵਿੰਹਦਿਆਂ ਜੋਕਾਂ ਖੂਨ ਚੂਸ ਕੇ ਫੁੱਲਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਾਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸ ਲਿਆ ਹੈ, ਪੀੜ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੀੜ ਠੀਕ ਹੋਈ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੰਗੀਆਂ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣੇ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਭਰ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਤੁਰਦਾ ਬਣਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਗੋਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗੰਦੇ ਖੂਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੁਖਦੇ ਬਲਕਿ ਗੋਡੇ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਕਾਰਟੀਲੇਜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰੀਸ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਂਦੇ ਨੇ, ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਗੜਨ ਕਾਰਨ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਾਤੁਰ ਨੀਮ-ਹਕੀਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬੁਧ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਅਫਸੋਸ! ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਜ਼ਾਅਰੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ-ਜੋਕਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜੋ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ! ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਨੇਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਖੂਨ ਪੀਣੀਆਂ ਜੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਕਤੀ ਲਾਰਿਆਂ-ਲੱਪਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣੀਆਂ ਜੋਕਾਂ। ਸੱਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਹਾਕੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਚੋਣ-ਮਦਾਰੀ ਹਰ ਵਾਰੀ ਡੁੱਗਡੁੱਗੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਤੇ ਪੀੜਾਂ ਹਰਨ ਦੇ ਵਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆਂ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਰੱਜ ਰੱਜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ

ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ 18/20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਹਰ ਬੈਂਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹਿਰੂ ਗਰਾਉਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਦਫਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਅਤੇ ਏ.ਸੀ. ਵਾਲਾ ਠੰਢਾ ਦਫਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਹਰਜੀਤ ਦਿਉਲ, ਬਰੈਂਪਟਨ

ਗੇਟ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਦਫਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਇਹੀ ਸੀ। ਇੰਜਕਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਕੁਰਸੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਜਦ ਚਪਰਾਸੀ ਨੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ ਠਣਕਿਆ। ਸੋਚਿਆ ਦੱਸ ਦਵਾਂ ਪਈ ਮੈਂ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਅਫਸਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਮੈਂ ਝੱਟ ਭਰ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਕ ਰਿਹੈ?

ਗਿਆ। ਜਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਸੀਦ ਦਿਖਾਉਣ 'ਤੇ ਅਰਦਲੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਾ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਫਤਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚੁੰਢੀ ਵੱਢ ਇਹ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੱਲਖੁਆਰੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪਾਣੀ (ਸੱਭਿਅਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੁਵਿਧਾ ਰਾਸ਼ੀ) ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਉਲਝਣ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਠੋਕਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਸਥਿਤ ਰੈਫਰਿਜਰੇਟਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਕੈਲਵੀਨੋਟਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡਾ ਸੰਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਨਖਾਹਾਂ ਔਸਤ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤਵਰ ਯੂਨੀਅਨ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਪੱਖੋਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਯੂਨੀਅਨ ਸਦਕਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਹਰ 3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਵਾਧਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਕਈ ਕਾਰਖਾਨੇ ਪੈਂਦੇ ਘਾਟੇ ਕਾਰਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਾਟੋ-ਕਲੋਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਕਾਰਖਾਨਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਪਾਲਿਸੀ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹੋਮ ਐਪਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ ਵਰਲਪੂਲ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ। ਜਲਸੇ-ਜਲਸਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ ਪਰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਇਹ ਡੀਲ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਵੇ ਕਰ ਵਾਧੂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਮੀ ਸਰਵਿਸ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਘਰਾਂ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ ਕਈਆਂ ਬਿਜਨਸ ਕਰ ਲਏ। ਜੋ ਰਹਿ ਗਏ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਸੇ ਸੁਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਮੈਟਲ ਬੋਕਸ ਵਿਚ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਸਦਕਾ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾਬ ਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਪਿੱਛੇ ਜਦ ਕੰਪਨੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੋਟੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ 20 ਸਾਲ ਰੁਲਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਧੌਣ 'ਤੇ ਗੋਡਾ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਆਂ। ਕਾਸ਼ ਮੈਟਲ ਬੋਕਸ ਵੀ ਵਿਕ ਜਾਂਦੀ।

ਆਉ! ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜਦ 1970 'ਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਕੋਈ 400 ਰੁਪਏ ਸੀ। 5 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗਾਰਡ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ 35000 ਲੱਗੀ। ਰੇਲਵੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਸੁਧਾਰ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਖੁਰਨ ਦੇ ਡਰੋਂ ਰੇਲ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ। ਰੇਲ

ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ (ਮਸਲਨ ਚੀਨ, ਜਪਾਨ) ਦੀ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਬੇਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਲਈ ਕੁਝ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਬਿਨਾਂ ਸੁਧਾਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਵਰਨਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸਸਤੀ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਕਰੰਸੀ ਛਾਪ ਕੇ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇੱਕ ਚੁਟਕਲਾ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸੁਣਿਆ ਮੇਰੀ ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਅੰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਚੋ ਤਾਂ' ਦਰਅਸਲ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ (ਮੇਂਟੀਨੈਂਸ) ਦਾ ਠੋਕਾ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੋਟੇ ਵੇਤਨ ਲੈ ਅੱਧੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਐਨੀ ਫਿਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਹਰਾਮਖੋਰੀ ਛੱਡ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਰਾਖਾ!

ਬੇਚੈਨ ਤੇ ਕੁਠਿਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰ’

ਭਾਵੇਂ ‘ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰ’ ਅਰਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਰਕਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਾਰਤਕ, ਆਲੋਚਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਨਾਂ-ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਲੋਤਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ

ਕਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਲਾਜ਼ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਕਾਲੀ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਮੰਗਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਸਮਕਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੁਕ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਉਠਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਔਰਤ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਸਖਸ਼ੀ ਬਿੰਬ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤੇ ਪੇਚੀਦਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਘੇੜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਚਲਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਸਜੀਵਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ‘ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਸਮਾਨ’ ਵਿਚਲੀ ਪਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਾਲੀ ਦੇ ਪਤੀ ਦਿਆਲ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸਨੂੰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚਲਾ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਆਲ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਕੀਤੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਬਦਚਲਨੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸੋਚ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ, ‘ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁਣਾ ਏ...ਛੱਡ ਦੇ...ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਜੀਅ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਜੀਅਾਂਗੀ।’ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿਆਲ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਪੇਸ ਛੱਡਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

‘ਕਹਾਣੀ ਹੈਸ਼ ਟੈਗ#ਤੂੰ ਉਹ’ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਜੀਨਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਾਤਰ ਪਾਲੀ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਹੀ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲਾ ਕੁਸ਼ਲ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੱਤੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤੇ ਕਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਹ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਾਂਝ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਖਦੀ ਹੈ: ‘ਤੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਨਹੀਂ...ਤੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਾਪ, ਮਮਾ ਡੈਡ ਦਾ ਪੁੱਤ ਤੇ ਸੱਤੀ ਦਾ ਹੈਸ਼ ਟੈਗ ਏ।’

ਕਹਾਣੀ ‘ਆਖਿਰ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ’ ਔਰਤ ਦੀ ਉਸ ਮਾਨਸਿਕ ਕੁੰਠਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਛੁਟਿਆਉਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨਜੀਤ ਤੇ ਗੀਤ ਸਹੇਲੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੀਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਰੁਤਬਾ ਮਨਜੀਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਨਜੀਤ ਨਾਲ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਨਜੀਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬੰਧ ਚਿੱਕੜ ਵਰਗੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਨਜੀਤ ਗੀਤ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੋਭਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰੜਕ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਪਤੀ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਪੈਸਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਿਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਕਾਮ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ

ਮਾਨਸਿਕ ਕੁੰਠਾ ਜਾਂ ਗੰਢ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੀਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਸੁੱਖ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਰਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਕਹਾਣੀ ‘ਨੀਲੇ ਮੋਰਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ’ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਪਾਕਿ-ਪਵਿੱਤਰ ਪਿਆਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਦਿਆਂ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ

ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਅੰਦਰ ਪੜਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਲੇ ਮੋਰਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ‘ਗਰਦਿਸ਼’ ਪਤੀ ਤੇ ਵਿਆਹੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾ ਰਹੀ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਜੀਵ ਚਿਤਰਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੋਤੇ ਉਦੇਨੂਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਦੀ ਕਰੋਨਾ ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਲਾਲੂ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਉਸਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹੋਰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹੰਢਾਏ ਗਰਦਿਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਉਦੇਨੂਰ ਦੀ ਨੈਗਟਿਵ ਆਈ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਾਲ ਤੇ ਹਰ ਕਾਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਜਿਉਣ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ‘ਮਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਬੀਵਰੀ’ ਵਿਸ਼ਵੀ ਯੁਗ ਦੇ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨੀ ਗਲੈਮਰ ਵੱਲ ਦੌੜ ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੌੜ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਮੁਕਾਮ ਤਕ ਵੀ ਲਿਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲਾ ਮਿਸਟਰ ਬਾਠ ਉਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਅਫਸਰੀ ਠਾਠ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਟਲ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਮੇਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਧੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਦ ਉਸ ਵਾਂਗ ਚਕਾਚੌਧ ਵਾਲੀ ਗਲੈਮਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਾਤਮਕ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਿਭਾਅ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਦੀ।

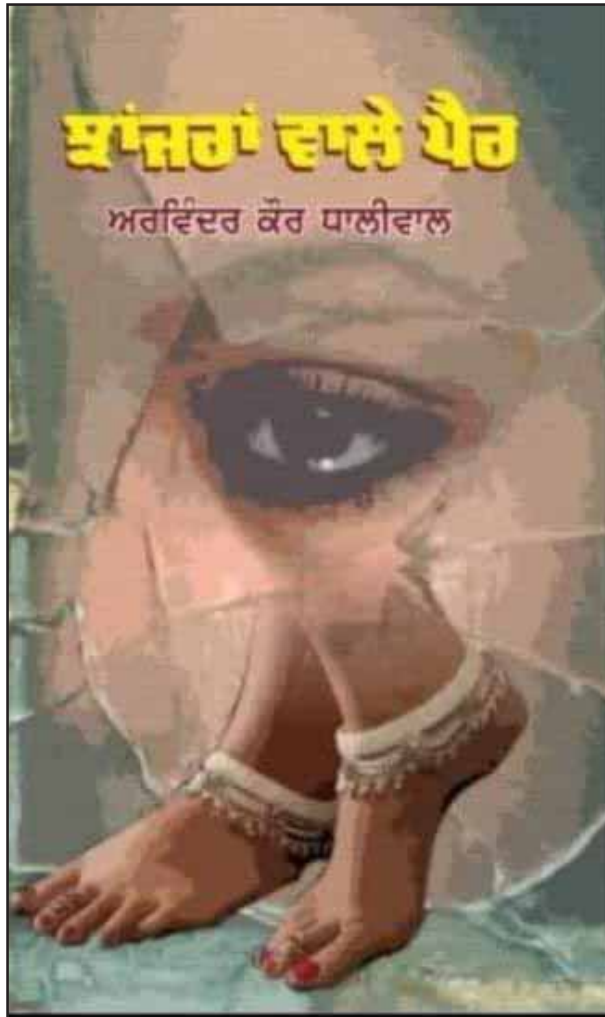
ਕਹਾਣੀ ‘ਕੁਆਰ ਗੰਦਲ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਦੀ ਸ਼ਿਦਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਲਿੰਗਕ ਅਪੁਰਨਤਾ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵਰ ਦੀ ਸੰਚਾਲਕਾ ਸੁਸ਼ੀ ਦੇਵੀ ਮੁਧਿਲਕਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਂਤ ਸਥਿਰ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਜਿਊਣ ਵਾਲੀ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਪੱਤਰਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਅਵਚੇਤਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਉਘੜਨ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਦੁਹਾਜ਼ੂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਾਪ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ‘ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਬਦਲੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਅਪੁਰਨਤਾ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਤਰਏ ਪੁੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜਬਰੀ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤ ਹੀ ਇਸ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਰਾਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਨਦੀ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਚਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਿਵਰ ਦੀ ਸੰਚਾਲਕਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦਾ ਅਤੀਤ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਜ਼ਾਹ-ਜ਼ਾਹ ਰੋਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਥਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੁਨਰੀ ਜਾਚ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਆਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲਾ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਯਥਾਰਥ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਣਕਿਆਸੇ ਤੇ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੇਸ਼ੇ, ਖੇਤਰ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅੰਚਲਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਰਹੱਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਰਹੱਸ ਤਕ ਅੱਪੜਨ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੌਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨੰਗੇ ‘ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਵਜਨਕ ਕਰਨ ਦਾ ਦਮ ਵੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਨਵੇਂ ਸ਼ੈਲੀਗਤ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਸ਼ੈਲੀਗਤ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਅਰਥਾਂ ਤਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਝੁਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦੀ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਦੇ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। 120 ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 200 ਰੁਪਏ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੋਝੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ

ਜੁਲਫਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ-ਫੇਰਦੇ ਨੇ ਜਦ ਰਿਤਿਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਛੂਹਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਪਾਸਨਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਉਂਗਲ ‘ਤੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਦੰਦੀ ਵੱਡਤੀ।

‘ਉਹ ਬੱਲੇ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਆਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੱਥ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਸੀ।’

‘ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਹੁਣ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ?’ ‘ਤੇ ਹੋਰ ਲੱਗਣਾ ਨੀਂ ਸੀ ਜਾਨ ਕੱਢਣੀ ਆ ਮੇਰੀ?’

‘ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਜਾਨ ਹੈ ਨਹੀਂ।’

‘ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਆ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੀ ਮੋਨਿਕਾ ਲੱਗਦੀ ਆਂ।’

‘ਬਸ-ਬਸ ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਐਥੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਆ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਆ।’

‘ਚੱਲ ਛੱਡ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚੀਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰੀ ਕਿਹਾ ਕਰੂੰ ਪਰੀ ਮੇਰੀ ਪਰੀ ਪਰੀ ਪਰੀ।’

‘ਹਾ-ਹਾ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸਿ ‘ ਸਾ ਰੇ ਪਾਸਿ’ ਈ।’

‘ਬੱਸ ਵੀ ਕਰੋ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਰਹੋ।’

‘ਮੈਂ ਚੱਲ ਜਾਣਾ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਤਕ।’

‘ਠੀਕ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦ ਆਉਣਾ?’

‘ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਆ ਜਾਉਂ ਚੱਲ ਠੀਕ ਆ ਪਰੀ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਤੂੰ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀ।’

ਰਿਤਿਕ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਨਾਮ ‘ਪਰੀ-ਪਰੀ’ ਵਜਦਾ ਰਿਹਾ ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖੜ ਕੇ ਵਾਲ ਸਵਾਰਨ ਲੱਗੀ ‘ਹਾਂ ਪਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਗੀ ਆਂ ਪਰ ਕੋਝੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਟੁੱਟੇ ਪਰਾਂ ਵਾਲੀ ਪਰੀ’।

-ਰੋਹਿਤ

ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਮਾਰਚ ਸੰਮਤ 1739 ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਿਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜਿਉਣੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪਿਤਾ ਭਗਤਾ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦੀਪਾ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ। ਵਾਗੀ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਨੇਜਾ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ, ਚੰਗੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਨਿਵਾਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 18

ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ
ਫੋਨ: 91-94175-33060

ਸਾਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਕੇ ਸੁਘੜ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁਝਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 20-22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਸੁਝਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਬਣ ਗਏ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜੋਸ਼ ਭਰਦੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜ ਸਮੇਂ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਭੇਜਦੇ।

ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਕ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਲਮਾਂ, ਸਿਆਹੀ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਬੀੜ ਨੂੰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਉਪਰ 1716 ਤੋਂ 1726 ਈ. ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਰਬੀ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਬੀੜ ਸ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਬਗ਼ਦਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਦ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ 1709 ਈ. ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਆਣ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਖਾਂ ਕੋਲ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 1708 ਤੋਂ 1715 ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ (ਨੇੜੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਚ ਸਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸਾਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਏ। ਹਵੇਲੀ ਅੰਦਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ 7 ਦਸੰਬਰ, 1715 ਈ. ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਲਿਜਾ ਕੇ 700

ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

17ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ 12 ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ 12 ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਪੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਿਸਲ ਸੀ ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਸਲ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਪੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਦੀ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਬੋਟੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਵੀ ਖਿਲਵਾਤ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ

ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਲੁੱਟਿਆ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

5 ਫਰਵਰੀ, 1762 ਈ. ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਰਹੀੜੇ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਘੁਲਾਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਜਦ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਪਰ ਖਿੱਝੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਤਾਲ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1762 ਈ. ਮ. 1819 ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਹੇਠ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਕੁੱਪੇ ਰਖਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਉਡਾ

ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਜਮਾਲ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੂਰ ਦੇਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਅਸਹਿ ਸੱਟ ਵੱਜੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਾਵਨ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਕੀਰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗੇ।

ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਗੋਹਲਵੜ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਲਈ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਲਕਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੋਹਲਵੜ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਜਮਾਲ ਖਾਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 8 ਸੇਰ ਕੱਚੇ ਦਾ ਦੋ-ਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਮਾਲ ਖਾਨ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਨੇ ਜਮਾਲ ਖਾਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਧੌਣ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਘਾਓ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਧੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਣ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ।

ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਧੜ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਖੱਬੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾ ਮਣ ਦਾ ਖੰਡਾ ਵਾਹੁੰਦੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਤਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਅੱਪੜਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਪਠਾਣ ਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਜੰਗ 'ਚ ਅਫ਼ਗਾਨ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਫ਼ਗਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ।

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਨੇੜੇ ਇਕ ਥੜ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਥੜ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ:

1. ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਜਥੇਦਾਰ
2. ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
3. ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
4. ਬਾਬਾ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
5. ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
6. ਬਾਬਾ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
7. ਬਾਬਾ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
8. ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
9. ਬਾਬਾ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ
10. ਬਾਬਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਥੇਦਾਰ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਦਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਵੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਦੋ-ਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੱਛੀਆਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ-ਬੇਬਾਕੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ

ਨਿਰਮਲ ਜਸਵਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੱਛੀਆਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ' ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬੁਣਦੀਆਂ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਸੀਮ ਤੇ ਅਦਿੱਖ ਤਹਿਿਆਂ ਫਰੋਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਰਅਸਲ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ, ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋ-ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਮਰਦ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਮਾਨਣ, ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਣ, ਅਪਨਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਸ਼ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਸੁਖਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਉਮਰ ਵਧਣ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਮਰਦ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਸਾਥ ਤੋਂ ਨਕਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤਰੇਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ

ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। 'ਕਾਕਟੇਲ' ਤੇ 'ਪਾਪ-ਬੋਧ' ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹਨ, ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਹੋਈ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਗਰਮਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਨਿੱਘ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਪਿਘਲਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ।

'ਕੰਡਿਆਲੀ' ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਔਰਤ ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਜਿਸਮ ਦੇ ਨਿੱਘ ਲਈ ਮਰਦ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਗਲਪੀਕਰਨ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਉਲਾਰੂਪਣ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਰਨਾ ਔਰਤ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਲਾਰੂ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਜਸ਼ਨ' ਤੇ 'ਮਿਲਣ' ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਉਣ, ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰਨ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ

ਵਾਂਗ ਜਾਮ ਟਕਰਾਉਣ, ਮਰਦ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ

ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਵਿਚ ਉੱਗੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਔਰਤ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ

ਤਾਂਘਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਥਾਪਤ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਜੁਗਾਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮਰਦ ਲੇਖਕਾਂ 'ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਵੱਲੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ' ਟੁੱਟਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਚੀਸ ਹੈ, ਜੋ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਕਰਦੀ, ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਮਨ ਦੇ ਆਵਾਗੋਣ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਲਈ ਤੜਫਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਗੀਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਰਦ ਨਵੀਂ ਔਰਤ ਦੇ ਸਾਥ ਲਈ ਜਿਸਮਾਨੀ ਭਟਕਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੱਛੀਆਂ' ਬੇਜੋੜ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਅਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਉਠੇਪਨ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗਦਾਰ ਘੜੇ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੂੰਗੀਆਂ ਹੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਮਨੋਕਮਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਨਿਰਮਲ ਜਸਵਾਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਬੇਬਾਕੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਜ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜ, ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਬੰਧਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਤਰਲੀ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਖਿੱਚ ਤੇ ਜੱਫ਼ੀ ਦੇ ਨਿੱਘ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਲੋਚਾ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹਨ। ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੀ ਬੇਬਾਕੀ ਉਲਾਰ ਜਾਂ ਲੱਚਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਚ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਰਦ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਔਰਤ ਵਲੋਂ ਇਸ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦਰਾੜਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਪਰੋਅ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਿਰਮਲ ਜਸਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਜਸਵਾਲ ਨੂੰ ਬੇਬਾਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਈ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ।

ਪੁਸਤਕ 'ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ' ਦਾ ਮੁੱਖੜਾ

'ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ' ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਖੇਡ ਲਿਖਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਸੁਬਾ ਸਿੰਘ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਪਾਸ਼, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਰਜਨ ਕੁ ਹੋਰ ਖੇਡ ਲੇਖਕ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਦਾ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਹੁਣ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਨਿਬੰਧ ਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐੱਮ.ਫਿਲ ਤੇ ਪੀ.ਐੱਚਡੀ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਅਦਬ ਵਿਚ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀਆਂ, ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਵਲ, ਇਤਿਹਾਸ, ਖੇਡ ਮੇਲੇ, ਖੇਡ ਮਸਲੇ, ਖੇਡ ਚਿੰਤਨ, ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, ਖੇਡ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤ, ਸ਼ਿਅਰ, ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਨਿਬੰਧ, ਖੋਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਦੇਸੀ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਪੱਛਮੀ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਫ਼ਲਾਤੂਨ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਵਾਰਤਕਕਾਰ, ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਸਫ਼ਰਨਾਮੀਆ, ਨਾਟਕਕਾਰ, ਅਦਾਕਾਰ, ਨਾਵਲਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਕ, ਬੇਟਰੀਆ, ਗੱਲ ਕੀ ਨੌਂ ਰਤਨੀਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 1960ਵਿਆਂ 'ਚ ਖੇਡ ਕਹਾਣੀ 'ਸੌ ਮੀਲ ਦੌੜ' ਲਿਖੀ ਸੀ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖੀ ਚੋਟ ਹੈ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵਿਆ ਤੇ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਸੁਣਨ ਵਾਂਗ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਉਹ ਵਾਲੀਬਾਲ ਖੇਡਿਆ, ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਿਹਾ ਤੇ ਢੁੱਡੀਕੇ ਤੋਂ ਸਾਊਥਾਲ ਤਕ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਰੈਫਰੀ ਬਣਿਆ। ਢੁੱਡੀਕੇ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ 'ਕੱਠੇ ਕਮੇਟਰੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚ ਖਿਡਾਉਂਦੇ। 'ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ' ਕੰਵਲ ਦੀ ਖੇਡ ਲਿਖਤ ਹੈ।

ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਤੌਰ ਕਵੀ, ਆਲੋਚਕ, ਅਨੁਵਾਦਕ, ਅਧਿਆਪਕ, ਸੰਪਾਦਕ, ਗੋਸ਼ਟੀਕਾਰ, ਭਾਸ਼ਨਕਾਰ ਤੇ ਖੋਜਕਾਰ ਖੂਬ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੱਛੇਦਾਰ ਭਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ 'ਤੇ ਟੂਣਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਵਗਾ ਲਿਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਓਲੰਪੀਅਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਲਟਾ ਮੈਨੂੰ 'ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਓਲੰਪੀਅਨ' ਲਿਖ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਖੋਜੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ

ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ, ਕੋਡਿਆਲਾਂ, ਰਾਗੀਆਂ, ਰਬਾਬੀਆਂ, ਬਾਈਆਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਕਰਾਈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ' ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਲਵਾਨੀ, ਸਾਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਸਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਬਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਚੇਟਕ' ਵਿਚ ਛਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਮਾਲ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ 'ਕਾਹਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਮੱਲ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੇ'।

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਚੋਥੀ ਕੂਟ' ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੈਂ ਮੈਂ ਰੋ ਬਲ ਸਟੋਰੀਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ: ਟੈੱਲ ਮੀ ਏ ਲੌਂਗ ਸਟੋਰੀ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਧਰੂ ਤਾਰਾ' ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਰੰਗ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਉਰਫ਼ ਪਾਸ਼ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਉਸ ਨੇ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਇੱਕੋ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ। 'ਫਲਾਇੰਗ ਸਿੱਖ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਰੀਵਿਊ ਛਪਿਆ ਸੀ: ਪਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਦੇ ਪਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਡਦਾ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ!

ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਆਤਮ ਕਥਾ' ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਫਰੀ ਸਟਾਈਲ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦਾ ਰੁਸਤਮ-ਏ-ਹਿੰਦ, ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਚੈਂਪੀਅਨ ਤੇ ਰੁਸਤਮ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ ਸੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੈਮਸਨ, ਕਦੇ ਹਰਕੁਲੀਸ, ਜੱਗਾ ਡਾਕੂ, ਭੀਮ ਸੈਨ, ਧਿਆਨੁ ਭਗਤ, ਸੂਰਮਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ, ਕਦੇ ਲੰਬਤ ਤੇ

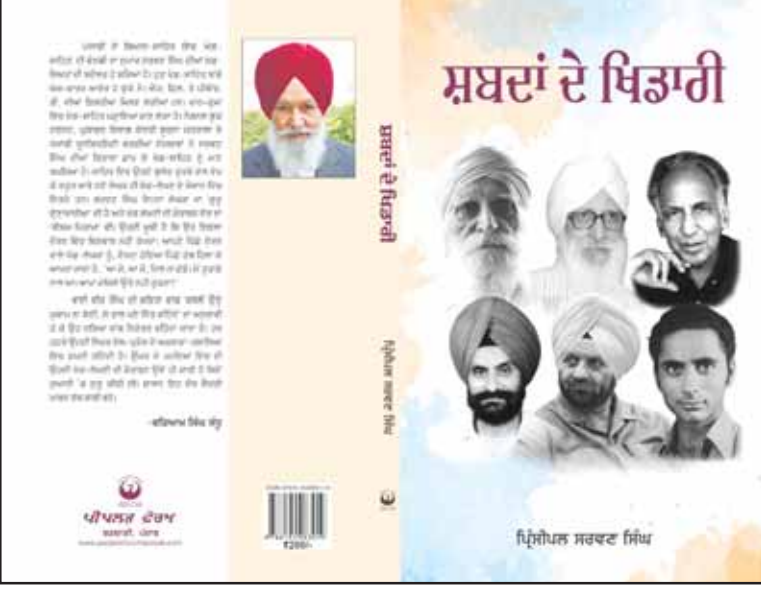
ਕਦੇ ਹਨੂਮਾਨ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ 500 ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਤੇ 144 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜੰਮਣ ਵੇਲੇ ਕੱਖਪਤੀ ਸੀ, ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰੋੜਪਤੀ। ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਠੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਹੈ। 88 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਉਹਦੀ ਚਾਹਤ ਛਿਪੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਛਿਪ ਟੁਰ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਉਹਨੂੰ ਛਿਪਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਲੇਖ 'ਨੱਚਣ ਕੁੱਦਣ ਮਨ ਕਾ ਚਾਓ' ਵੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਹਾਕੀ ਸਿਤਾਰੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ' ਕੋਫੀ ਟੇਬਲ ਬੁੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਡੇਢ ਸੌ ਮੋਮੀ ਸਫ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ-ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਕਦੇ ਦੁੱਖਟਾ ਸੱਤ ਰੰਗ ਦਾ ਲਹਿਰਾਇਆ, ਕਦੇ ਪੇਕੇ ਹੁੰਦੇ ਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨੇ ਰੁਆਇਆ ਤੇ ਕਦੇ ਮੁਖੜਾ ਦੇਖਣ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ। ਕੁੱਝ ਗੀਤ ਨਾਚ ਨੱਚਦੇ ਰਹੇ: 'ਸੰਮੀ ਮੇਰੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਸੰਮੀਏ, ਟਹਿਕਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਨ ਤਾਰੇ ਮੇਰੀ ਸੰਮੀਏ, ਏਦਾਂ ਤੇਰੀ ਚੁੰਨੀ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਮੇਰੀ ਸੰਮੀਏ, ਸੰਧੂ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਮੇਰੀ ਸੰਮੀਏ, ਸੰਮੀ ਮੇਰੀ ਵਾਰ' ਉਸ ਨੇ ਖੇਡ ਕਹਾਣੀ 'ਚੈਂਪੀਅਨ' ਲਿਖੀ।

ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਗੀਤ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ਲਿਖਣ ਨਾਲ 'ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ' ਅਤੇ 'ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ' ਖੇਡ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਗੁਰਮੇਲ ਮਡਾਹਤ ਕਵੀ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਨਾਵਲਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਸ ਫ ਰ ਨ ਾ ਮੀ ਆ , ਅਨੁਵਾਦਕ, ਸੰਪਾਦਕ, ਸਾਹਿਤ ਸਭੀਆ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਪੁਸਤਕ 'ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖੇਡ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸੀਰ ਪਾ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਖੋਜੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉਹ ਖਿਡਾਰੀ, ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕੈਪਟਨ, ਕੋਚ, ਚੋਣਕਾਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ, ਖੇਡ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਤੇ ਖੇਡ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ 30 ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੋ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਖੇਡ-ਚਿੰਤਨ' ਤੇ 'ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ' ਲਿਖੀਆਂ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੈ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਖੋਜਕਾਰ ਵੀ। ਉਸ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ 'ਖੁੱਬ ਚਰਚਾ' ਕਾਲਮ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਗੁਆਚੇ ਹੀਰੇ', 'ਕਬੱਡੀ ਜਗਤ ਦੇ ਗੁਆਚੇ ਹੀਰੇ', 'ਗੱਭਰ ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ', 'ਚੰਨ ਮਾਹੀ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ' ਤੇ ਖੇਡ ਬੋਲੀਆਂ 'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਵਿਰਸਾ' ਛਪੀਆਂ।

ਦਾਰੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਹੋਏ। ਇੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ।

ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਤੇ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਦੋਹਾਂ 'ਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। 916 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ 'ਸੋਹਣੀ' ਲਿਖ ਕੇ ਪੁਸਤਕ 'ਮੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ' ਲਿਖੀ ਜੋ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ।

'ਜੱਗ ਦਾ ਜੋਗੀ' ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 1962, 66 ਤੇ 70 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲਾ ਸੁੱਟਣ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬਰਾਜ ਤੇ ਦੋ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੁਸ਼ਤੀ ਅਖਾੜਿਆਂ 'ਚ ਦਾਰਾ-ਦਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹਾਕੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਲਬੀਰ-ਬਲਬੀਰ। ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਵਿਚ

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ

ਪ੍ਰੋ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਦਾਰਾ, ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਦਾਰੇ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਏ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਦੀਦਾਰ ਧਰਮਚੌਕੀਏ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਵੱਡੇ ਦਾਰੇ ਬਾਰੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ 'ਗੁੰਮਨਾਮ ਚੈਂਪੀਅਨ' ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਪ੍ਰੋਫੈ ਵਜੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦਾ ਸਬ-ਐਡੀਟਰ ਸੀ, ਸ਼ੌਕ ਵਜੋਂ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਆਸ਼ਕ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪਾਂ ਸਮੇਂ ਉਹ ਮੈਚਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ 'ਸਟੋਰੀਆਂ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੀਆਂ ਕਿੱਕਾਂ, ਹੈੱਡਰਾਂ ਤੇ ਪਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਅਮਰੀਕਨ ਕਥਾਕਾਰ ਅਰਨੈਸਟ ਹੈਮਿੰਗਵੇ ਨੇ ਕਿਧਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਖਿਡਾਰੀ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ!"

ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਹੀਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਾ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੀਜਿੰਗ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤਕ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕੀਤੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਖੇਡ ਅੰਬਰ ਦੇ ਤਾਰੇ', 'ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਵੇਖੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ', 'ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ' ਤੇ 'ਉੱਡਣਾ ਬਾਜ਼ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ' ਹਨ। ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਵਗਦੀ 'ਵਾ ਤੇ ਵਹਿੰਦੇ ਵਹਿਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਗੱਲਾਂ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੀਆਂ' ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਹੈ। ਵਿਸਲ, ਮਾਈਕ ਤੇ ਕਲਮ ਦਾ ਕਾਮਾ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਹੋਈਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-2012 ਦੀਆਂ ਖੁਦ ਖਿੱਚੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ ਕੋਫੀ ਟੇਬਲ ਬੁੱਕ ਛਪਵਾਈ ਹੈ।

ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖੇਡ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ 'ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ' ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ ਬਰਗਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ' ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵੀ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਹੈ ਕਾਹਲੀ, ਕਾਵਾਂ ਰੋਲੀ ਪਈ ਹੈ ਬਾਹਲੀ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਂ ਹੈ ਪਾਰਟੀ ਬਣਦੀ, ਆਪੋ 'ਚ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਤਣਦੀ।

ਕਲਾਬਾਜ਼ ਕਈ ਪਲਟੀ ਮਾਰੂ, ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ ਹੁਣ ਸਭਦਾ ਸਾਰੂ ਦੇਖ ਕੇ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੱਛੀ, ਟਿਕਟ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਤਰਲੋਮੱਛੀ।

ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਬਦਲਦੇ ਰੰਗ, ਦੇਖ ਤਮਾਸ਼ਾ ਲੋਕ ਰਹੇ ਦੰਗ ਝਟ ਪੱਗ ਨਾਲ ਪੱਗ ਵਟਾਈ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਪਿੱਛਾ ਬਣੇ ਗੁਰ ਭਾਈ।

ਨਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਕੇ ਸਕੀਰੀ, ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਮਤਲਬੀ ਪੰਜੀਰੀ, ਜੰਮਦੇ ਜਿਉਂ ਬਰਸਾਤੀ ਖੁੰਬਾਂ, ਵਿਕਦੇ ਵਾਂਗਰ ਨਕਲੀ ਟੁੰਬਾਂ।

ਨਿਕਲਦੇ ਇੰਝ ਬਰਸਾਤੀ ਡੱਡੂ, ਪਰ ਵੋਟਰ ਵੱਟ ਕੱਢ ਕੇ ਛੱਡੂ ਫਿਰਕੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਵੈਰ ਪੁਆਏ, ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਕੇ ਮੰਗਣ ਖੈਰ ਆਏ।

ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਰਾ ਖੇਟਾ ਖਰਾ ਪਛਾਣੋ, ਵੋਟਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਕਿਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਮਾਣੋ।

ਖਬਰਦਾਰ! ਬਣ ਰਹਿਓ ਸੁਚੇਤ, ਦੇਖਿਓ! ਵਾਤ ਨਾ ਖਾ ਜਾਏ ਖੇਤ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਵੋਟਾਂ ਆਈਆਂ
ਵੀਰੋ, ਆ ਗਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੇੜੇ, ਲੀਡਰ ਮਾਰਨਗੇ ਵੇਖਿਓ ਗੇੜੇ। ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪੂਰੇ ਦਸ ਸਾਲ, ਕਰਦੇ ਫਿਰਨਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਲ।

ਆਪਣੀ ਨਾਕਾਮੀ ਛੁਪਾਉਣਗੇ, ਹੋਰਾਂ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਗੇ। ਬਰੇਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰਨਗੇ ਵਾਸ਼, ਸੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਖੇਡਣਗੇ ਤਾਸ਼।

ਕਹਿਣਗੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾ ਦਿਓ ਵੋਟ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਨਾ ਰਹੂ ਤੋਟ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਲਾਗੇ ਤਕਦੀਰ, ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਖੂਬ ਛੱਡਣਗੇ ਤੀਰ।

ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਾਗ, ਖਾ ਕੇ ਜਾਣਗੇ ਸਭ ਥੋੜਾ ਸਾਗ। ਲਾਲਚ ਦੇਣਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਭੁੱਕੀ, ਵੋਟ ਲਈ ਫਿਰਨਗੇ ਨੋਟ ਚੁੱਕੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸੇ 'ਚ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣਾ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾ ਦੇਣਾ ਵੇਚ,

ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜੂ ਸਾਡਾ ਪਰਦੇਸ਼।

ਵੋਟ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਹੋਵੇ ਇਮਾਨਦਾਰ, ਤਾਂਹੀ ਚੰਗੀ ਬਣੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ। 'ਚਮਨ' ਫਿਰ ਮਸਲੇ ਹੋਣਗੇ ਹੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਵਧੂਗਾ ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ।
-ਚਮਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ
ਫੋਨ: 95010-33005

ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੋਟਰ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ, ਹਾਲ ਹੱਦ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਆਖੇ ਮਾੜਾ,

ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ।

ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਪੈਸੇ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਊ ਤੇ ਠੱਗ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਵੋਟਰ ਠੱਗਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਂ ਜੋ ਵਿਕਿਆ ਹੋਇਆ।

ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਕਹੋ ਨਸ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੰਡ ਕੇ ਨਸ਼ੇ ਮਸਾਂ ਜਿੱਤ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਵੋਟਰ ਵੀ ਕਹੋ ਨਸ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾਓ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ।

ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਕਹਿਣ ਮਾੜਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਕੱਢਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੱਗ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਸੱਚੇ,

ਅਸਲ ਵਿਚ ਠੱਗ ਹੈ ਠੱਗ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਮ/ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਮਾੜੀ, ਪਰ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ਧਰਮ/ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹਰ ਵਾਰ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗੇ ਦੀਆਂ ਕਰਨ ਆਸਾਂ, ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਵੀ ਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਚੰਗਾ ਆਪ ਬਣਜਾ ਬਹਾਦਰਪੁਰ ਦੇ ਹਰਲਾਜ ਸਿੰਘ, ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਵੇਖਣ ਦਾ ਦੱਸ ਤੋਂ ਕੀ ਹੈ ਠੇਕਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਵੋਟਾਂ ਸਮੇਂ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਚੰਗਾ ਲੱਗੂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਬੁਰਾ ਲੱਗੂਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਗਿਆ ਹੋਇਆ।
-ਹਰਲਾਜ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰਪੁਰ
ਫੋਨ: 94170-23911

ਜਿਊਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਐਤਕੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਰਵੋਤਮ ਰਚਨਾ ਲਈ ਸਾਲ 2021 ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਖਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸੁਲਾਂ ਦਾ ਸਾਲਣ' ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਖਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੈਂਟਸੀ ਵੰਨਗੀ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਜਿਊਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ' ਪੀੜ-ਪੀੜ ਹੋਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਹਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਬੋਝਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਪਏ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ ਮਨ ਨੂੰ ਝਰੂੰਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਚੋਭਾ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੱਜੇ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਰਾਜਨਾਥ ਰਾਜਦਾਨ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਯਾਰ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਨ 47 ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫੁਲਣੀ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਦੋ-ਫਾੜ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘੂਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਡਰ ਲੱਗਾ ਸੀ... ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਲੋਂ ਤੇ

ਖਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ

ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਨਾਥ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਡੇਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂ। ਅੱਖੋਂ ਵੇਖੇ ਇਸ ਕਾਂਡ ਕਾਰਨ ਚੋਖੇ ਚਿਰ ਤੀਕਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਿੱਛੂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸਾਂ।

ਰਾਜਨਾਥ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅੱਜ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਾਂਡੀਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਵਸਦਾ ਰਸਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਮੁਜਰਮ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਰਾਜਦਾਨ ਨਾਲ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੜੱਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਾਹੂਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਦ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸੂਦੀ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਰਾਜਦਾਨ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਦੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਅਸਲ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੂਦ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮਸਾਰ ਪੰਡਿਤ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਸ ਇਹ ਝਗੜਾ ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਰਾਜਨਾਥ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਸਾਹੂਕਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਸਮਸਾਰ ਚੰਦ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਦੁਖੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਉਹ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲਾਅਨਤਾਂ ਤੇ ਮਲਾਮਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਹੁੱਕਾ-ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ੇਖ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਸਮੇਤ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੁੜ ਕਦੀ ਵੀ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਮੈਂ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਦੇ ਸੇਂਟ ਜੇਜ਼ਫ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨਿਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਪੜ੍ਹਾਕੂ ਸਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ੌਕ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਈ ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ੇਅਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸਤਰ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਰ ਤੁਖਮ-ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਰੇਡੀਓ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਹਾਸਿਲ

ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖੂਬ ਨਿਭਾਇਆ ਤੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ। ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਅਦਬੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਵਾਰਾਗਰਦੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਰਾਜਨਾਥ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁੱਲਿਆ।

ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਮਿਸਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਰਾਜਨਾਥ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰੱਤ ਲਿਬੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਫਾਈਲ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਦ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਵਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਸਾਂ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਸਨ। ਹਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ

ਆਪਣਾ ਯਾਰ ਰਾਜਨਾਥ ਹੀ ਲੱਭਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਖੌਰ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ।

ਮੇਰੇ ਦੂਜੇ ਬੋਝੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਯਾਰ ਤੇ ਹਮਪਿਆਲਾ ਤੇ ਹਮਨਿਵਾਲਾ ਲੱਸਾ ਕੋਲ ਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ 'ਕੰਨੇ ਬਹਿ ਕੇ ਦਾਰੂ ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਬਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ 47 ਮਗਰੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕੀ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਨ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਲੱਸਾ ਕੋਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਅਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਯਾਰੀ ਦੋਸਤੀ ਤੇ ਨਿੱਘੇ ਸੰਬੰਧ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਨ। ਉਹ ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਹਣਾ ਸੀ। ਹਸਮੁਖ ਸੀ ਤੇ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ। ਉਹਦੇ ਸੰਬੰਧ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਵੀ ਬੜੇ ਨਿੱਘੇ ਸਨ... ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਮਿੱਤਰਾਂ, ਇਸ

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਬੇਕਸੂਰ ਹੀ ਮਰਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ... ਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦਾ।

ਮੁਹੰਮਦ ਆਜ਼ਮ ਸਾਗਰ ਪੁਣਛ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਵਾਰਡਨ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਿਸ਼ਾਤ ਆਜ਼ਮ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆਪਣਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੱਕਾ ਮਜਾੜੀ ਘੱਲਿਆ ਤਾਂ ਜੇ ਉਹ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਾ ਸਕੇ। ਰਾਤੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜੀ, ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ

ਟੁੰਬਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਕੋਟ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਜੇਬੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਤੋੜਾ ਗਲੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਖਬਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਪੂਤ ਸੀ ਤੇ ਉਗਰਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਗਰਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਖਬਰੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ

ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਕਾਨ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਏ। ਉਥੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਤ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਨਿਸ਼ਾਤ ਨੇ ਲੱਖ ਸਮਝਾਇਆ, ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਖਾੜਕੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਣਛ ਆਪਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਗਰਵਾਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬੜੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਿਆ। ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਰਨੇ ਅਤੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ ਗਏ। ਫੌਜੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਗਰਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਖਬਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਵੀ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਤ ਨੂੰ ਡਾਢਾ ਦੁੱਖ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਨਿਸ਼ਾਤ ਦੇ ਜਨਾਜੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪੁਣਛ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ। ਸਾਗਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਤ ਦੇ ਜਨਾਜੇ ਵਿਚ ਰਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੋਂ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਜਦ ਨਿਸ਼ਾਤ ਨੂੰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫਨਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਫਨ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘੂਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਝੂਠੀ ਖਬਰ ਕਿੱਝ ਚਲਾਈ? ਨਿਸ਼ਾਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਜੇਬੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਮੈਨੂੰ

ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆ ਜਾਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇੱਕ ਰਾਤੀ ਉਗਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਸਮੇਤ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਛੱਡੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ, ਨਾ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਪੂਤਾਂ ਨੇ, ਨਾ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ; ਜਿਵੇਂ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਕੁੱਤੇ ਮਰੇ ਹੋਣ। ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਹ ਸਲੂਕ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜੀਆਂ ਤੜਫੀਆਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗਿਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਿਲਾ ਇੰਝ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ? ਸਰਕਾਰੀ ਬੋਰਥੀ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਤਮਾਸ਼ੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਕੋਟ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਜੇਬੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਹਰਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਤੇ ਮਾਸੂਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਡਾਢਾ ਰੋਸ ਸੀ। ਮੈਂਹਡਰ, ਪੁਣਛ, ਸੁਰਨਕੋਟ ਤੇ ਰਾਜੌਰੀ ਤੋਂ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰਨੀ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਤਲੇ ਸਾੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅੱਖੋਂ ਵੇਖੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਣ ਲਈ ਆਪੂੰ ਹਰਨੀ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਨੋਈ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਫੌਜੀ ਬਟਾਲੀਅਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਰਾਤੀ ਖਾ-ਪੀ ਕੇ,

ਸਰਹੱਦ ਟੱਪ ਕੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਸੁੱਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਹਰਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਾਸੂਮ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਮਰਦੇ-ਮਰਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਕਦ ਤੀਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੈਰ ਪਾਲਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢਦੇ ਰਵਾਂਗੇ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸੁਨੇਹੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ? ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੋਟ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਜੇਬੇ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਜੇ ਜਦ ਕਦੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁੱਖ ਜਰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲੱਭਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਮੇਰੇ ਕੋਟ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਬੋਝਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅੱਖਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਚੱਠੀ ਸਿੰਘਪੁਰਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਥਰੀਬਲ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਉਗਰਵਾਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖੜਕੇ ਨਾਲ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਉਗਰਵਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬੇਗੁਨਾਹ ਸਨ ਤਾਂ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੱਚ ਜਾਨਣ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੋਇਆ। ਕਸੂਰਵਾਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਦਕਿ ਚੱਠੀ ਸਿੰਘਪੁਰਾ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਡੁੱਲੂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਹੂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਕਦ ਤੀਕਰ ਚੱਲੇਗੀ? ਸੱਚ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ ਉੱਚੀ ਨੀਵੀਂ ਰਵੇਗੀ? ਇਹ ਕਦ ਬਰਾਬਰ ਤੋਲੇਗੀ?...

ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੋੜੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਮੱਝਾਂ ਵੀ ਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਭੇਡਾਂ ਵੀ ਕਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਜਨੂਨੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਰੂਹ, ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੁਣ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਮ ਲੋਕੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ। ਉਹ ਕੂੜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਮਝਾਏ ਕਿ ਚੂਹਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿੱਝ ਨਿਗਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀਤੀਆਂ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕਿੱਝ ਉਖਾੜ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ? ਹਿਰਨ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿੱਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਕਰਾਤ, ਮਨਸੂਰ ਤੇ ਸਰਮਦ ਜਿਹੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵੀ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ। ਲੱਲ ਮਾਂ, ਨੁੰਦ ਰਿਸ਼ੀ, ਵਾਰਿਸ, ਹਾਸ਼ਮ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ, ਸਭ ਝੱਲੇ ਬਣ ਗਏ ਨੇ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਜ਼ਾਬ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੜਨ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਬਰ ਖੋਦੀ ਤੇ ਕੋਟ ਦੇ ਬੋਝਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬਖੀਏ ਉਧੇੜ ਸੁੱਟੇ। ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਮੇਥਾਂ ਗੱਭ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸੌਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਸਵੇਰੇ ਜਦ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਦਫਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਘੂਰ-ਘੂਰ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਦੇਸੀ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ

ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ

ਭਾਰਤ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬੇਰੁੱਖ ਮੋਹ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਧੂਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੰਨੇ ਚਾਅ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਲੱਭ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਮਹਾਂ-ਨਗਰੀ ਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਪਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ, ਸ਼ੈਤਾਨੀਆਂ, ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਗਿੱਦੜਮਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਨਾ ਕਸੂਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਇਆ ਨੁਕਸਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਤਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੱਕੜ ਜਾਲ ਵਾਂਗ ਇੱਥੇ ਸੁਆਲ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, 'ਯਾਰ ਸਾਡਾ ਕਸੂਰ ਕੀ ਸੀ...?' ਕੋਰੋਨਾ ਦੇ ਕਹਿਰ ਕਾਰਨ ਚਾਹੇ ਮੀਡੀਆ

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ
jaggikussa@yahoo.de

ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਸਾਲ ਹੋਰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੋਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਟਿਕਣ ਦਿੰਦੈ...? ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਨ, ਸੋਚਿਆ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀ ਕੜਫ਼ ਮਾਂਜਾਂਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗੇੜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਵਸਦੇ ਮੇਰੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫ਼ਸਰ ਮਿੱਤਰ ਜਸਬੀਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ ਤੋਂ ਕੋਰੋਨਾ ਬਾਰੇ ਕਨਸੇਅ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੈ, 'ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਰੀ ਫ਼ਿਰਦੀ ਐ ਬਾਈ ਜੀ, ਡਰਦੇ ਕਾਹਤੋਂ ਐ...ਆ ਜੋ ਜੱਫ਼ੀਆਂ ਪਾਈਏ ਤੇ ਪੈਂਗ-ਸ਼ੈਂਗ ਲਾਈਏ...!' ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਵਿਸਤਾਰਾ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀ ਟਿਕਟ ਬੁੱਕ ਕਰ ਲਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਰੂਸ, ਉਜ਼ਬੇਕ ਵਰਗੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੱਕਦੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਮੁਤਾਬਿਕ Vistara Air (ਵਿਸਤਾਰਾ ਏਅਰ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਖਿਏ ਏਅਰਲਾਈਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਰੁੱਖੇ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ 'ਭਦਰਕਾਰੀਆਂ' ਉਪਰ ਵੀ 'ਇਹ-ਰੰਡੀ-ਆ' ਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਕਬੀਰ ਮੈਨੂੰ ਲੰਡਨ ਹੀਥਰੋ ਏਅਰਪੋਰਟ ਛੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਮਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਫ਼ਲਾਈਟ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਉਤਰੀ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਪਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਭੀੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਪੈਂਟੋ ਕੁ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਪਰ ਉਤਰਨ ਸਾਰ ਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਕੁ ਦਿਨ ਕੰਮਾਂ-ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਏ। 15 ਦਸੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਾ ਅਤੇ ਤਕੜੇ-ਤਕੜੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨੌਂ ਦਿਨ ਭੈਣ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ੍ਹਾਏ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵੱਸ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਭੈਣ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਆਤਮਿਕ ਤਸੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੌਂ ਕੁ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੈਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਖੈਰ, ਮੇਰੀ ਵਾਪਸੀ ਫ਼ਲਾਈਟ 23 ਨਵੰਬਰ 2021 ਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਰੋਨਾ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਇਆ। ਰਿਜ਼ਲਟ ਦੋਵਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ 'ਨੈਗੇਟਿਵ' ਹੀ ਆਇਆ।

23 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਫ਼ਲਾਈਟ ਬਾਅਦ ਦੁਪਿਹਰ ਦੇ ਵੱਜ ਕੇ ਤੀਹ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਸੀ। ਬਾਈ ਡਾਕਟਰ ਇੰਦਰ ਮੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਲਾਈਨ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੈਂਟ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਅਧਰੰਜਾ, ਗਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਯਾਤਰੀਆਂ

ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਚੈੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਧਰੰਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਅੱਪ ਕੁ ਘੰਟਾ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨੀ ਤੁਰਦੇ ਸ਼ੇਰੇ...?' ਤਾਂ ਇੱਕ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚੱਲੇ ਆਂ ਜੀ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਇਹ ਵਿਸਤਾਰਾ ਏਅਰਲਾਈਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀਜ਼ਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਬੈਸੀ ਨੂੰ ਫ਼ੈਕਸ ਭੇਜੀ ਐ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨੀ ਆਇਆ...!' 'ਬੇਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ...?' ਮੈਂ ਵੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।

'ਅੰਨ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੋਲਾ ਘੜ੍ਹੀਸਦੈ ਅੰਕਲ ਜੀ, ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਸੁਣਦੈ...?' ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਅਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ...!' ਦੂਜਾ ਮੁੰਡਾ ਬੋਲਿਆ।

ਮੈਂ ਉਸ ਅੱਧਰੰਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੋਲ ਗਿਆ। 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀਜ਼ੇ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਦੱਸਦੇ ਓ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਐਥੇ ਕਾਸ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾਇਐ...?' ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐ...!' ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੈਲਟ ਜਿਹੀ ਲਾਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਵੜਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਕਾਊਂਟਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਧਰੰਜਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਪਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਘੋਰਾਂ ਹੀ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਲਵਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਨਿਰਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਪਰਾਂ ਵਿਚ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਲਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਇੱਕ ਅੱਸੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਬੇਬੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ।

'ਤੂੰ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣੈ ਪੁੱਤ...?' ਉਸ ਮਾਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਲਹਿਜੇ ਵਾਲੀ ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਹਾਂ ਬੇਬੇ, ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਈ ਐ, ਜੇ ਜਾਣ ਦੇਣਗੇ...!' ਮੈਂ ਗੱਲ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ। ਜਦ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। 'ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਕਹਾ ਹੈ...?' ਉਸ ਨੇ ਕੋਚਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ।

'ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨੀ ਸੀ ਯਾਰ...!' 'ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਲਾਓ...!' ਉਸ ਨੇ ਬੈਲਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਹੀ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਬੇਬੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾ ਲੋ...!' ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਦੇ ਛੇ ਵੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

'ਯਾਰ ਕਬੀਰ, ਮੇਰਾ ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜ, ਜੇ ਮੈਂ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਥੇ ਈ ਦਿਨ ਛਿਪ-ਜੂ...!' 'ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਥੋਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕਰਦੈ, ਡੈਡ...!' ਕਹਿ ਕੇ ਕਬੀਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ (Passenger Locator Form) ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਨ। ਮੁੰਡੇ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਬੈਸੀ ਦੀ ਫ਼ੈਕਸ ਉਡੀਕਦੇ ਖੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਵਾਈ-ਫਾਈ ਨਾਲ ਕੁਨੈਕਟ ਕਰ ਕੇ

ਈਮੇਲ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਜੇ ਕਬੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਈਮੇਲ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਫ਼ੋਨ ਜੋਬ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਓਹੀ ਪੰਜਾਬਣ ਬੇਬੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ।

'ਕਰਵਾ' ਤਾ ਸਮਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ, ਬੇਬੇ...?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਵੇ ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਨੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ, ਅੱਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ, ਕੀ ਕਹਿੰਦੈ...?' ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਬੇਬੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹ ਹਿੰਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਦੀ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ। 'ਇਸ ਮਾਤਾ ਕੀ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਹੈ...?' ਮੈਂ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਮਾਤਾ ਕਾ ਵੀਜ਼ਾ ਵੈਰਿਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੇ ਲਿਏ ਗਯਾ ਹੈ, ਜਬ ਆਏਗਾ, ਫਲਾਈਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ...!' ਉਹ ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ। 'ਮਾਤਾ ਇਸ ਉਮਰ ਮੇਂ ਜਾਅਲੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲੋਕਰ ਜਾਏਗੀ...? ਕਯਾ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ

ਆਪ...? ਕੁਛ ਤੋ ਸੋਚੋ...!' 'ਹਮਾਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ...!' ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਤਾ ਜਿਹਾ ਛੁੜਾ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਭੇਡ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ ਛੱਤਰੇ ਹਿਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਇੱਕ ਅੱਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਜਮਾਂ ਨੀ ਦੀਹਦਾ, ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਈ ਦਿਸਦੈ...!' ਬੇਬੇ ਨੇ ਦੁੱਖ ਦੱਸਿਆ। 'ਬੇਬੇ ਕੀ ਕਰਨ ਚੱਲੇ ਓ...?' 'ਮੇਰੇ ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਐ ਪੁੱਤ, ਦੋਹਰੇ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਚੱਲੀ ਆ...!' ਮੇਰੇ ਫ਼ੋਨ ਦੀ 'ਟਿੰਗ' ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤੀ ਤੋੜੀ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਈਮੇਲ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਬੇਬੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਦੇ, ਫ਼ੇਰ ਬੱਡਾ ਹੱਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਆਂ...!' ਮੈਂ ਸਮਾਨ ਵਾਲੀ ਟਰਾਲੀ ਕਾਊਂਟਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਰ ਲਈ। ਜਦ ਮੈਂ ਕਾਊਂਟਰ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤੀਹ-ਬੱਤੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ, ਰੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਕਿਆ ਹੁਆ...? ਆਪ ਰੋ ਕਿਉਂ ਰਹੀ ਹੋ...?' ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਾਊਂਟਰ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਾਊਂਟਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਅਟੈਚੀ ਬੈਲਟ ਉਪਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਟੁੱਕ ਬੋਲੀ, 'ਕਾਊਂਟਰ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਰ...!'

'ਅਰੁ ਫਲਾਈਟ ਜਾਨੇ ਮੇਂ ਤੋ ਅਭੀ ਡੇਡੂ ਘੰਟਾ ਬਾਕੀ ਹੈ...!' ਮੈਂ ਘੜ੍ਹੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਸੋਰੀ ਸਰ...!' ਉਹ ਕਾਊਂਟਰ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਦੁੜਕੀ ਹੋ ਲਈ। 'ਅਰੁ ਮੈਂ ਤੋ ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਕਰ ਕੇ ਉਧਰ ਖੜ੍ਹਾ ਥਾ, ਅਬ ਤੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਭੀ ਹੈ...!'

'ਕਾਊਂਟਰ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਰ...!' ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇ ਚੱਪਣ ਵਰਗੇ ਬੁੱਲ ਹਿੱਲੇ। 'ਤੇ ਹਮਾਰੀ ਟਿਕਟ ਕਾ ਕਯਾ ਬਨੇਗਾ, ਭੱਈਆ...?' ਉਹ ਰੋਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਬੋਲੀ। 'ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਕਾਊਂਟਰ ਪਰ ਜਾਏਏ...!' ਉਸ ਨੇ ਬੇਬੂਵੀ ਬਾਂਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਕਰੀਬਰ ਵੀਹ-ਬਾਈ ਜਾਣੇ ਜੱਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ

ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲਾ ਕਾਊਂਟਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਰੁਲ-ਖੁਲ ਕੇ ਓਸੇ ਕਾਊਂਟਰ ਕੋਲ ਫਿਰ ਆ ਗਏ। ਅੱਧਰੰਜਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪੱਤੇ ਤੋੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਿਗੜੀ ਸਥਿਤੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਾਊਂਟਰ ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹੀ। ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ।

'ਜਦੋਂ ਅੰਬੈਸੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੀਜ਼ੇ ਫਰਜ਼ੀ ਨੇ...?' ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਔਤਿਆ। ਉਹ ਧੂੜ 'ਚ ਟੁੱਟ ਰਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, 'ਮੁਝੇ ਤੋ ਆਪ ਕੇ ਕੇਸ ਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਸੇ ਬਾਤ ਕੀਜੀਏ...?' ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, 'ਇਸ ਨੰਬਰ ਪਰ ਕਾਲ ਕੀਜੀਏ...!'

'ਹਮੇਂ ਯੇਰ ਬਤਾਈਏ ਕਿ ਹਮਾਰੀ ਟਿਕਟ ਆਪ ਨੇ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੀ, ਯਾ ਹਮੇਂ ਇਸੀ ਟਿਕਟ ਪਰ ਲੋ ਕਰ ਜਾਏਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਸੂਰ ਤੋ ਹਮਾਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ...!'

'ਹਮ ਤੋ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਸੇ ਯਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੈ...!' 'ਕਰਜ਼ਾ ਚੱਕ ਕੇ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਆ...!' ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ।

'ਪੁੱਤ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬੁਣ...?' ਬੇਬੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ। ਬੇਬੇ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਥਾਹ ਤਰਸ ਆਇਆ। 'ਹਮਾਰੀ ਤੋ ਬਾਤ ਛੋੜੋ, ਇਸ ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ ਕੋ ਤੋ ਜਾਨੇ ਦੋ...! ਕਯਾ ਆਪ ਸੋਚ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰ ਮੇਂ ਯੇਰ ਕਿਸੀ ਫਰਜ਼ੀ ਵੀਜ਼ੇ ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਏਗੀ...?' ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਸਰ, ਯੇਰ ਮੇਰਾ ਕਾਮ ਨਹੀਂ, ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਸੇ ਬਾਤ ਕਰ ਲੇਨਾ...! ਨੰਬਰ ਆਪ ਨੇ ਨੋਟ ਕਰ ਹੀ ਲੀਆ...!' ਉਸ ਨੇ ਭੌਣ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

'ਪੁੱਤ ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆ...?' ਆਸ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਝਾਕ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਬੇਬੇ ਇਹ ਫਲਾਈਟ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ, ਚਲੀ ਗਈ...!'

'ਚਲੀ ਗਈ...? ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ੍ਹਗੇ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਵਾਲੀਵਾਰਸ ਕੌਣ ਆ...?' ਘਬਰਾਈ ਮਾਤਾ ਬੋਂਦਲ ਗਈ।

'ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ...?' 'ਉਹ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਾੜ ਕੇ ਤੁਰ ਗੇ ਸੀ...!'

'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਬੇਬੇ ਕੋਈ...?' ਬੇਬੇ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਉਪਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦਿਖਾਇਆ।

'ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਬਾਹਰਲਾ ਨੰਬਰ ਐ, ਕੋਈ ਐਥੋਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈਨੀ...?'

'ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਹੀ ਲੰਬਰ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਪੁੱਤ...!' ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਬੁਝੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ।

'ਮਾਤਾ ਕੇ ਲੜਕੇ ਇਸ ਕੇ ਯਹਾਂ ਛੋੜ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤ ਗਏ ਹੈ, ਆਪ ਇਸ ਮਾਤਾ ਕੀ ਕੋਈ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ...?' ਮੈਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਆਪ ਕੀ ਕੋਈ ਔਰ ਫਲਾਈਟ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ...?'

'ਹਮ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ, ਸਰ...!' ਉਹ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਗਈ। ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਨੰਬਰ ਫੜ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਨੰਬਰ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕੀਤਾ। ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਮੁੰਡੇ ਅਜੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਕਿ ਮਾਤਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡ ਜਾਵੇ। ਮੁੰਡੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੀ ਟਿਕਟ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਮੈਂ ਟੈਕਸੀ ਫੜ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਡਾਕਟਰ ਬਾਈ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ।

ਆਥਣੇ ਚਾਰ ਕੇ ਵਜੇ ਮੈਂ ਵਿਸਤਾਰਾ ਏਅਰ ਦੇ ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਲੜਕੀ 'ਖੂਸ਼ੀ' ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੇ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਨਾਲ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, 'ਮੈਂ ਆਪ ਕੋ ਵੱਠ ਵੇਅ ਟਿਕਟ ਫਿਫਟੀ ਫੋਰ ਬਾਊਜ਼ੈਟ ਰੁਪੀਜ਼ ਕੀ ਦੇ ਸਕਤੀ ਹੂੰ, ਯੇਰ ਹਮਾਰੀ ਬੈਸਟ ਔਫ਼ਰ ਹੈ...!'

'ਆਪ ਹਮਾਰਾ ਕਸੂਰ ਤੋ ਬਤਾਈਏ ਕਿ ਹਮਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਕਯਾ ਹੈ...? ਹਮ ਫਲਾਈਟ ਜਾਨੇ ਕੇ ਪਾਂਚ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਪੈਸੇਜਰ ਲੋਕੇਟਰ ਫਾਰਮ ਮਾਂਗਾ, ਆਧੇ ਘੰਟੇ ਮੇਂ ਵੇਰ ਦੇ ਦੀਆ, ਹਮਾਰਾ ਕਸੂਰ ਤੋ ਬਤਾਈਏ ਕੀ ਹਮਾਰੀ ਟਿਕਟ ਆਪ ਨੇ ਕਿਯੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀ ਔਰ ਅਬ ਹਮ ਨਈ ਟਿਕਟ ਲੋ ਕਰ ਕਿਯੂੰ ਜਾਏ...? ਹਮਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੋ ਬਤਾਈਏ...?'

'ਆਪ ਐਸਾ ਕਰੀਏ, ਮੁਝੇ ਦੋ ਦਿਨ ਕਾ ਸਮਾਂ ਦੀਜੀਏ, ਮੈਂ ਆਪ ਕੋ ਕਾਲ ਕਰੂੰਗੀ...!' 'ਭੁਲ ਮੱਤ ਜਾਨਾ...!' ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੇਰੀ ਹਿੰਦੀ ਵੀ ਮੁੱਕ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਖੁਰਚ-ਖੁਰਚ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢੀ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕੋਟਾ ਵੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਂਗ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੀਬੀ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਝੱਗਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਏਜੰਟ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਰੀਫੰਡ' ਦੇ ਦੇਣ...?

'ਲੇਕਿਨ ਪੈਸੇ ਤੋ ਆਪ ਕੀ ਏਅਰਲਾਈਨ ਕੋ ਹੀ ਆਏ ਹੈ, ਏਜੰਸੀ ਕੋ ਤੋ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਤਾ ਬਹੁਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਾ ਹੋਗਾ...?'

'ਸਰ, ਸਿਲਿਊਸ਼ਨ ਮੈਨੇ ਆਪ ਕੋ ਬਤਾ ਦੀਆ, ਕਰਨਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ...!' ਤੇ ਉਹ ਫ਼ੋਨ ਕੱਟ ਕੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ।

'ਫੜ ਲਓ ਪੂਛ...! ਇੱਕ ਤਾਂ ਜੁਆਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਹੱਥ ਦੇ ਲੈਣ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਘਰ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਬਈ ਸਾਲਿਆ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ...? ਦੁਹਰੀ ਮਾਰ...!' ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਦੁਹਰੀ ਮਾਰ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਫ਼ੋਨ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਬੀਰ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆ ਗਿਆ, 'ਡੈਡ, ਨਵੇਂ ਵਾਇਰਸ ਓਮੀਕਰੋਨ ਤੋ ਡੈਲਟਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਲਾਈਟਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀਐ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੰਨ ਵੇਅ ਟਿਕਟ ਵਾਇਆ ਡੁਬਈ ਭੇਜ ਰਿਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਆਓ, ਕਿਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਨਾ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਿਓ...!'

'ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਆਈ ਐ...?'

'ਛੇ ਸੌ ਪੌਡ ਦੀ...! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਤੋ ਬੱਸ ਚੜ੍ਹ ਆਓ...!' ਪੁੱਤ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸੇਰ ਖੂਨ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਰੰਨ ਗਈ ਨਾਲ ਕੰਨ ਪਾਏ, ਰਾਂਝੇ ਦੱਸ ਪਿਆਰ 'ਚੋਂ ਖੱਟਿਆ ਕੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰਾ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਖਿੜ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਗੱਲੋਂ ਮੇਰਾ ਹਫ਼ਤਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕੋਰੋਨਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਹੋਣੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਿਨਾ ਗੱਲੋਂ ਵਾਧੂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੋਰੋਨਾ ਦੇ ਦੋ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਏ ਅਤੇ 30 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਓਮਿਕਰੋਨ ਏਅਰ ਅਰਿਲਿਨਿਏ ਦੀ ਫਲਾਈਟ ਫੜ ਕੇ ਹੀਥਰੋ ਆ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਏ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸੀ ਏਅਰਲਾਈਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰੂੰਗਾ। ਜਿੰਨਾਂ 'ਨ੍ਹਾਤੀ ਓਨਾ ਈ ਪੁੰਨ!

ਦੌਧਰ ਦਾ ਦੌਹਤਰਾ

ਮੋਗੇ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾਕਾਰ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਵੀ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਨਾਵਲ ਜੋੜੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਅੰਗ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਈ ਹੈ। ਗਲਪਕਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖ ਆਪਣੇ ਇਸ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਬਾਖੂਬੀ ਉਘਾੜੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ

ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਹਰਜੀਤ ਅਤੇ ਸਵਰਨ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕੁ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਚੇ ਹੀ ਇਕ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਟੀਮ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ 'ਚੁਹੇ' ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਭੀੜ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਅੰਤਰਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਵਰਕੇ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੋਰੇ ਨਿਛੋਹ ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਵਾਲ ਝੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਚਾਂਦੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ।

“ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਜ਼ਾਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ।” ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਾਲਜੀਏਟ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਪੇਪਰ ਬੈਕ ਨਾਵਲ 'ਪਾਣੀ ਤੇ ਪੂਲ' ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲੇਖਕ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੋਰ ਅੱਖੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਨਾਗਮਣੀ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸਕੈਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

“ਤੁਸੀਂ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋ?” ਮੈਂ ਬੜੀ ਆਜ਼ਮੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਾਂਗ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

“ਸਾਬੂ-ਸੂਹਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨੀ... ਬੱਸ ਗਰਗ ਹੀ ਹਾਂ। ਬਾਹਲੀ ਜਾਂਦੀ ਕੇ. ਐਲ. ਗਰਗ ਕਹਿਲੋ।”

“ਮੈਂ ਜੀ ਬੋਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਨੈ... ਨਾਗਮਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਜੀ। ਆਰਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਅੰਕ ਮੇਰੇ ਹੱਥੀਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ 1974-75 ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਹਾਣੀ 'ਬਾਪੂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ' ਛਪੀ ਐ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਐ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ... ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣੀਦਾ ਯਕੀਨ ਜਿਆ ਨੀ ਆਉਂਦਾ ਬਈ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਲੇਖਕ ਮੇਰੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਐ ਜੀ... ”

“ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰਦੇ; ਬਸ ਐਵੇਂ ਮਾਤੀ-ਮੋਟੀ ਕਲਮ ਝਰੀਟ ਲਈਦੀ ਐ।” ਭੱਦਰ-ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਨਮੋਹਕ ਹਾਸਾ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖਿਲਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ

ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਗੋਰੇ ਨਿਛੋਹ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਵੇਖਾਂ।

“ਮੈਂ ਵੀ ਜੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਲੈਨਾ ਹੁੰਨੈ।” ਮੈਂ ਸੰਗਦਾ-ਸੰਗਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। “ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਐ... ਕਵਿਤਾ-ਕਵਿਤਾ ਆਲੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਆਈ। ਕਵੀ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ। ਇੱਟ ਚੁੱਕੀਏ ਤਾਂ ਬੱਲਿਓ ਕਵੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਟ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨੀ, ਇੱਟ ਦੇ ਉੱਤੇ ਈ ਕਈ-ਕਈ ਕਵੀ ਬੈਠੇ ਐ। ਕਹਾਣੀ ਵਾਲਾ ਫੀਲਡ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਪਿਆ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਦਾਣੇ ਮੁੱਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਉੱਘ ਦੀਆਂ ਪਤਾਲ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਧੀਆ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਅੱਗੇ। ਕਿਧਰੇ ਭੇਜੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਰਿਸਾਲੇ ਨੂੰ?” ਗਰਗ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਵਿਚ ਹੈ।

“ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਵਿਚ ਛਪੀ ਐ। ਇਕ ਕਹਾਣੀ 'ਇਜ਼ਤ ਵਾਲੇ' ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਅੰਕ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਐ।”

“ਲੈ! ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਿਆ।” ਗਰਗ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਰਖੀ, ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ, ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ, ਗੁਰਬਚਨ ਭੁੱਲਰ, ਅਣਖੀ ਵਰਗੇ ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ, ਚੈਖਵ, ਮੋਪਾਂਸਾ, ਓ ਹੈਨਰੀ, ਸਮਰਸੈਟ ਮਾਮ ਜਿਹੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇੰਜ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

“ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵਿਹਲਾ ਹੁੰਨੈ ਆਜਿਆ ਕਰ।” ਗਰਗ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕਰਨ ਗੋਚਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਸ ਦੋ ਹੀ ਕੰਮ ਸਨ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜਾ ਕੇ ਅਖਬਾਰ-ਕਿਤਾਬਾਂ, ਰਸਾਲੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਮੁੰਡੀਹਰ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮਟਰ-ਗਸ਼ਤੀ ਕਰਨੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਗਰਗ ਦੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਗਰਗ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਦਰਅਸਲ' ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਵਾਟ ਸਿਕਸਟੀ ਨਾਈਨ' ਮਹਿੰਦਰ ਸਾਬੀ ਦੀ 'ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ' ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਏ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਨਿੱਜੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

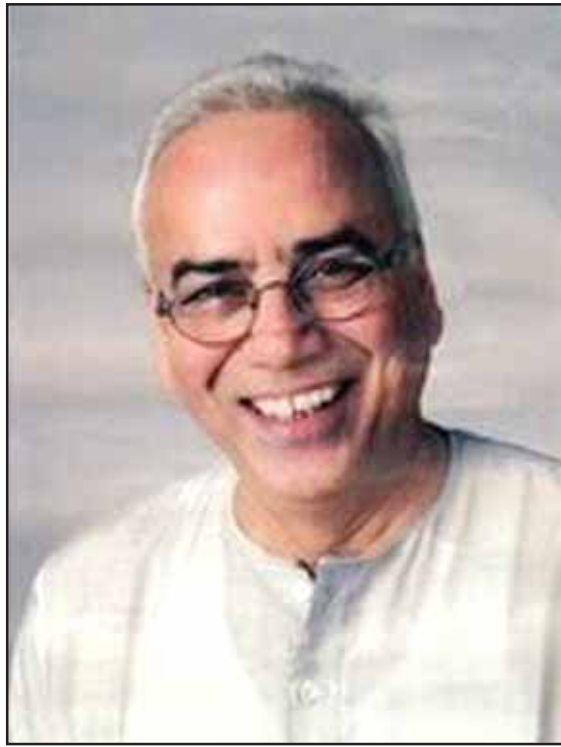
“ਗਰਗ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਨਾਵਲ ਛਪਵਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨੀ ਸਾਡੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ?”

“ਆਇਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੇ। ਉਸਨੂੰ ਕਿੱਧਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਨਾਵਲ ਛਪਵਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਵਲ ਨਾ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਦੋਂ ਜਨੂੰਨ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਰੁਕਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਸਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਦਾ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਦੂਹਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਗਰਗ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

“ਗੁਰਮੀਤ ਮੈਨੂੰ ਦੋਗਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਚਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੁਝ ਕਰਦੇ, ਲਿਖਦੇ ਕੁਝ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਡੇ ਲੇਖਕ, ਲੇਖਕ ਪਿੱਛੋਂ ਨੇ, ਜੱਟ, ਬਾਣੀਏ, ਤਰਖਾਣ, ਫੀਬੋ ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਪਹਿਲਾਂ। ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਰਚਨਾਕਾਰ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐ।” ਗਰਗ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਚੈੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਪੇਪਰਾਂ 'ਤੇ ਸੋਧਾ ਵਲੋਟ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਦਰਅਸਲ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੀ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਤ ਦਾ, ਰੰਗ ਦਾ, ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ, ਧਰਮ ਦਾ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ, ਇਹ ਨੀ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ।” ਗਰਗ ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੱਲ ਤੋਰਦਾ ਹੈ।

“ਜਾਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸੀ ਪਈ ਐ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ 'ਚ ਘੁਸੀ ਐ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਖੌਤੀ ਵੱਡੀ ਜਾਤ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ,

ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਵੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਹੁੰਦੇ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਜਾਤ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਐ। ਵੱਖੇ-ਵੱਖਰੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਐ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰ ਜਾਤ-ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਧ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਐ।” ਗਰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੋੜੀਆਂ ਪਰ ਸੱਚੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਗੰਧ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

“ਕੜਿਆਲਵੀ ਬੰਦੇ ਲਈ ਸਟਰੰਗਲ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐ। ਆਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਈ ਕਈ ਲੇਖਕ ਦੇਖ ਲਾ, ਰਊਂ-ਰਊਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਰੋਣਾ ਨੀ ਗਿਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਦਰਅਸਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗਰੀਬੀ ਆਪ ਸਹੇੜੀ ਵੀ ਐ। ਆਪਣਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਹ ਨਾਵਲਕਾਰ... 'ਮਤੀ ਦਾ ਦੀਵਾ' ਵਾਲਾ ਕਿੱਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਠ ਪਾਸ ਬੰਦਾ-ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਾਸਟਰ। ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਾ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਪੂਰੀ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਬਰਫ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਵੇਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦਾ ਸੀ ਨਾਲ। ਰੋਹੜੀ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਵੇਚਣੀਆਂ। ਪੰਜ ਅਸੀਂ ਭਰਾ। ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਟੱਬਰੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਾਰ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਬਾਪ ਮੇਹਨਤ ਵੀ ਬਥੇਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬਸ ਛੋਟੀ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਸੱਟਾ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ... ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਈ ਉਜਾੜ ਸੁੱਟਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਰਸ ਤੋਂ ਫਰਸ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇਰਾਂ। ਬਾਪ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਘਰ ਨੀ ਬਣਿਆ। ਆਏ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਐਫ.ਐਸ.ਸੀ. ਕਰ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਕਲਰਕ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵਿਚੋਂ ਈ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਕਰਲੀ। ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਲੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੀ.ਏ. ਕੀਤੀ। ਲਸੇਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਨਿਕਲੀ। ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਮਿਲਗੀ। ਬੀ.ਐਡ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ

ਵਾਲਿਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਚਲੇ ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਈ ਹੋਇਆ, ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੱਚਾ ਈ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ। ਮੋਗਿਓ ਬੀ.ਐਡ. ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਡੀ.ਸੀ. ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਗੀ। ਜੇ ਭਲਾ ਮੈਂ ਓਥੇ ਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ? ਪੂਰੀ ਕੋਈ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਬਾਣੀਆਂ ਆਂਗੂੰ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ 'ਚ ਕਲਰਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂ.ਡੀ.ਸੀ. ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।”

ਗਰਗ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਲੰਘਦੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਬੱਜਰੀ ਦੇ ਭਾਰੇ ਬੱਠਲਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਰ ਵਿਚ ਪਏ ਰੋਬੜਿਆਂ ਦੀ ਚਸਕ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

“ਯੂਰੀ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਿਰ ਮੋਗੇ ਕਿਵੇਂ ਆਗੇ?” ਮੈਂ ਸੁਆਲ ਬਣਦਾ ਹਾਂ।

“ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੜਾ ਹੋਰ ਈ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਰੀ ਸਾਲਾਨਾ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਲੱਗਣੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਜੇ ਤੇਰੀ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਲਾ ਦਿਆਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?' ਇੰਜ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਸੰਦ ਕਰਦੇ ਆ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਵੀ ਆਂ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਪਤਾ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ? ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ 'ਵੰਨ ਪੈਂਟ ਮਾਸਟਰ' ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕੋ ਪੈਂਟ ਆ ਭੂਸਲੇ ਜਏ ਰੰਗ ਦੀ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧੋ ਕੇ ਪਾ ਲੈਨਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਲਾਤੀ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਜੂ? ਵੱਧੋ-ਵੱਧ ਇਕ ਪੈਂਟ ਹੋਰ ਲੈ ਲੂੰ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਸੁਣੋ, ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੁਲ 54 ਪੀਰੀਅਡ ਹੁੰਦੇ ਆ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਪਿੰਡੇ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ? ਠਣ-ਠਣ ਗੋਪਾਲ! ਜੇ ਬੋਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਬਰ ਨੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭਾਈ ਰਾਤ ਵੀ ਬੋਡੇ ਕੋਲ ਈ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰੂੰ।” ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ.. ਕੀ ਕਰ ਕੇ ਖਸਿਆਈ ਜਿਹੀ ਹਾਸੀ ਹੌਲੀ ਲੱਗਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਵੀ ਲਾਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜੁਆਇਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਕੜੇ-ਤਕੜੇ ਕਾਮਰੇਡ ਆਉਣ ਲੱਗੇ-ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰੇ ਵਰਗੇ। ਮੇਰਾ ਰੋਹਬਦਾਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਅੱਜ ਆਲੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਵਰਗੇ ਨੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਧਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਆਲਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਾਬੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਪੰਗਾ ਲੈਣਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਐਵੇਂ ਮੁਰਦਾਬਾਦ-ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਕਰਵਾਊ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੰਨ ਭੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਗਮਾ ਮੇਰਾ ਹੋਜ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਜਿਹੇ ਈ ਮੋਗੇ ਆਰੀਆ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਰੈਗੂਲਰ ਪੋਸਟ ਨਿਕਲੀ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ 366 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ

ਜੁਆਇਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੜਿਆਲਵੀ ਇਹ ਮੋਗਾ ਵੀ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਐ। ਮੋਗੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆ।” ਗਰਗ ਚਾਹ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਆਖਰੀ ਘੁੱਟ ਭਰ ਕੇ ਗਿਲਾਸ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਟੰਗ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

“ਕੜਿਆਲਵੀ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਸਾਲੀ ਬੜੀ ਕੁੱਤੀ ਸ਼ੈਲੀ। ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੋਨੂੰ ਇਕ ਅੱਧ ਟੁੱਚੀਅਲ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਮਿਲ ਈ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੇਸੁਆਦੀ ਜਈ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਬੋਡਾ ਮੁਝ ਅਪਸੈਂਟ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਦਾ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਸੜਦੇ-ਕੁੜਦੇ ਰਹੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਧਿਓ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਲੰਘਦਾ। ਐਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਟੁੱਚੀਅਲ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਅੱਧੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾਝੇ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਅਰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਆਏ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਟੁੱਚੀਅਲ ਬੰਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਨੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਛੇਤੀ। ਮਸੀਂ ਕਿਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾ ਕੇ ਪੈਰ ਲੱਗਦੇ।”

“ਗਰਗ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਪੈਰ ਲਾ ਲਏ।” ਗਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਕੁਲੀਗ ਆਖਦਾ ਹੈ।

“ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮੋਗੇ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਵੀ ਆਖਦੇ ਵਈ ਬਾਣੀਏ ਨੇ ਯੂਰੀ ਤੋਂ ਮੋਗੇ ਆ ਪੈਰ ਗੱਡ ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੜਾਊ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਹੋਏ ਵਈ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ੈਲਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਚਾਕਰੀ ਕੀਤੀ ਐ। ਯੂਰੀ ਨੀਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕਰਲੀ .. ਉਥੇ ਨੀ ਮੋਗੇ ਆਗੇ। ਕਿਤੇ ਕਰਲੀ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਚਾਕਰੀ ਈ ਐ।”

“ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅੱਠਵੀਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਤਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੇਹਨਤੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਸੀਗੇ; ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਲਰਕੀ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਮਾਸਟਰੀ 'ਤੇ ਹੀ ਅਤਗੇ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਆਲਾ ਫਹੁ ਨੀ ਪਿਆ?”

“ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਬਣਨ-ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਟੈਮ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਕਿਉਂਟਣ 'ਚ ਈ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਛੋਟੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਵਈ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਤ ਨੀ ਨਿਕਲਦੀ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਐਵੇਂ ਬਾਣੀਆ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਭਾਰੂ ਹੋਗੀ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਵੱਲੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਹੈਨੀ ਸੀ। ਹਰਿਆਣੇ ਅੱਲੀਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਮੋਗਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰਲੀ; ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗੇ ਨੰਬਰ ਨੀ ਬਣੇ। ਉਦੋਂ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਲੈਕਚਰਾਰੀ ਕੁੱਟ ਲੈਣੀ ਸੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਹ ਤੇ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਵਾਂਗੂੰ। ਬੱਸ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੋਹ ਈ ਮਾਰ ਗਿਆ।” ਕਾਲਜ ਲੈਕਚਰਾਰ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀ ਪੀੜਾ ਗਰਗ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਗਰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਮੋਗਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਕਨਮੇ ਵਾਲਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ “ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ” ਵਰਗੇ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਾਬੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਗਰਗ ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਵਿਅੰਗ ਦੀਆਂ ਫੁੱਲਝੜੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਵਾਤ ਦਾ ਜਾਦੂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਗਰਗ ਵਿਚ ਰੂਸ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਂਗੂੰ ਠੰਠੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੋਗੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਰਗ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਵਲ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਚਿਤਰਨ ਵਾਲੀ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਕਿਰਤ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਗਰਗ ਦੀ ਪਾਈ ਲੀਹ 'ਤੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ: ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ 'ਗੋਦਾਨ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲਤ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣੀਏ?

ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਆਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਲੱਭੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ 11 ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਤਾਂ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਐੱਮ.ਡੀ., 0175-2216783

1. ਮੋਬਾਈਲ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਬਦਲਣ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਕੰਮਤ ਜਿੰਨੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ?
2. ਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ 30 ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਐਪ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ?
3. ਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚਲੇ ਟਵਿੱਟਰ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਵਟਸਐਪ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਦਾ ਵਕਤ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝ ਰਿਹਾ? ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਅਲਾਰਮ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?
4. ਕੀ ਮੋਬਾਈਲ ਬਾਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ?
5. ਕੀ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਡਾਟਾ ਪੂਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
6. ਕੀ ਟੈਕਸਟ ਮੈਸੇਜ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਸਮਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ?
7. ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਫੋਨ ਦੀ ਬੈਟਰੀ ਪੂਰਾ ਦਿਨ

ਚਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕਿਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਚਾਰਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਜਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਥਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣੀ ਪੈਂਦੀ?

8. ਕੀ ਫੋਨ ਹੱਥੋਂ ਡਿੱਗ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਇਕਦਮ ਰੁਕ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਕਰੀਨ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਰਿਪੋਅਰ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਦੇਣ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਉੱਤੇ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ?

9. ਕੀ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਫੋਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਨਵੇਂ ਐਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਦਾ ਹੈ?

10. ਜੇ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਫੋਨ ਘਰ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਫੋਨ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਬਰਾਹਟ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੋਨ ਜਾਂ ਮੈਸੇਜ ਪੜ੍ਹਨਾ ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਏ?

11. ਕੀ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਸੁੱਤੇ ਉੱਠੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਮਨ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?

ਜੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ 11 ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 8 ਦੇ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲਤ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੋ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਹਨ:

1. ਵਧਦੀ ਚਿੰਤਾ
2. ਛੇਤੀ ਘਬਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੀ
3. ਤਣਾਓ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣਾ
4. ਸਿਰ ਪੀੜ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣੀ
5. ਇਕਦਮ ਭੜਕ ਜਾਣਾ
6. ਛੇਤੀ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣਾ
7. ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਣੀ

8. ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭੰਡ ਕੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਤਸੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣੀ

9. ਪੱਠਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀੜ ਰਹਿਣੀ
10. ਨਜ਼ਰ ਘਟਣੀ
11. ਅਜੀਬ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣੀਆਂ
12. ਖੂਰਕ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਣੀ
13. ਨੀਂਦਰ ਪੂਰੀ ਨਾ ਆਉਣੀ
14. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ

ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਖੇਡਾਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ

ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਲਤ ਲੱਗੀ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਰਤੋਂ, ਕੈਮਰਾ, ਜੀ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਰਾਹੀਂ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣਾ, ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ, ਵੀਡੀਓ-ਕਾਲ, ਕੈਮ ਸਕੈਨਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਤ ਜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲਤ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਸਮਾਂ, ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ, ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ, ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣਾ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਮਨਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੋਬਾਈਲ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਘਬਰਾਹਟ, ਬਦਬੋਧੀ ਫੋਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਲੱਭਣਾ ਆਦਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਲਤ ਕਈ ਵਾਰ ਏਨੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਨ ਤਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਸੇਜ ਕਰਨੇ, ਲਟਕ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਆਦਿ। ਹੁਣ ‘‘ਆਨਲਾਈਨ ਸੈਕਸ’’ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਤੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਦਬੋਧੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨਾਲ ਚਿਪਕਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਲਕੁਲ ਇੰਜ ਹੀ ਮੋਬਾਈਲ ਉੱਤੇ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜੂਏ ਦੀ ਖੇਡ ਨੇ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਨਾਲ ਚਿਪਕਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਅਣਗਿਣਤ ਔਰਤਾਂ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਕਦਮ ਦਿਸਦੀ ‘ਸੇਲ’ ਸਦਕਾ

ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲਤ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:

- * ਕੀ ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਅੰਦਰ ਮੋਬਾਈਲ ਲਿਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਰਾਤ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ ਨਾਲੋਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਫੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਹੜਤੇ ਲਈ ਟਵਿੱਟਰ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਵਟਸਐਪ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਅਲਾਰਮ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਸਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਦਿਆਂ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ?
- * ਕੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਹਾਸਾ ਠੱਠਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਫੋਨ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਸਿਰਫ ਆਵਾਜ਼ ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਫੋਨ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?

ਜੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਚੌਥਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਮੋਬਾਈਲ ਵਰਤੋਂ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਆਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਲੂ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈ ਕੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁੱਝ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਹਰ ਹਾਲ ਮੋਬਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰ: ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤਣਾਓ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੰਮੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੋਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ‘‘ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਐਡਿਕਸ਼ਨ ਕਰੇਵਿੰਗ ਸਕੋਲ’’ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਆ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਬੋਬੀ ਗਰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

‘‘ਕਤਿਆਲਵੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ ‘ਸਤਲੁਜ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ’ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ?’’

‘‘ਹਾਂ ... ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ।’’

‘‘ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਾ? ਇੰਨਜ਼ਾਮਾਇ ਕੀਤਾ ਤੂੰ?’’ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਦਰਅਸਲ ਗਰਗ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅੱਗੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਹੁਤਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

‘‘ਗਰਮੈਟੇਕਲੀ ਨਾਵਲ ਬੜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਐ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲ ਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਟੈਨਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ... ਹੁਣ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ... ਹੁਣ ਸੋਚ ਰਿਹਾ। ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਨੀਂ ਲੱਗਦਾ ਤੈਨੂੰ? ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਊ। ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ?’’ ਗਰਗ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਨਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘‘ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯੱਭਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨੀਂ ਜਾਂਦੀ। ‘ਅੰਨਦਾਤਾ’ ਵਿਚ ਭੂਪੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ.ਓ. ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਈ। ਖਾਹ-ਮਖਾਹ। ਐਵੇਂ ਈ ‘ਸਤਲੁਜ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ’ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਵਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਐਵੇਂ ਯੱਭਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਬਲਦੇਵ ਚੰਗੇ-ਭਲੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਐ। ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਏਹਦੀ?’’ ਗਰਗ ਦਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਬੜੀ ਸਪਾਟ ਟਿੱਪਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਡੀ.ਐਮ. ਕਾਲਜ ਮੇਰੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸੇ ਨਾਵਲ (ਸਤਲੁਜ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ) ‘ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਨ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਝਿਜਕਦਿਆਂ-ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਨਾਵਲ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਗਰਗ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰਗ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਣੀਆਂ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਗਰਗ ਬੜੀ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗਰਗ ਅੱਜ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘‘ਗਰਗ ਸਾਹਿਬ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਮਾਲ ਹੀ ਕਰਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਲਦੇਵ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਣੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਨਾਵਲ ‘ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਈ ਨਹੀਂ ਬਿਆਇਆ। ਲੱਗਦਾ ਬੜੀ ਐਨਕ ਬਦਲਗੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਾੜ ਵਰਗੇ ਆਲੋਚਕ ਨਾਲ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਸਿਪਾਹੀ... ਯੱਭਲੀਆਂ, ਫਿਲਮੀ ਟੱਚ।’’ ਸਮਾਗਮ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਗਰਗ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਘੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

‘‘ਕਤਿਆਲਵੀ! ਯਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਐਵੇਂ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਊ। ਉਹ ਕੀ ਸੋਚ ਬਣੀ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਈ ਪਰਖਦੇ ਉਡਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨੀਂ ਬੋਲਿਆ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ... ਜਿੰਨੀ ਮੇਹਨਤ ਉਹ ਕਰਦਾ ਉਹਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ-ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਘੱਟ ਬਹਾਦਰੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ? ਫਿਰ ਦੱਸੋ ਕਾਹਦੇ ਕਰਕੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣਾ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ-ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸੜੇ ਦਾ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ... ਐਥੇ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਚਾਰ ਸੜੇ ਨੀਂ ਲਿਖ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਦਿਲ ਗੁਰਦੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਐ।’’ ਗਰਗ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗਰਗ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਝਲਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਰੂਸ-ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਵੀ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਵਾਂ ਮਹਾਰਥੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ‘ਸੰਧੀ’ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਗਰਗ ਦੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨਾਲ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਈ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਛੁੱਡੀਕੇ, ਕੰਵਲ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ‘ਤੇ ਵੀ ਜਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਗਰਗ, ‘‘ਕੰਵਲ ਐਵੇਂ ਭੱਈਏ... ਭੱਈਏ ਆਖ

ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਰੀ ਵਲੈਤ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੇ। ਕਨੇਡਾ ਤਾਂ ਅੱਧਿਓ-ਵੱਧ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ। ਕੰਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਨੀਂ ਕਰਦਾ?’’ ਆਖਦਿਆਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਕੰਵਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੁਰ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਦਲੀ ਸੀ। ਕੰਵਲ ਆਖਦਾ, ‘‘ਜੇਕਰ ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ।’’ ਕੰਵਲ ਉਪਰ ਸਾਡੇ ਯੁੱਗ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ‘‘ਪਿੰਡੇ-ਪਿੰਡੇ ਰਿਜਕ ਦੇ ਚੱਲ ਆਇਆ ਨੰਦ ਕਿਸੋਰ’’ ਅਸਰ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੰਵਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਟੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਦੇਸ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਵਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਬਦਲਦਿਆਂ ਹੀ ਗਰਗ ਨੇ ਮੋੜਾ ਕੱਟਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ, ‘‘ਕੰਵਲ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਗੜਕੇ ਨਾਲ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਡੁੱਕਰ ਤੋਂ। ਕਿਸੇ ਐਵਾਰਡ ਦੀ ਕੁੱਤੇ ਝਾਕ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ। ਕੰਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸੈਮਸਨ ਹੈ।’’ ਆਖਦਿਆਂ ਕੰਵਲ ਦੀ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੇ ਟਰੈਕ ਉਪਰ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ, ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਜਥਾ ਨਾਵਲਕਾਰ ਕੇਵਲ ਕਾਲੋਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਨਾਵਲ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ

ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਚੈੱਕ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੇਕ ਸੈਲਫੀਆਂ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਪਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਆਮ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਆਦੀ ਬੰਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕੱਲੇਪਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ‘‘ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਐਡਿਕਸ਼ਨ ਕਰੇਵਿੰਗ ਸਕੋਲ’’ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਂਡਾ ਉਤਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਕਾਲੋਟੀ ਦੇ ਘਰ ਨੁਮਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ।

‘‘ਇਹ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਕੀ ਹੋਈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਆਲੇ ਸੰਦ-ਵਲੇਵੇਂ ਜਿਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣਗੇ ਕਿ ਨਾਵਲ ਦੀ ਰਿਪੋਅਰ ਕਰਨੀ।’’ ਗਰਗ ਹੱਸਦਾ ਹੈ।

‘‘ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਕੱਸਣ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣਗੇ।’’ ਬਰਾੜ ਸੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

‘‘ਹਾਐ! ਤੇਰੇ ਅਰਗੇ ਆਲੋਚਕ ਤਾਂ ਹੀ ਬੁਲਾਏ ਆ।’’ ਬਲਦੇਵ ਆਖਦਾ ਹੈ।

‘‘ਬਲਦੇਵ ਆਹ ਭਲਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੋਇਆ-ਟਾਂਡਾ ਉਤਮੁੜ?’’

‘‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਕਾਲੋਟੀ ਦੀ ਇਹ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵੀ ਉਤਮੁੜ ਜਿਹੀ ਐ।’’ ਬਲਦੇਵ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

‘‘ਗੋਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਉਤਮੁੜ ਹੋਈਓ ਈ ਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਹ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਉਤ-ਮੁੜ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ।’’ ਨਾਵਲ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਇਕ ਝੋਲ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬੀਬੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗਰਗ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ‘ਤ’ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਬੀਬੀਆਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਾਕੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

‘‘ਆਹ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਜੁਆਕ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਜਨਾਨੀ ਵਾਂਗੂੰ ਲੱਤਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਤੁਰਦਾ।’’

‘‘ਲੈ ਦੇਖੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆਉ, ਆ ਕੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰੂ, ਬਲਦੇਵ ਹਾਅ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਤੀ, ਭਲਾ ਕੌਣ ਤੀ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਬੇਬੀ ਨੀਂ ਤੀ। ਇਹ ਬੀ ਕੁਛ ਲਿਖ ਦੀਓ?’’

‘‘ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਵੀ ਖੜਕ ਜਿਆ ਗਿਆ। ਬੱਬਾ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਚੱਕੀ ਫਿਰਦਾ।’’

‘‘ਖੜਕਣਾ ਈ ਐ... ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਲਾਈ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਨਿਕਲਣੀ ਈ ਸੀ।’’ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਗਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲਾਲਪਰੀ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਹਾੜਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਅਤੇ ਨਿਉਯਾਰਕ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਨੇ, ਅਕਤੂਬਰ, 2007 ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਮਹਾਂ-ਸਮਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣਵੇਂ ਨਾਂ ਇਹ ਸਨ: ਰੂਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਿ. ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ, ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਿ. ਨੇਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਿ. ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ, ਆਰਕਬਿਸ਼ਪ ਡੈੱਸਮੰਡ ਟੂਟੂ-ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਮਿ. ਐਲ ਗੋਰ ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਮਿ.

ਇੰਜ. ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-640-2014

ਜੌਹਨ ਕੈਰੀ, ਪੁਰਬ ਸਟੇਟ-ਸਕੱਤਰ ਅਮਰੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਤਾਰ-ਵਾਦਕ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਸਣੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਤ-ਮਹਾਪੁਰਖ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲਾਕਾਰ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਵਿਦਵਾਨ, ਅਥਲੀਟ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ। ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੋਪ ਪਾਲ ਚੌਥੇ, ਪੋਪ ਜੌਹਨ ਪਾਲ ਦੂਜੇ, ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਡਾਇਨਾ, ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਥਾਂਤ (ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ, ਯੂ.ਐੱਨ) ਵਰਗੀਆਂ ਉੱਚ-ਹਸਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪੁਸ਼ਤਕਾ ਸਾਧਨ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਅਮਰੀਕਨ ਹਾਊਸ ਆਫ ਰਿਪਬਲੀਕੈਨਿਟਿਜ਼' (ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਮਤਾ ਹੈ। ਇਤਫਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਸਮਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਿ. ਗੈਰੀ ਐਕਰਮੈਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 75ਵੇਂ ਜਨਮ-ਦਿਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਸਮਰਥਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿ. ਐਕਰਮੈਨ ਖੁਦ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹਸਤੀ ਹਨ ਅਤੇ 30 ਸਾਲ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2013 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਮਿ. ਐਕਰਮੈਨ)

ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਸਾਲ ਉਹ (ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ) ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਆਰਕਬਿਸ਼ਪ ਡੈੱਸਮੰਡ ਟੂਟੂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਾਈਦ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਬਾਚੇਵ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਦਾ ਜਨਮ 1931 'ਚ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਸੁਰਗ ਵਾਸ ਹੋਏ ਤਦ ਉਹ ਸਿਰਫ 11 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਛੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਰਬਿੰਦੂ ਆਸ਼ਰਮ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22 ਸਾਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਪੁਰਬੀ ਧਰਮਾਂ) ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪੱਛਮ ਦੀ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਭਿਅਤਾ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਵੀ ਬਣ ਗਏ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਿਰਤ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਹਰ ਛੋਟੀ-ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਤਨ-ਮਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਔਖੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਗਾਲੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਤੀਖਣ-ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸੁਫਲ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਅੱਲ ਕ੍ਰਿਸਮ ਦੇ ਦੌੜਾਕ ਅਤੇ ਡੈਕਾਥਲਨ ਅਥਲੀਟ ਸਨ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ 16 ਸਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਰਹੇ। ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਅਤੇ ਅਥਲੈਟਿਕਸ, ਦੋਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਕ੍ਰਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੋ ਮੰਤਵ ਬਣਾਏ: ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੁਰਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਵਾਸਤੇ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਨਿਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸੁਮੇਲ ਵਾਸਤੇ

ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਹਿਤ ਉਹ 1964 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਹਾਨਗਰ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਆ ਗਏ। ਮੁਢਲੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਕੇਂਦਰ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਉਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ਰਮ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਵੇਦਾਂ ਸਣੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਗਿਆਤਾ, ਕਲਾਕਾਰ, ਕਵੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ 270 ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਸਣੇ ਯੂ.ਕੇ., ਆਇਰਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀਆਂ 115 ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੈਕਚਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਪੁਰਬੀ ਦਿਲ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮਨ ਦੀ ਏਕਤਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸੀਮ ਆਤਮਿਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਅਣ-ਕਿਆਸੀ ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨੂੰ ਸਰਲ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜੀਵਨ 'ਚ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਮਲ-ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਖੁਦ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਦੇ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਬਣੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲ-ਟੁੰਬਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਸਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਂ ਦੇ ਨੂੰ ਉੱਜੜ ਜਾਣ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਤਦ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ ਜਦ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਸੁਭ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਾਣੇ (ਵਿਲ ਔਫ ਗੌਡ) 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਭਰ ਫਰਕ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਹੀ ਥਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਯੂ.ਥਾਂਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਦੋ ਵਾਰ ਯੂ.ਐੱਨ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ, ਸਟਾਫ਼-ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਸਾਧਨਾ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1970 ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂ-ਸਮਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੱਕ ਅਰਬਾਤ 37 ਸਾਲ ਨੇਮ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਯੂ.ਐੱਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਸ਼ਵ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕਲਾ ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਇੱਕਸੁਰਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1993 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਧਰਮ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ 'ਮੌਨ-ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 2004 ਦੀ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ' ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ 'ਇਕੱਠ' ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1893 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅੱਠ 'ਇਕੱਠ' ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਖਰੀ 2021 ਵਿੱਚ 'ਵਰਚੁਅਲ' ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਯੂ.ਥਾਂਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਉੱਚ-ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੋਪ ਜੌਹਨ ਪਾਲ ਦੂਜੇ, ਮਿਖਾਇਲ ਗੋਰਬਾਚੇਵ, ਨੈਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ, ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ, ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਡੈੱਸਮੰਡ ਟੂਟੂ ਅਤੇ ਯੂ.ਐੱਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸਫਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉੱਡ ਰਹੇ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਲੱਖਾਂ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਚਿੱਤਰ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਅਤੇ ਐਲਬਰਟ ਨੁਮਾਇਸ਼, ਯੂ.ਐੱਨ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ, ਪੈਰਿਸ, ਓਟਾਵਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇਸ਼-ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੀਤ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਬੰਗਾਲੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫ੍ਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿੱਚ 23,000 ਗੀਤ ਲਿਖੇ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਹ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਥਲੀਟ, 'ਵੇਟ-ਲਿਫਟਰ' ਅਤੇ ਲੰਬੀ-ਦੂਰੀ ਦੇ ਦੌੜਾਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22 ਮੈਰਾਥਨਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਅਲਟਰਾ-ਮੈਰਾਥਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ 'ਚ ਗੋਡੇ ਦੀ ਸੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕਸਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਦੌੜਾਂ, ਮਹਾਂ-ਦੌੜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡ-ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ 1987 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ 'ਰਿਲੇਅ' ਸ਼ਾਂਤੀ-ਦੌੜ ਅੱਜ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ 155 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 70 ਲੱਖ ਲੋਕ ਭਾਗ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ (6 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ) ਇਹ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿੱਚ ਦੌੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਹਾਂ-ਦੌੜਾਂ ('ਅਲਟਰਾ-ਮੈਰਾਥਨਜ਼') ਅਤੇ ਬਹੁ-ਦਿਵਸੀ ('ਮਲਟੀ-ਡੇਅ') ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ 1997 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਸਵੈ-ਸਾਧਨਾ ਮਹਾਂ-ਦੌੜ' ਹੈ। ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਲੋਂ 'ਮਹਾਂ-ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਐਵਰੈਸਟ' ਗਰਦਾਨੀ ਗਈ ਇਹ ਦੌੜ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਔਖੀ ਮਹਾਂ-ਦੌੜ ਹੈ। 5,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ (3,100 ਮੀਲ) ਦੀ ਇਹ ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਾਂ-ਦੌੜ ਹਰ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ-ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਦੌੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ 25ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਸੀ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2003 ਵਿੱਚ ਰਾਈਟ-ਭਰਾਵਾਂ (ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰੀ) ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 123 ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਅਨੂਠਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ।

1977 'ਚ 'ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਮੈਰਾਥਨ ਟੀਮ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਤਕ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੌੜਾਂ, ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ-ਰੇਸਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਲੰਬੀਆਂ ਸਾਈਕਲ-ਰੇਸਾਂ, ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ 'ਸਵੈ-ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਸੱਚੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਸਾਧਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੌੜ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ'। ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਸੁਰਤਾ ਦਾ ਸਫਲ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਉਹ 'ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਨ' ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਨ।

ਉਹ ਇੱਕ ਐਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਦੂਤ ਬਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਬੀ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸੁਮੇਲ ਬਣਾਇਆ। ਮਿ. ਗੈਰੀ ਐਕਰਮੈਨ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਸ੍ਰੀ ਚਿਨਮਇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਸਹੀ ਸੁਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ'। ਇਸ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਨਾ-ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਸਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 70 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਐਥਲੀਟ ਸਨ। ਚੋਟੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਸਭ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਜੁਗਾੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਝੱਲੇ ਪੈ ਗਏ ਪੱਲੇ'

ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਜਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਛੋਟੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਲੇਖਕ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ। ਟੈਲੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮਨਜੀਤ ਟੋਨੀ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਜੋੜੀ ਨੇ ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ 'ਕੁਤਮਾਈਆਂ' ਅਤੇ 'ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕੀ ਲੱਗਦਾ' ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਜੋੜੀ ਮਨਜੀਤ ਟੋਨੀ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਜਨ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਝੱਲੇ ਪੈ ਗਏ ਪੱਲੇ' ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਜਨ, ਗੁਰਚੇਤ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਮੰਨਤ, ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਧੂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਧੂ, ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਤੌਤੀ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਭੋਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰੀਆ, ਮੇਘਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਭਕਨਾ, ਮੰਜੂ ਮਾਹਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਨਿਆਮੀਆਂ, ਚਮਕੌਰ ਬੰਦੇਮਾਰ, ਨੀਟਾ

ਤੰਬੜਭਾਨ, ਜੱਸੀ ਦਿਓਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸੇਖੋ, ਲਫਮਨ ਭਾਨਾ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ।

ਮਨਜੀਤ ਟੋਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ

ਆਧਾਰਤ ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਲਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੋਇਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵਲੋਂ ਚਾਰ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਜਨ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਟੋਨੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤ ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ ਤੇ ਗੋਲਡ ਟੋਨੀ ਨੇ ਗਾਏ ਹਨ।
-ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 98146-07737

ਮੇਰੀ ਫਿਲਮੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਕਾਰ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ (1 ਮਈ 1913-13 ਅਪਰੈਲ 1973) ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਲਿਖਤ 'ਮੇਰੀ ਫਿਲਮੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ' ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਰੋਣਕਾਂ ਈ ਰੋਣਕਾਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿਟਲਰ ਪੋਲੈਂਡ ਨੂੰ ਦਰਤ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਅਗਲੀ ਬਹਾਰ ਸਗੋਂ ਹੁਨਾਲੇ ਤੀਕਰ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਸਾਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਇਸ ਧੌਬੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਚੈਨ ਦੇ ਚਿਤੋ ਉਡਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੈਂਬਰਲੇਨ-ਸਰਕਾਰ ਸੁਸਰੀ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਤਨਾ ਧਨ-ਐਸਵਰਜ, ਇਤਨਾ ਹਾਸਾ-ਖੇਡਾ, ਇਤਨਾ ਰੱਜਿਆ-ਪੁੱਜਿਆ ਜੀਵਨ ਮੈਂ ਸੁਫਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਵਧੀਆ ਜਿਊਟਾ, ਸੰਸਾਰਕ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿੱਝਕ, ਬੇਰੋਕ, ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਮਜ਼ਾ ਲੁਟਣਾ - ਇਹੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਸੇਵਾਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਧਨ-ਐਸਵਰਜ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਰੱਤ ਚੁਸ ਕੇ ਸਿੱਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਸੁਚੇਤ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਚੇਤ ਸੰਸਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਬਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਥੇ ਭਾਵੇਂ ਝੁੱਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਤਨੀਆਂ ਬੋਚ ਲਓ। ਉਥੇ ਜੀਵਨ ਤੰਗੀਆਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ, ਥੁੜ੍ਹਾਂ, ਕੁਰਖਤਰੀਆਂ, ਖਿੱਚਾਂ ਤੇ ਕਲਹਿ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਏਥੇ ਬਹੁਲਤਾਵਾਂ, ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ, ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਗਦੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਨਹਾਣ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਲਲਚਾ ਪੈਂਦਾ!

ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਮੌਕੇ ਸਨ, ਇਹ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਨਾਟਕ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਸਾਹਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਚਿਤਰਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੰਗ-ਰਲੀਆਂ ਮਨਾਣ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਨਾਚ-ਗਾਣੇ ਦੇ ਨਗਨ 'ਰਿਵਯੂ' ਵਰਗੇ ਸਸਤੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ।

ਤੇ ਫੇਰ ਅਕਸਮਾਤ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਹਿਟਲਰ ਦਾ ਕਹਿਰ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਭ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀਆਂ ਨਸ਼ਟ-ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈਆਂ। ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਵਿਚ ਓਸ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਤਾਂਡਵ ਦਾ ਵੀ

ਰੂਸੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਜਾਦੂ ਧੁੜਿਆ...

ਆਪਣਾ ਨਸ਼ਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਆ ਕੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੂਰਨ ਲੱਗਦੀ ਤਾਂ ਡਰ ਵੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਡਰ ਮੌਤ ਦਾ ਇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਤਨਾ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਮਰਨ ਦਾ, ਬੇਮਤਲਬ ਮਰਨ ਦਾ। ਉਸ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਲਗਾਅ ਨਹੀਂ

ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਦ ਦਾ ਪਲੀਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਉਡਾ ਦੇਣਾ। ਕੁੜੀ ਉੱਡਦੀ-ਉੱਡਦੀ ਸਰਕਸ ਦੇ ਤੰਬੂ ਦੀ ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾਲ ਵਿਚ ਝੋਪ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ ਉਹ ਕੁੜੀ। ਰੂਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਆਪ ਸਰਕਸ

ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦੀ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਰੂਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਰੂਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸ ਦੀ ਕਰੁਣ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ

ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟੀਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਖਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੌਣ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ ਖਤਮ ਹੋਈ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਜਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਫੌਜੀ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾਈ ਅਮਰੀਕਨ ਨੀਗਰੋ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਹਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਪਰ ਵੀ ਉਹੀ ਚਮਕ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਉਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਹਿੰਦਾ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਉਹਨਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਨੀਗਰੋ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੰਖਿਆ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਰੂਸੀ ਫਿਲਮ 'ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ' ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਚਿਆਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਝੂਠਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਵੀ। ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਰੂਸੀ ਫਿਲਮ ਉਸ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਡਰ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। 'ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਡਰ ਨੈਵਸਕੀ', 'ਬੈਟਲਸਿਪ ਪੋਟਾਮਕਿਨ', 'ਬਾਲਟਿਕ ਡੈਪੂਟੀ', 'ਚੇਪਯੇਵ', 'ਸਾਰਜ', 'ਮਾਂ', 'ਗੋਰਕੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ', 'ਵਾਲਗਾ-ਵਾਲਗਾ' ਅਤੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੋਰ ਰੂਸੀ ਫਿਲਮਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖੀਆਂ।

ਮੈਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਕੇਵਲ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਫਿਲਮਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਕਤ-ਕੰਠ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹਕਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਈਜ਼ਨਸਟਾਈਨ, ਪੁਦਾਵਕਿਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੋਇਆ। ਚਰਖਾਸੇਵ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਦਾ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ-ਮਨੋਂ ਸ਼ੈਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪ ਚਰਖਾਸੇਵ ਅਤੇ ਪੁਦਾਵਕਿਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਫਿਲਮ 'ਦੇ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ' ਵੇਖਣਗੇ ਤੇ ਉਤਨੀ ਹੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਸਕਾਂਗੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਨਾਲ, ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਇਤਨੀਆਂ ਵਧੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਤਲਿੱਸਮ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਫਿੱਕੀਆਂ ਤੇ ਘਟੀਆ ਜਾਪਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਾਹਕਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਇਕਦਮ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਾਣਨ; ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਉਦੋਂ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਸੋਵੀਅਤ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੈਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਏਸ ਲਈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਗਲਤ ਵੀ ਹੋਵੇ। (ਚੱਲਦਾ)

ਖੱਬਿਓ: 1936 ਵਿਚ ਬਣੀ ਰੂਸੀ ਫਿਲਮ 'ਸਰਕਸ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਤੇ ਨਾਇਕ ਲਿਊਬੋਵ ਓਰਲੋਵਾ ਅਤੇ ਸਰਗੇਈ ਸਤੋਲਿਯਾਰੋਵ।

ਸੀ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਦੇਸ ਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੰਦਰ ਖਹ ਜਿਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਿਨੇਮਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਵਲ ਤਫਰੀਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਮਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਨਿਜਾਤ ਲੈਣਾ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਮਨ-ਪਰਚਾਵਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੂਣੇ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦੇਂਦੀ। ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਤਨਾ-ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਨਿਸ਼ਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਉਹ ਪਰਛਾਵੇਂ ਬੇਮਤਲਬ ਅਤੇ ਫਿੱਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਖੁੱਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਕਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਵਡੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸਾਫ ਦਿਸ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਖਹੁਰੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਵਕਤੀ ਜਿਹਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਸ਼ਰਾਬ, ਸਿਗਰਟ ਜਾਂ ਔਰਤਬਾਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ। ਕਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਰਟ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨੀਵੀਆਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ।

ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਐਸਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰੂਸ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਇਤਹਾਈ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਟਾਟਨਹੈਮ ਕੋਰਟ ਰੋਡ ਦੇ ਇਕ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਜੋ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਸਰਕਸ'। ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਇਕ ਸਰਕਸ ਮਾਸਕੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਖੇਡ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਡ ਹੈ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਤੌਪ ਦੇ ਮੂੰਹ

ਦਾ ਕਲਾਬਾਜ਼ ਸੀ, ਉਸ ਵਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਪਰ ਕੁੜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਟਾਲ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦੀ। ਰੂਸੀ ਮੁੰਡਾ ਸਖਤ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਉਹ ਕੁੜੀ ਇਤਨੀ ਸ਼ਰਮਾਕਲ ਅਤੇ ਡਰੂ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਨੀਗਰੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਟਿਆ-ਫਟਕਾਰਿਆ, ਫੇਰ ਫੁਟ-ਫੁਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸ ਰੂਸੀ ਮੁੰਡੇ ਵੱਲ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਖਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਲੁਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਮਨ ਆਤਮ-ਗਲਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨੀਗਰੋ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਬੜਾ ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹਜ਼ਾਰ ਇਹਤਿਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗਰਭ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਘਰੋਂ ਨੱਠ ਗਈ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨੀਗਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਛੱਡਣਗੇ।

ਅੱਖੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਚਲਾਕ ਆਦਮੀ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਕਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅੱਗੇ ਵੇਚ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਾਲਮ ਮਾਲਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦਾ ਖੂਬ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੁਖੀ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਲੂਟ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਰਨ ਤਾਂ ਅਵੱਸ ਦੋਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ। ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕਦਮ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਫਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਤੇ ਲੋਕੀਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਲਿੱਚ' ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਸੇ ਡਰਾਵੇ ਮਾਰਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਵੀਅਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲੇ-ਗੋਰੇ, ਜ਼ਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਸਭ ਵਿਤਕਰੇ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਸਭ ਇਨਸਾਨ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਉਹਨੂੰ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ।

ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗੋਰੀ ਕੌਮ ਕਦੇ ਕਾਲੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਝਕ-ਝਕ ਅਤੇ ਲੁਕ-ਲੁਕ ਕੇ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਮਾਸਕੋ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਦਰਅਸਲ ਸੱਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੁੜੀ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹ, ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਯਤਕ ਸਰਕਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡਾ ਦੋਵੇਂ ਹੁਣ ਇਕ ਰੂਸੀ ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨੀਗਰੋ ਬਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਰਕਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਮਾਸਕੋ, ਸਾਰੇ ਰੂਸ, ਸਾਰੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ - ਉਜ਼ਬੇਕ, ਤਾਜਿਕ, ਤੁਰਕਮਾਨੀ, ਮੰਗੋਲੀ, ਆਰਮੀਨੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਖੀਰਲਾ ਸੀਨ ਇਤਨੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕਿਤਨਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸਾਇਰਨ ਵੱਜ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੁੱਭਦਾ-ਚੁੱਭਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੱਚ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਭਰੀ ਮਿੱਟੀ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬੰਬ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ ਸਾਇਰ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਫਤਾਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜੀਬ ਅਹਿਸਾਸ ਠਾਠਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨਸਾਨ ਕਿਤਨਾ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਤਨੀ ਮਹਾਨ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਿਊਣਯੋਗ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਫੋਲਾਦ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਡਰ-ਭੋ ਲਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਮਰੀਕਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਉਲਟ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਫਿਲਮਾਂ

ਰੂਸੀ ਫਿਲਮ 'ਸਰਕਸ' ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

Golden State Realty

Real Estate and Loans Under One Roof

ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਤੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

Selling Homes from Gilroy to Sacramento, CA

Call us before visiting new model homes to save big time.

ਪਿਛਲੇ 34 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜਨਸ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ

Time to buy new home in Tracy, Manteca, Lothrop and Stockton

**Pinnacle Award Winner 2014, 2015, 2016 & 2017
Grand Master Award Winner 2013, 2018, 2019 & 2020**

Active listings:

2944 Sierra Rd., San Jose, CA 95132 (5 Bed, 4 Bath; \$1,599,000)

2492 Golzio Ct., APT 4, San Jose, CA 95133 (2 Bed, 1 Bath; \$2,200/mo)

Call for Listing Special 2021

Ph: 510-304-9292 or 408-666-8279

Anmol Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02062952

Jaswinder (Jassi) Gill
M.Sc (PAU)
CA BRE# 00966763
Broker/Owner/Notary

Harjot Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02036421
Ph: 408.413.8350

Rakesh Pabla
REALTOR
Lic no: 01507068
Ph: 408.531.5464

**Fremont Office: 86 Pilgrim Loop, Fremont CA 94539
Tel: 510-440-9292**

Visit us @ www.jassigill.com
for hot listings

1. 2340 Pacheco Dr
San Jose, CA, 95133
2. 569 Emerald St
Livermore, CA, 94550
3. 31183 Faircliff St,
Hayward, CA, 94544
4. 569 Emerald St,
Livermore, CA, 94550

Recent Sales

5. 1964 Swift Ct.,
Hayward, CA, 94545
6. 3989 Gardie Place Way
San Jose, CA, 95121

7. 2403 Gilberte St,
Tracy, CA, 95304
8. 4324 Lennox Ln,
Tracy, CA, 95377

9. 3880 Wiven Place Way,
San Jose, CA, 95121
10. 4982 Seneca Park Loop,
Fremont, CA, 94538
11. 46925 Chemult Cmn #50
Fremont, CA, 94539
12. 426 King Ave,
Fremont, CA, 94536

Market is hot. Do not wait any more to buy home of your dreams. There are multiple offer situations on all under market homes. Act now before it is too late. Master of winners in multiple offer situation is waiting for your call.

Purchase Loan and Refinance

15 & 30 Yr Fixed Rates Are Still Better!!! Refinance Now At Zero Cost

Call Sukhveer (Sukhi) Gill Ph: 510-207-9067

DHMS, Loan Broker

CABRE Lic.#01180969
NMLS# 352095

**We support
Farmers**

ਆਓ, ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਕਿਰਤੀਆਂ-
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ

